

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLA
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

JŪRATĖ BARSULYTĖ-GIRGŽDIENĖ
ADMINISTRACINĖS TEISĖS PROGRAMA
Grupė ADTvmis19-1

VIEŠUMO PRINCIPO RIBOJIMAI VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE
Magistro baigiamojo darbo rengimo programa

DARBO VADOVĖ:
prof. dr. A. Tvaronavičienė

Vilnius
2022

TURINYS

IVADAS.....	3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	11
1. VIEŠUMO IR SKAIDRUMO PRINCIPŲ TURINYS IR JŲ SANTYKIS VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE	12
1.1. Skaidrumo principas viešuosiuose pirkimuose	12
1.2. Viešumo principo turinys ir jo santykis su skaidrumu viešuosiuose pirkimuose	17
2. VIEŠUMO IR KONFIDENCIALUMO PRINCIPŲ SANTYKIS VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE.....	21
2.1. Kolizija tarp konfidencialumo pareigos ir viešumo principo įgyvendinimo.....	21
2.2. Konfidencialumo reikalavimų viešajame pirkime reglamentavimo raida	24
2.3. Informacija, kuri viešajame pirkime negali būti konfidenciali.....	38
2.4. Konfidencialios informacijos samprata viešajame pirkime.....	47
2.5. Kita nevieša tiekėjų pateikiama informacija viešajame pirkime.....	53
3. TEISMŲ PRAKTIKOS DĖL VIEŠUMO PRINCIPŲ VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE ANALIZĖ.....	57
3.1. Teismų praktika dėl informacijos kvalifikavimo (ne)vieša ir šalių teisinių interesų į komerciškai jautrios informacijos apsaugą ir teisingą bylos nagrinėjimą suderinimo.....	57
3.2. Teismų praktika dėl perkančiųjų organizacijų diskrecijos įgyvendinimo sprendžiant dėl informacijos pripažinimo (ne)vieša	65
4. PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS DISKRECIJA ĮGYVENDINANT VIEŠUMO PRINCIPĄ IR JO RIBOJIMĄ VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE	69
4.1. Perkančiosios organizacijos diskrecija viešuosiuose pirkimuose ir jos ribojimas.....	69
4.2. Perkančiosios organizacijos diskrecijos įgyvendinimas sprendžiant dėl tiekėjų pateiktos informacijos (ne)konfidencialumo	75
IŠVADOS	83
PASIŪLYMAI.....	85
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	86
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	96
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	97
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	98
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	100

IVADAS

Temos aktualumas. 2021 m. Lietuvoje viešųjų pirkimų vertė buvo 6,5 mlrd. Eur¹ (2020 m. – 5,6 mlrd. Eur, 2019 m. – 6,3 mlrd. Eur), ji sudarė reikšmingą šalies BVP dalį – 12 proc. (2020 m. 11,4 proc., 2019 m. – 12,9 proc.) (2020 m. sudarė 26,2 proc. viešojo sektoriaus išlaidų, 2019 m. – 37,1 proc.²). Viešieji pirkimai nėra tik procedūros paskirstant viešąsias lėšas įsigyjant tam tikrą pirkimo objektą. Tai itin svarbi viešosios politikos priemonė kuriant visuomenes, kurios paremtos lygiomis galimybėmis, tvarų ekonomikos augimą ir aktyvų dalyvavimą rinkoje, užtikrinant tvarius viešuosius finansus, kovojant su korupcija. Jie tapo įrankiu skatinant inovacijas, saugant aplinką, sprendžiant socialines problemas³.

Viešasis pirkimas yra teisinis – ekonominis instrumentas, skirtas valstybės ar regioninei politikai įgyvendinti įvairiose žmogaus asmeninių ir socialinių teisių, aplinkos apsaugos, inovacijų skatinimo ir kitose srityse⁴. Dėl šių priežasčių Europos Sąjungos valstybėse narėse viešųjų pirkimų praktikos gerinimas ir tobulinimas yra vienas iš pagrindinių prioritetų. Raginama siekti skaidresnių, efektyvesnių ir atskaitingesnių viešųjų pirkimų, griežtesnėmis sąžiningumo ir skaidrumo nuostatomis kovoti su korupcija ir sukčiavimu.

Europos Komisija apibrėždama bendrą viešųjų pirkimų politikos sistemą ir strategiją pasisakė, kad viešųjų pirkimų strateginės reikšmės pripažinimas ir jų gerinimas praktikoje galimas didinant skaidrumą, sąžiningumą, duomenų kokybę. Žurnalistams, visuomenei turi būti sudaromos sąlygos, naudojantis atvirais duomenimis vykdyti pirkimų visuomenės kontrolę ir reikalauti viešųjų pirkėjų atsakomybės. Prieiga prie viešųjų pirkimų duomenų sudaro galimybę užmegzti dialogą su pilietine visuomene ir didina vyriausybės atsakomybę, įgalina kovą su sukčiavimu ir korupcija.⁵

Viešųjų pirkimų procedūras, juose susiklostančius santykius Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas⁶ (toliau – VPĮ). 1995 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Valstybinio pirkimo laikinąsias taisykles viešųjų pirkimų tvarkai

¹„Viešųjų pirkimų tarnybos 2021 m. veiklos ataskaita“, žiūrėta balandžio 1 d., <https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Vie%C5%A1%C5%B3j%C5%B3%20pirkim%C5%B3%20tarnybos%2021%20met%C5%B3%20veiklos%20ataskaita.pdf>.

²„Viešųjų pirkimų tarnybos 2020 m. veiklos ataskaita“, žiūrėta 2022 m. sausio 4 d., <https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Vies%C5%CC%8Cu%C5%A8ju%C5%A8%20pirkimu%C5%A8%20tarnybos%202020%20metu%C5%A8%20veiklos%20ataskaita.pdf>.

³ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, 17 str. 2 dalis, LRS, žiūrėta 2022 m. vasario 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/EgJuzQwRLG>.

⁴ Albert Sanchez-Graells, „Territorial Extension and Case Law of the Court of Justice. Good administration and access to justice in procurement as a case study“, *Europe and the World: A Law Review, Forthcoming*, (2017), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3081061.

⁵ „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Veiksmingi viešieji pirkimai Europoje ir Europai. Strasbūras, 2017 10 03 COM(2017) 572 final“, žiūrėta 2022 m. sausio 4 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM%3A2017%3A572%3AFIN>.

⁶ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *op. cit.*

bei procedūroms reglamentuoti⁷. Tai buvo pirmasis šiuolaikinis teisės aktas, kuriuo siekta reglamentuoti viešųjų pirkimų vykdymą Lietuvoje, užtikrinti konkurenciją, procedūrų skaidrumą ir atvirumą, tiekėjų lygiateisiškumą. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas Lietuvos Respublikos Seime priimtas 1996 m. rugpjūčio 13 d., įsigaliojo 1997 m. sausio 1 d.⁸ Šis viešuosius pirkimus Lietuvoje reglamentuojantis įstatymas nuo jo priėmimo datos iki 2022 m. sausio 1 d. buvo keistas 48 kartus. Dėl komplikuoto jo taikymo, siekiant spartesnio, efektyvesnio viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo, siekio suderinti VPĮ nuostatas ir tinkamai įgyvendinti Europos Sąjungos teisę, didinti pirkimų sistemos skaidrumą, atsekamumą ir kontrolę taip sumažinant neskaidrių viešųjų pirkimų ir perkančiosioms organizacijoms, o kartu – ir visai valstybei, žalingų sutarčių sudarymo riziką (atliekant mokslinės literatūros, antrinių sociologinių duomenų, internetinių šaltinių analizę teigta, kad viešumo stoka, biurokratų nelankstumas, konkurencinių santykių iškraipymas rinkoje, teisinės bazės sudėtingumas ir kiti veiksniai sudarė prielaidas korupcijai Lietuvos viešuosiuose pirkimuose atsirasti⁹), ir taip sukuriant prielaidas korupcijai sumažinti – VPĮ tobulinamas ir papildomas nuolat.

Viešųjų pirkimų reguliavimo analizė gali būti atliekama tik deramai įvertinus pagrindinius viešųjų pirkimų aspektus – jų kaip viešosios politikos priemonės reikšmę, valstybės politikos sąžiningumo funkciją, įtaka viešų ir privačių ūkio subjektų veiklai, tikslus ir uždavinius, kurių jais siekiama. Teisės teorijoje pagrindiniais pirminiais viešųjų pirkimų tikslais nurodomi: konkurencija, skaidrumas, viešųjų pirkimų sistemos efektyvumas, pirkėjo pasitenkinimas, geriausia vertė už pinigus, turto paskirstymas, rizikų valdymas/išvengimas, taisyklių vienodumas (unifikavimas). Dalis šių tikslų yra tampriai susiję, kiti papildo vieni kitus arba atvirai konfliktuoja ir ne visi jie yra vienodai pageidaujami skirtingų suinteresuotų šalių.¹⁰ Dėl itin kompleksinio, visas socialines sritis apimančio, viešųjų pirkimų pobūdžio ir daugybės suinteresuotų šalių bei atitinkamai skirtingų interesų sankirtos juose, labai sudėtinga pasiekti visus aukščiau įvardytus tikslus vienu metu, todėl jų pasiekimas visada reikalauja tam tikro kompromiso.

Viešojo pirkimo sąvoka suponuoja viešą šių pirkimų ir su jais susijusių procedūrų pobūdį, o būtent viešumo principas yra vienas pagrindinių, leidžiančių užtikrinti skaidrumą viešuosiuose pirkimuose. Tačiau Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Europos Sąjungos viešųjų

⁷ „Dėl Valstybinio pirkimo laikinųjų taisyklių patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.17373>.

⁸ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 10 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614?jfwid=1ack7lbhws>.

⁹ Jolanta Palidauskaitė, Simona Ereminaitė, „Korupcija viešuosiuose pirkimuose: nuo teorinės apibrėžties iki atvejo studijos (II dalis)“, *Viešojo politika ir administravimas* 33, (2010), 93, <https://ojs.mruni.eu/ojs/public-policy-and-administration/article/download/1137/1089>.

¹⁰ Albert Sanchez-Graells, *Public procurement and the EU competition rules* (Oxford: Hart Publishing, 2011), 97-98.

pirkimų direktyvose ir VPI taip pat yra įtvirtintas siekis užtikrinti konkurenciją.¹¹ Konfidencialios informacijos atskleidimas viešojo pirkimo metu gali lemti konkurencijos teisės pažeidimą, todėl akivaizdu, kad absoliutus viešumas negalimas.

Viena vertus verslo subjektai, dalyvaudami viešuosiuose pirkimuose, neretai kartu su pasiūlymais pateikia informaciją, kuri suteikia jiems konkurencinį pranašumą prieš kitus ūkio subjektus, kita vertus – vienas iš svarbiausių viešųjų pirkimų principų – skaidrumo principas – įpareigoja perkančiąsias organizacijas, vykdančias viešųjų pirkimų procedūras, užtikrinti pakankamą procedūrų viešumą. Konkurencija ir skaidrumas gali būti pripažįstami visa apimančiais, labiausiai siekiamais tikslais viešųjų pirkimų reguliavime¹², todėl turi būti rastas tinkamas jų balansas ir kartu užtikrintas viešųjų pirkimų sistemos efektyvumas.

Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionalinis viešųjų pirkimų įstatyminis reglamentavimas ilgą laiką buvo lakoniškas, todėl vienu tiekėjų teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir kitų tiekėjų teisės į jautrios informacijos apsaugą tarpusavio pusiausvyros turinys išaiškinamas teismų sprendimuose. Nepaisant to, kad Lietuvos teismų praktika VPI reguliuojamiems santykiams yra labai gausi. Joje viešieji pirkimai susieti su viešuoju interesu, kurį sudaro ne tik perkančiosios organizacijos ir visos visuomenės interesas dėl pirkimo objekto (atitinkamos prekės, paslaugos ar darbo), bet ir interesu turėti sąžiningą ūkio subjektų varžymąsi, kurį gali užtikrinti efektyvios tiekėjų teisių gynybos priemonės bei teismų iniciatyvumas procese, tačiau Lietuvoje viešuosiuose pirkimuose vis dar neretai piktnaudžiaujama informacijos apsauga konfidencialumo pagrindu (pavyzdžiui, pagal savo pobūdį slepiami vieši duomenys, įslaptinamas visas pasiūlymas), o teismai sprendžia klausimus – ar atitinkami pasiūlymo duomenys pripažintini ne viešais. Tai, kad konfidencialumo problematika viešuosiuose pirkimuose yra aktuali, akivaizdžiai atspindi naujausias Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) kreipimasis¹³ dėl vieno tiekėjo konfidencialios informacijos apsaugos ir kito tiekėjo teisių gynybos veiksmingumo pusiausvyros į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – ESTT). ESTT Didžiosios kolegijos sprendimas byloje Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19¹⁴, atsakant į LAT išdėstytus prašymus, pateikė daug ne tik Lietuvai, bet ir kitoms Europos Sąjungos šalims reikšmingų teisės aiškinimų dėl viešųjų pirkimų procedūrų ir iš jų kylančių ginčų sprendimų teisinio reguliavimo ir jo taikymo. Pusę svarbiausių ESTT motyvų sudaro klausimai, susiję su tiekėjų, perkančiųjų organizacijų ir ginčus nagrinėjančių teismų teisėmis ir pareigomis dėl vieno

¹¹ Dainius Kenstavičius, „Konkurencijos užtikrinimas organizuojant viešuosius pirkimus“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2019), 63-64, <https://vb.mruni.eu/object/elaba:39610870/39610870.pdf>.

¹² Peter-Armin Trepte, *Regulating procurement: understanding the ends and means of public procurement regulation* (Oxford; New York (N.Y.): Oxford University Press, 2006), 63.

¹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019“, LAT.LT, žiūrėta 2022 m. kovo 13 d., <https://www.lat.lt/lt/doclib/i6to1xxpcdmde7nvfsja65dsd14k4css>.

¹⁴ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje C-927/19“, InfoCuria, žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d., <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-927/19>.

iš ūkio subjektų pirkime pateiktos konfidencialios informacijos atskleidimo kitam šio konkurso dalyviui.

Tiriama problema. Nepaisant to, kad tiek Europos Sąjungos, tiek nacionalinio lygmens teisės aktų nuostatomis siekiama reglamentuoti konfidencialios informacijos apsaugą viešuosiuose pirkimuose, užtikrinti viešumą, skaidrumą ir sąžiningą konkurenciją, praktikoje vykdydami viešuosius pirkimus ir įgyvendindami VPI įtvirtintas nuostatas viešieji pirkėjai (toliau naudojamas bendras – perkančiųjų organizacijų – terminas) ir teismai vis dar susiduria su situacijomis, kai tiekėjai slepia visus ar daugumą duomenų, susijusių su jų pasiūlymais¹⁵, ko pasekoje neužtikrinama veiksminga kitų tiekėjų teisių gynyba, viešojo pirkimo skaidrumas tampa abejotinu, visuomenės dalyvavimas viešųjų finansų priežiūros kontrolėje tampa neįgyvendinamas.

Čia kyla **problemniniai klausimai**: kur turėtų būti nubrėžta riba tarp verslo subjektų intereso apsaugoti jų informacijos konfidencialumą ir viešojo intereso skaidrių ir atvirų pirkimo procedūrų užtikrinimu, kuri pirkimo dalyvių informacija turėtų būti klasifikuojama vieša arba konfidencialia ir koks yra perkančiųjų organizacijų vaidmuo įgyvendinant jai priskirtą diskrecijos teisę sprendžiant dėl pateiktos informacijos kvalifikavimo vieša ar konfidencialia?

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis.

Darbo naujumas pasireiškia tuo, kad nėra išsamių mokslinių darbų, analizuojančių naujausią Lietuvos Respublikos teismų praktiką dėl konfidencialios informacijos apsaugos ir viešumo principo užtikrinimo santykio viešuosiuose pirkimuose. Taip pat nėra plačiau nagrinėtas perkančiosios organizacijos diskrecijos, sprendžiant dėl informacijos (ne)konfidencialumo, klausimas. Konfidencialios informacijos instituto raida viešuosiuose pirkimuose teisinėje literatūroje atskleidžiama tik fragmentiškai ir turėtų būti papildyta.

Teisinėje literatūroje yra nemažai darbų, kuriuose analizuojama viešųjų pirkimų esmė, tikslai ir principai¹⁶. Konfidencialumo reikalavimų teisinių pagrindų viešuosiuose pirkimuose tema pasisako D. Kenstavičius¹⁷, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad nagrinėjamas tik vienas reglamentavimo laikotarpis. Pasigendama išsamesnių mokslinių darbų, kuriuose būtų orientuojamasi į būtent viešumo principo viešajame pirkime užtikrinimo analizę. Viešumo ir viešojo intereso principų administracinėje teisėje teoriniai aspektai nagrinėjami U. Trumpulio daktaro disertacijoje¹⁸, autorių

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, *supra note*, 13.

¹⁶ Sanchez-Graells, *supra note*, 10; Trepte, *supra note*, 12; Christopher H. Bovis, *Public procurement in the European Union* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2005); Sue Arrowsmith, *The Law of Public and Utilities and Procurement* (London: Sweet & Maxwell, 2005) ir kiti.

¹⁷ Dainius Kenstavičius, „Konfidencialumo reikalavimų teisiniai pagrindai viešuosiuose pirkimuose“, *Jurisprudencija* 21 (3) (2014): 803-821, <https://ojs-dev.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3951/3708>.

¹⁸ Ugnius Trumpulis, „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011).

kolektyvo monografijoje¹⁹. Skaidrumas kaip viešųjų pirkimų principas analizuojamas Giedrės Lastauskienės, Rimantės Rudauskienės publikacijoje²⁰.

Mokslinėje literatūroje skiriama pakankamai daug dėmesio komercinių paslapčių apsaugos ypatumams viešųjų pirkimų santykiuose. Viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų suinteresuotumas komerciškai jautrios informacijos apsauga ir teismų praktika šia tema plačiai nagrinėjama K. Šimanskio, R. Birštono²¹, D. Kenstavičiaus²² publikacijose. Konkurencijos užtikrinimas organizuojant viešuosius pirkimus detalai nagrinėjamas D. Kenstavičiaus daktaro disertacijoje²³, tačiau per konkurencijos užtikrinimo nustatant tiekėjų, dalyvaujančių viešųjų pirkimų procedūrose, kokybinės atrankos kriterijus prizmę. Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykio temos analizuojamos D. Jankauskytės²⁴, D. Soloveičik²⁵ darbuose. Viešųjų pirkimų teisėtumo probleminiai klausimai nagrinėjami R. Ambrazevičienės²⁶.

Teisiniai santykiai, susiklostantys tarp perkančiųjų organizacijų ir suinteresuotų ūkio subjektų, vykdant viešuosius pirkimus, ir viešųjų pirkimų ginčų sprendimo tvarkos ypatumai detalai analizuojami A. Tvaronavičienės disertacijoje²⁷. Perkančiųjų organizacijų diskrecijos problemos derinant skirtingus interesus viešuosiuose pirkimuose tiriamos E. Sakalauskaitės disertacijoje²⁸.

Vienas naujausių ir išsamiausių teisės doktrinos šaltinių apie viešųjų pirkimų teisę – 2020 m. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų komentaras²⁹. Šiame moksliniame veikle pateikiamas VPI įtvirtintų teisės normų ir jų taikymą lydinčios teismų praktikos aiškinimas.

Užsienio autoriai detalai išanalizavę Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvose nustatytą teisinį reglamentavimą ir jo poveikį Europos Sąjungos integracijai bei valstybių narių rinkai

¹⁹ Lina Beliūnienė ir kt., *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai* (Vilnius: „Eugrimas“, 2015), <https://teise.org/wp-content/uploads/2016/06/Viesojo-intereso-atpazinimo-problema-Lietuvoje.pdf>.

²⁰ Giedrė Lastauskienė, Rimantė Rudauskienė, „Viešųjų pirkimų skaidrumas kaip įstatymų leidėją saistantis principas“, *Teisė* 96, (2015): 71-95, <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/8758/7644/>.

²¹ Ramūnas Birštonas, Karolis Šimanskis, „Komercinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose“, *Teisė* 112, (2019): 21-45, <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/14479/13396/>.

²² Dainius Kenstavičius, „Viešųjų pirkimų konfidencialumo reikalavimai: konkurencijos užtikrinimo ir teisės į gynybą pusiausvyra“, *Jurisprudencija* 22 (2) (2015): 252-268, <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14490/4283-9427-1-PB.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

²³ Kenstavičius, *supra note*, 11.

²⁴ Dovilė Jankauskytė, „Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose“, *Teisės apžvalga* 1 (17) (2018): 4-30, <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/7188a515-b6fc-461e-afa5-21822fb1b49e/content>.

²⁵ Deividas Soloveičik, „Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas“, *Teisė* 91, (2014): 42-63, <https://www.journals.vu.lt/teise/article/view/3373/2441>; Deividas Soloveičik, „Rethinking the confidentiality in public procurement: does public mean naked public?“ *UrT* 1 (2018): 11-26, https://www.urt.cc/sites/default/files/UrT_2018-1_Soloveicik.pdf.

²⁶ Rima Ambrazevičienė, „Teisėtumo užtikrinimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus“, *Jurisprudencija* 38(46) (2003): 107-115, <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3350/3146>.

²⁷ Agnė Tvaronavičienė, „Viešųjų pirkimų ginčų sprendimo tvarkos ypatumai ir efektyvumas“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2015).

²⁸ Eglė Sakalauskaitė, „Perkančiųjų organizacijų diskrecijos problemos derinant skirtingus interesus viešuosiuose pirkimuose“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2017).

²⁹ *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras* (Vilnius: 2020), https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/komentarai/VPI_komentaras.pdf.

yra C. H. Bovis³⁰, P. Trepte³¹. K. M. Halonen, R. Caranta³² – nagrinėja su viešųjų pirkimų skaidrumu ir su jo įgyvendinimu viešuosiuose pirkimuose susijusias problemas – korupcijos prevenciją, konkurenciją, tiekėjų galimybę pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis. A. G. Sanchez³³ nagrinėja konkurencijos teisės ir viešųjų pirkimų reglamentavimo santykį. Analizuoja ryšį tarp verslo paslapčių, informacijos laisvės taisyklių ir viešųjų pirkimų reguliavimo Europos sąjungos valstybėse narėse. Viešųjų pirkimų reglamentavimo Europos Sąjungos narėse skirtumą, konkurencijos ir skaidrumo santykis tiriamas S. Arrowsmith³⁴ darbuose.

Galima konstatuoti, kad viešųjų pirkimų teisės arba konkurencijos teisės šakų atskiriems institutams nagrinėti yra išleista nemažai mokslinių publikacijų, tačiau nėra išsamaus mokslinio tyrimo viešumo principo ir konfidencialios informacijos apsaugos santykio užtikrinimo tema ir perkančiosios organizacijos vaidmens šiame procese. Atsižvelgiant į naujausią ESTT ir LAT teismų praktiką, empirinio tyrimo metu surinktus duomenis, manytina, kad šios sritys reikalauja dėmesio.

Baigiamojo darbo reikšmė. Baigiamojo darbo tyrimo metu bus analizuojamas viešos ir konfidencialios informacijos teisinis reglamentavimas viešuosiuose pirkimuose. Atlikto tyrimo metu gautų rezultatų pagrindu bus formuojami rekomendacinio pobūdžio pasiūlymai perkančiosioms organizacijoms dėl informacijos kvalifikavimo (ne)konfidencialia ir viešumo principo realizavimo, kas sudarytų sąlygas nubrėžti ribą tarp verslo subjektų intereso apsaugoti jų informacijos konfidencialumą ir viešojo intereso, kuris yra nukreiptas į skaidrių ir atvirų pirkimo procedūrų bei teisinio tikrumo užtikrinimą.

Tikimasi, kad Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktų ir mokslinės literatūros šaltinių turinio analizė padės atskleisti viešumo principo ribojimo viešuosiuose pirkimuose raidą ir kaitą, (ne)konfidencialios informacijos sąvokų sampratą ir reikšmę teisinio ir praktinio taikymo požiūriais. Lygiagrečiai, taikant teorijos analizę bei atlikus duomenų tyrimą (išnagrinėjus Viešųjų pirkimų tarnybos skelbiamas pirkimų patikros išvadas ir įvertinus nustatytus pažeidimus bei išnagrinėjus viešiesiems pirkimams pateiktų pirkimo dalyvių pasiūlymuose nurodytos konfidencialios

³⁰ Christopher H. Bovis, *Public procurement in the European Union* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2005); Christopher H. Bovis, *EU public procurement law* (Cheltenham; Northampton (Mass.): Edward Elgar, 2007).

³¹ Trepte, *supra note*, 12.

³² Kirsi-Maria Halonen, Roberto Caranta ir Albert Sanchez-Graells, „Transparency in EU procurements: an introduction“, iš *Transparency in EU Procurements. Disclosure Within Public Procurement and During Contract Execution* (Cheltenham; Northampton: Edward Elgar, 2019), <https://www.e-elgar.com/shop/gbp/transparency-in-eu-procurements-9781788975667.html>; Kirsi-Maria Halonen, „Many faces of transparency in public procurement“, iš *Transparency in EU Procurements. Disclosure Within Public Procurement and During Contract Execution* (Cheltenham; Northampton: Edward Elgar, 2019), <https://www.e-elgar.com/shop/gbp/transparency-in-eu-procurements-9781788975667.html>.

³³ Sanchez-Graells, *supra note*, 10; Albert Sanchez-Graells, „The difficult balance between transparency and competition in public procurement: Some recent trends in the case law of the European Courts and a look at the new Directives“, *University of Leicester School of Law Research Paper*, 13-11 (2013): 1-25, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2353005.

³⁴ Sue Arrowsmith, *The Law of Public and Utilities and Procurement* (London: Sweet & Maxwell, 2005).

informacijos apimtis) bus identifikuota ar pakankamai vieši yra viešieji pirkimai Lietuvoje ir pasiūlyti metodai, kurie įgalintų perkančiąsias organizacijas užtikrinti tinkamą santykį tarp suinteresuotųjų šalių informavimo ir tiekėjų komerciškai jautrios informacijos apsaugos.

Tyrimo tikslas. Nustatyti viešumo principo ir konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose tarpusavio santykį, leidžiantį užtikrinti viešojo ir privataus interesų pusiausvyrą.

Magistro darbo tikslui pasiekti **iškelti šie uždaviniai:**

1. apibrėžti viešumo principo ir viešumo ribojimo Lietuvos viešuosiuose pirkimuose turinį, funkcinę paskirtį ir teisinį reguliavimą;
2. atskleisti konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose sampratą;
3. išanalizuoti ir atskleisti ESTT ir Lietuvos teismų praktikoje formuojamą viešumo ir viešumo ribojimo viešuosiuose pirkimuose praktiką;
4. įvertinti perkančiosios organizacijos diskreciją sprendžiant dėl tiekėjo nurodytos informacijos konfidencialumo ir užtikrinant viešumą viešuosiuose pirkimuose;
5. suformuoti rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus dėl viešųjų pirkimų laimėtojų pasiūlymų duomenų viešinimo, kurie galėtų užtikrinti visų šalių interesų, susijusių su teisių gynyba ir konfidencialios informacijos apsauga, pusiausvyrą.

Siekiant visapusiškai įgyvendinti nurodytus uždavinius, magistro darbe taikomi šie **tyrimo metodai:**

1. Mokslinės literatūros analizės metodas – mokslinių knygų, straipsnių, susijusių su darbo tikslais analizė, atskleidžiant tyrimo sąvokas, problematiką, interpretacijas ir mokslinį vertinimą;
2. Dokumentų analizės metodas – naudojamas atskleidžiant ir įvertinant Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisinį reguliavimą viešumo principo, jo ribojimo klausimais, Lietuvos Respublikos, Europos Sąjungos teismų jurisprudenciją nagrinėjama tema. Atliktas empirinis tyrimas analizuojant Viešųjų pirkimų tarnybos viešųjų pirkimų vertinimo išvadas, siekiant nustatyti ar įgyvendinama (ir kokioje apimtyje) VPĮ 86 str. 9 dalis dėl pirkimo laimėtojo pasiūlymo duomenų paviešinimo, ir pirkimo dalyvių pasiūlymus – siekiant nustatyti, kokioje apimtyje tiekėjai naudojami viešumo ribojimo priemonėmis;
3. Informacijos sintezės metodas panaudojamas teisės aktų, mokslinės literatūros šaltinių, teismų jurisprudencijos, empirinio tyrimo analizės rezultatų ir rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų apibendrinime.

Darbo struktūra ir apimtis. Darbo struktūrą sudaro įvadas, dėstomoji dalis (kurią sudaro 4 skyriai), išvados, pasiūlymai ir rekomendacijos, literatūros sąrašas, santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis). Pirmame skyriuje atskleidžiamas skaidrumo ir viešumo principo viešuosiuose

pirkimuose turinys ir jų santykis. Viešumo ir konfidencialumo principų santykis, viešos ir konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apimtys atskleidžiamos antrajame skyriuje. Šiame skyriuje taip pat pateikiami empirinio tyrimo metu išanalizuotų Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacijų analizės rezultatai. Trečiajame skyriuje analizuojama teismų praktika viešumo principo ribojimo klausimais viešųjų pirkimų bylose. Paskutiniame, ketvirtajame skyriuje atskleidžiama perkančiosios organizacijos diskrecija užtikrinant viešumo principo užtikrinimo ir ribojimo taikymą viešuosiuose pirkimuose. Darbas baigiamas tyrimo rezultatus apibendrinančiomis išvadomis ir pasiūlymais.

Ginamasis teiginys. Siekiant užtikrinti viešumo ir konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose balansą, reikalingos aiškos duomenų priskyrimo viešai ar konfidencialiai informacijai taisyklės.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.

CVP IS – Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema – valstybės informacinė sistema, kurioje teikiami, tvarkomi viešųjų pirkimų skelbimai ir ataskaitos; atliekamos viešųjų pirkimų procedūros; skelbiamos planuojamų atlikti viešųjų pirkimų suvestinės, viešųjų pirkimų dokumentai, viešojo pirkimo-pardavimo/preliminarijos sutartys, kita informacija apie viešuosius pirkimus.

Direktyva 2004/17/EB – 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, pirkimų procedūras.

Direktyva 2004/18/EB – 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo.

Direktyva 2014/24/ES – 2014 m. vasario 26 d. Europos parlamento ir tarybos direktyva Nr. 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB.

Direktyva 2014/25/ES – 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB.

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

LApT – Lietuvos apeliacinis teismas.

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.

Perkančioji organizacija – valstybės ar savivaldybės institucija; viešasis ar privatusis juridinis asmuo, jeigu visa ar tam tikra jo veiklos dalis yra skirta nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti, ir jei jis atitinka VPI 2 str. 25 dalyje nustatytus kriterijus.

VPI – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas.

1. VIEŠUMO IR SKAIDRUMO PRINCIPŲ TURINYS IR JŲ SANTYKIS VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE

1.1. Skaidrumo principas viešuosiuose pirkimuose

Viešojo sektoriaus reputacija reikšmingai prisideda prie valstybės ir visuomenės pažangos. Esant aukštam pasitikėjimo valdžios institucijomis lygiui galima tikėtis visuomenės įsitraukimo į šalyje vykstančius procesus, jos palaikymo būtiniams pokyčiams. Viešojo sektoriaus reputacija tiesiogiai lemia šalies atsparumą krizėms ar korupcijos apraiškoms. Viešieji pirkimai visada laikomi itin reikšminga viešosios valdžios veikimo sritimi, svarbia visam valstybės ūkiui funkcionuoti ir tradiciškai Lietuvoje yra vertinama³⁵ kaip viena iš neskaidriausių ir labiausiai korumpuotų. Dėl šių priežasčių viešojo valdžia, nustatydamą viešųjų pirkimų reguliavimo taisykles, privalo elgtis itin atsakingai – laikytis visų gero (atsakingo) valdymo principo reikalavimų³⁶, kurti pasitikėjimą viešuoju sektoriumi. Viešųjų pirkimų sistema turi veikti taip, kad būtų galima patikrinti jos efektyvumą ir įgyvendinti viešojo valdymo siekiamus tikslus – sąžiningumo, interesų konfliktų ir korupcijos prevenciją³⁷.

Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių bei kitų perkančiųjų organizacijų prekių įsigijimo, paslaugų arba darbų atlikimo poreikis įgyvendinamas sudarant viešojo pirkimo–pardavimo sutartį, kuri yra viešųjų pirkimų tikslas. Siekiant šio tikslo, teisės normose įtvirtintais reikalavimais ir administracinės bei teisminės kontrolės mechanizmu užtikrinamas racionalus lėšų panaudojimas, korupcijos prevencija, tiekėjų neiškraipytos konkurencijos skatinimas ir pan. Viešųjų pirkimų teisinių santykių formalizavimas svarbus tiek, kiek tai padeda siekti viešųjų pirkimų tikslų ir nepažeidžia viešųjų pirkimų principų.

VPI³⁸ 17 str. 1 dalyje, įgyvendinant 2014 m. vasario 26 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyvą Nr. 2014/24/ES, dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (toliau – Direktyvos 2014/24/ES)³⁹, yra įtvirtinti viešųjų pirkimų principai, sudarantys galimybes efektyviai ir tinkamai (teisėtai) įgyvendinti viešųjų pirkimų procesą. Vadovaujantis VPI 17 str. 1 dalimi, perkančioji organizacija užtikrina, kad vykdant pirkimą būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų. Nurodyti viešųjų

³⁵ Transparency International Latvia, Transparency International Lithuania, Open Knowledge Sweden, „Open data and political integrity in the Nordic region“, Transparency.lt, žiūrėta 2022 m. kovo 29 d., https://www.transparency.lt/wp-content/uploads/2019/11/Open_Data_Report.pdf.

³⁶ Lastauskienė, Rudauskienė, *supra note*, 20: 2.

³⁷ Sanchez-Graells, *supra note*, 10: 97.

³⁸ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 8.

³⁹ „2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32004L0018>.

pirkimų principai yra itin svarbūs viešųjų pirkimų procedūrų reglamentavimui ir vykdymui, kadangi yra Direktyvos 2014/24/ES bei ją įgyvendinančio VPI normų pagrindas⁴⁰ bei įgyvendina teisinio reguliavimo spragų, vakuomo užpildymo funkciją bei yra orientyras, kuriuo remiantis perkančiosios organizacijos priima sprendimus VPI tiesiogiai nereguliuojamose situacijose⁴¹.

Viešųjų pirkimų principai yra ne tik perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisių bei pareigų viešojo pirkimo srityje tiesioginis šaltinis, bet ir tiesiogiai taikytinos teisės normos. Vien viešųjų pirkimų principų pažeidimo konstatavimas, nesiremiant jokia papildoma norma, yra pakankamas pagrindas reikalauti teismo pripažinti neteisėtais perkančiosios organizacijos veiksmus.⁴² Taigi viešųjų pirkimų principai yra tos imperatyviosios normos, pagal kurias vertinama daugelis viešųjų pirkimų proceso elementų, taip pat kuriomis galima tiesiogiai remtis ginant asmenų, dalyvaujančių viešųjų pirkimų procedūrose, teises. Viešųjų pirkimų principų pažeidimas yra prilyginamas imperatyviųjų nuostatų pažeidimui todėl, kad šie, kaip ir kitos VPI imperatyviosios nuostatos, susiję su viešojo intereso apsauga⁴³.

Tinkamas viešųjų pirkimų principų aiškinimas ir taikymas iš esmės reiškia tinkamą bendrųjų teisės principų išaiškinimą ir taikymą viešųjų pirkimų srityje⁴⁴. Būtent viešųjų pirkimų principai yra tos imperatyviosios teisės nuostatos, dėl kurių perkančiajai organizacijai kyla pareiga elgtis tam tikru būdu ar nuo tam tikrų veiksmų susilaikyti (kai jos elgesio modelis neįtvirtintas VPI), taip pat iš kurių aiškėja tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų teisių ir pareigų, įtvirtintų VPI, turinys konkrečioje jų tarpusavio santykių situacijoje.

Vienas iš viešųjų pirkimų tikslų yra garantuoti, kad viešieji pirkimai būtų vykdomi skaidriu būdu. Teisės doktrinoje⁴⁵ konstatuota, kad skaidrumas – bendrasis Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisės principas ir pamatas nediskriminavimo principui. S. A. Graells nurodo, kad skaidrumas „neabejotinai yra strateginis Europos viešųjų pirkimų teisės principas“⁴⁶, kuris garantuoja viešą perkančiosios organizacijos veiklos priežiūrą, didina atskaitomybę ir apriboja korupcijos bei kitų

⁴⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 193.

⁴¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje C-27/15“, InfoCuria, žiūrėta 2022 sausio 10 d., <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-27/15>; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017, LITEKO, žiūrėta 2022 m. sausio 10 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1316ed6e-b667-4c03-83d6-87d2dee06db6>.

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 10 d., <https://eteismai.lt/byla/55021446586492/3K-3-583/2008>.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 15 d., <https://eteismai.lt/byla/61176299133220/3K-3-155/2011>; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018, LITEKO, žiūrėta 2022 m. sausio 15 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e42c3f41-886f-4107-8b21-4e96b32bb1c2>.

⁴⁴ „2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) AC-38-1“, LAT.LT, žiūrėta 2021 m. gruodžio 7 d., <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67>.

⁴⁵ Trepte, *supra note*, 12: 63.

⁴⁶ Sanchez-Graells, *supra note*, 10: 99.

nesąžiningų veiksmų galimybes⁴⁷. Skaidrumas yra tapęs vienu iš kertinių ES viešųjų pirkimų direktyvų principų nuo pat jų atsiradimo, tačiau jo įgyvendinimo taisyklės ir praktika kiekvienoje valstybėje narėje skiriasi, nes Europos Sąjungos direktyvos leidžia nacionalinėje teisėje nustatyti skirtingas priemones skaidrumo principui įgyvendinti.

Skaidrumas nėra savitiksliis, jis dažniausiai veikia kitų principų, viešųjų pirkimų tikslų labai – lygių galimybių, konkurencijos užtikrinimo, informacijos sklaidos, viešumo, kontrolės funkcijos (vienodo požiūrio ir taisyklių laikymosi kontrolės), nes padeda užtikrinti vienodą požiūrį į ūkio subjektus viso viešojo pirkimo proceso metu. Taip pat vaidina svarbų vaidmenį suteikiant veiksmingos teisinės apsaugos ir prieigos prie teisių gynimo priemonių galimybes.⁴⁸ Tą yra akcentavęs ir LAT⁴⁹, pasisakęs, kad skaidraus viešojo pirkimo siekimas nėra savitiksliis, o padedantis siekti kitų tikslų, visų pirma – tiekėjų lygiateisiškumo.

Teisės mokslinėje literatūroje taip pat akcentuojama, kad skaidrumo principas yra svarbiausias tiekėjams, siekiantiems sąžiningos kovos viešuosiuose pirkimuose⁵⁰. Skaidrumo principas užkerta kelią perkančiųjų organizacijų protekcionistiniam elgesiui, tokiu būdu išvengiama konkurencijos iškraipymų⁵¹. Taip pat skaidrumas padeda didinti konkurenciją viešuosiuose pirkimuose, kadangi per procedūrų viešinimą tiekėjai yra skatinami dalyvauti pirkimuose.

Nepaisant to, perkančiosioms organizacijoms skaidrumo didinimas visada reiškia papildomą administracinę naštą, o viešojo pirkimo procesas, dėl sudėtingesnių ir ilgesnių procedūrų, gali būti mažiau efektyvus. Dėl šių priežasčių skaidrumo reikalavimų įgyvendinimas turi būti įgyvendinamas parenkant proporcingas priemones, nesukuriant aštrios konfrontacijos su kitais principais ir tikslais⁵².

Teisinėje literatūroje⁵³ yra skiriami šie esminiai skaidrumo principo elementai:

a) pirkimo sutarčių viešumas, reiškiantis, kad suinteresuotai rinkos daliai ir joje veikiantiems tiekėjams turi būti sudaromos sąlygos sužinoti apie galimybę konkuruoti dėl viešojo pirkimo sutarties;

⁴⁷ Christopher H. Bovis, *Public procurement in the European Union* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2005), 59-60; Trepte, *supra note*, 12: 59.

⁴⁸ Kirsi-Maria Halonen, „Many faces of transparency in public procurement“, iš *Transparency in EU Procurements. Disclosure Within Public Procurement and During Contract Execution* (Cheltenham; Northampton: Edward Elgar, 2019), 15, <https://www.e-elgar.com/shop/gbp/transparency-in-eu-procurements-9781788975667.html>.

⁴⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 25 d., <https://eteismai.lt/byla/241116509296193/3K-3-323/2009>.

⁵⁰ Sakalauskaitė, *supra note*, 28: 54-55.

⁵¹ Sanchez-Graells, *supra note*, 10: 101.

⁵² Lastauskienė, Rudauskienė, *supra note*, 20: 74.

⁵³ Deividas Soloveičik, „Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas“, *Teisė* 91, (2014): 9, <https://www.journals.vu.lt/teise/article/view/3373/2441>; Kenstavičius, *supra note*, 11: 62-63; Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 204-207 ir kt.

b) kiekvienos viešųjų pirkimų procedūros taisyklių viešumas. Ši skaidrumo principo turinio dalis yra išplėtotą gausioje ESTT⁵⁴ ir LAT⁵⁵ praktikoje. Teismai išaiškino, kad skaidrumas – tai pirkimo sąlygų paskelbimas (išviešinimas), jų aiškumas, tikslumas, nedviprasmiškumas. Tiekėjai pagal paskelbtas sąlygas turi galėti pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija nupirkti tai, ko reikia. Šis tikslas pasiekiamas tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai jas suprasti ir aiškinti, o perkančiajai organizacijai realiai patikrinti, ar tiekėjų pasiūlymai atitinka šias sąlygas;

c) normomis pagrįstas sprendimų priėmimas, apribojantis perkančiųjų organizacijų diskreciją. Skaidrumo principas, be kita ko, reiškia garantiją, kad perkančiųjų organizacijų sprendimai bus priimti, atitinkami veiksmai atlikti išimtinai pagal nustatytas teisės normas, pirkimo sąlygas ir pan. Perkančiosios organizacijos privalo tiksliai ir nuosekliai laikytis VPI ir pirkimo dokumentų reikalavimų, atlikti visus VPI nustatytus veiksmus. Kitaip tariant, skaidrumo principas, kartu su proporcingumo principu apibrėžia perkančiųjų organizacijų įgyvendinamos diskrecijos ribas.⁵⁶ Bet kokie perkančiųjų organizacijų veiksmai ir priimami sprendimai, net ir konkrečiai nereglamentuojami VPI, yra galimi tik tiek, kiek nepažeidžia viešųjų pirkimų skaidrumo bei proporcingumo principų reikalavimų;

4) galimybė patikrinti perkančiosios organizacijos priimtus sprendimus, juos ginčyti. Perkančiosios organizacijos turi paskelbti viešųjų pirkimų sutartis bei tinkamai motyvuoti priimamus sprendimus ir atliekamus veiksmus, aiškiai ir konkrečiai išdėstyti bei pagrįsti tokių sprendimų ir (arba) veiksmų priežastis, teisinį ir faktinį pagrindą⁵⁷. Tai užtikrina dalyvių teises įsitikinti priimamų sprendimų teisėtumu, o esant reikalui – operatyviai ginti galimai pažeistas teises bei interesus⁵⁸. Dėl to perkančiosios organizacijos, pvz., atmesdamos tiekėjo pasiūlymą, negali apsiriboti bendra fraze, kuria teigiama, kad pasiūlymas atmetamas, nes neatitiko tam tikrų pirkimo dokumentų nuostatų, kurios dažniausiai būna pakankamai abstrakčios. Perkančiųjų organizacijų sprendimai, priimti remiantis neišsamiais, nemotyvuotais ir nepagrįstais argumentais privalo būti panaikinti, įskaitant, dėl viešųjų pirkimų skaidrumo principo pažeidimo.

Apibendrinant konstatuotina, kad skaidrumo principas pirmiausia reiškia fundamentalų

⁵⁴ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje C-226/04 ir C-228/04“, InfoCuria, žiūrėta 2022 m. sausio 7 d., <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=55648&pageIndex=0&doclang=lt&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3996658>.

⁵⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 25 d., <https://eteismai.lt/byla/226940219063698/3K-3-158/2011>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 25 d., <https://eteismai.lt/byla/195679875277170/3K-3-94/2013>.

⁵⁶ Kenstavičius, *supra note*, 17: 811.

⁵⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 25 d., <https://eteismai.lt/byla/124695395216135/3K-3-674-969/2015>.

⁵⁸ Kenstavičius, *supra note*, 11: 64.

atvirumą ir sąžiningumą⁵⁹ vykdant viešojo pirkimo procedūras, tiekėjų teisę žinoti apie perkančiosios organizacijos planuojamus arba atliekamus pirkimus ir perkančiųjų organizacijų pareigą tiksliai laikytis Europos Sąjungos ir nacionalinės viešųjų pirkimų teisės imperatyviųjų taisyklių, kuriose nustatyta paskelbimo apie viešuosius pirkimus tvarka. Būtent siekiant įgyvendinti skaidrumo principą VPĮ reglamentuota, pvz., skelbimų apie viešuosius pirkimus pateikimo tvarka, terminai ir sąlygos⁶⁰, reikalavimai pirkimo dokumentams⁶¹, atsakymų tiekėjams pateikimo⁶² ir susipažinimo su pasiūlymais⁶³ tvarka, kurios detaliosi privalo laikytis perkančiosios organizacijos.

Taigi skaidrumas yra suprantamas kaip viešumo užtikrinimas vykdant viešojo pirkimo procedūras. G. Lastauskienė ir R. Rudauskienė⁶⁴ sąvokų „skaidrumas“ ir „viešumas“ neišskiria, įvardija sinonimais, argumentuodamos tuo, kad tai susijusios ir viena be kitos negalinčios funkcionuoti kategorijos. Šio darbo autorė įvertinusi aukščiau išanalizuotą mokslinę literatūrą, teismų praktiką, VPĮ reglamentavimą linkusi laikytis pozicijos, kad nepaisant to, kad sąvokų „skaidrus“ ir „viešas“ reikšmės labai panašios, gali sutapti ir yra viena kitą papildančios, tačiau „viešumas“ ir „skaidrumas“ viešųjų pirkimų kontekste nelaikytini sinonimais. Autorės nuomone viešumas ir jo garantijų įgyvendinimas viešuosiuose pirkimuose yra vienas iš skaidrumo principo taikymo aspektų (pagrindinis, bet ne vienintelis), viena iš skaidrumo principo raiškos formų, reikalaujanti atskiro, platesnio nagrinėjimo.

⁵⁹ Halonen, *supra note*, 48: 16.

⁶⁰ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 3: 31, 34 str.

⁶¹ *Ibid*, 35 str.

⁶² *Ibid*, 36 str.

⁶³ *Ibid*, 44 str.

⁶⁴ Lastauskienė, Rudauskienė, *supra note*, 20: 73.

1.2. Viešumo principo turinys ir jo santykis su skaidrumu viešuosiuose pirkimuose

Viešumas kaip principas Direktyvos 2014/24/ES ar VPI tekste *expressis verbis* neįvardytas, tačiau analizuojant skaidrumo principo viešuosiuose pirkimuose turinį, akivaizdu, kad viešumo įgyvendinimas privalomas kiekvienoje viešojo pirkimo stadijoje ir negali būti nuo jo atsietas, todėl svarbu išnagrinėti viešumo principo prigimtį ir turinį viešuosiuose pirkimuose.

Lietuvos teismų praktikoje įtvirtinta pozicija, (kaip jau minėta) kad viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPI viešiesiems pirkimams nustatyti specialūs reikalavimai, o šio įstatymo nuostatos aiškinamos ir taikytinos taip, kad būtų apgintas viešasis interesas⁶⁵. Lietuvos Apeliacinis Teismas 2020 m. rugsėjo 22 d. nutartyje⁶⁶ viešojo pirkimo procedūrų teisėtumą, lygiateisiškumą, nediskriminavimo, proporcingumo ir skaidrumo principų įgyvendinimą taip pat įvardijo viešuoju interesu. Viešojo intereso rūšinis požymis, charakterizuojantis jo esmę, išskiriantis jį iš kitų – viešumas⁶⁷.

Žodis „viešas“ žodynuose apibrėžiamas kaip *visiems skirtas, visuomenės naudojamas, atviras, visiems žinomas, prieinamas, neslaptas, aiškiai matomas*⁶⁸, *parodantis bendrą nuomonę, žinomas ar atpažįstamas daugelio ar daugumos žmonių, susijęs su bendruomenės interesais, o ne su privačiais reikalais, veikiantis visus žmones, valstybę, tautą, matomas visuomenei, siejamas su veikla visuomenės labui*⁶⁹. Taigi viešumas sietinas su tuo, kas yra atvira, visiems prieinama bei skirta visuomenei, jos interesams.

Teisiškai viešumo principas įtvirtintas ir jo ribos nustatytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos⁷⁰ 6, 8, 10 str., Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos⁷¹ 10, 19 str., Konvencijoje dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija)⁷², kituose tarptautiniuose dokumentuose. Taip pat viešumo principas yra ir Lietuvos teisinės sistemos sudedamoji dalis.

⁶⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008“, *supra note*, 42; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 15 d., <https://eteismai.lt/byla/61176299133220/3K-3-155/2011>.

⁶⁶ „Lietuvos Apeliacinio Teismo 2020 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1513-302/2020“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7aa47eeb-185d-4082-8aea-44fddbc68ecd>.

⁶⁷ Trumpulis, *supra note*, 18: 87.

⁶⁸ „Lietuvių kalbos žodynas“, žiūrėta 2022 m. sausio 13 d., <http://www.lkz.lt>; „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. 7-as pataisytas ir papildytas leidimas“, žiūrėta 2022 m. sausio 13 d., <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/vie%C5%A1as,%20~ai,%20~yb%C4%97,%20~umas?i=d98c817a-3fbd-452c-83bd-a506ca6af709>.

⁶⁹ „Find Law Legal Dictionary“, žiūrėta 2022 m. sausio 13 d., <https://dictionary.findlaw.com/definition/public.html>.

⁷⁰ „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>.

⁷¹ „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.278385>.

⁷² „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.133597>.

Viešumo principas yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos⁷³ 7, 25, 31, 44, 117 str. (ir kituose), įvairių aspektų kontekste konkretizuojamas Vyriausybės⁷⁴, Vietos savivaldos⁷⁵, Viešojo administravimo⁷⁶, Teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo⁷⁷, Visuomenės informavimo⁷⁸, Asmens duomenų teisinės apsaugos⁷⁹, Valstybės ir tarnybos paslapčių⁸⁰, Teritorijų planavimo⁸¹ ir kituose įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose. Šiuose teisės aktuose įtvirtintos normos garantuoja asmenims teisę gauti informaciją bei įpareigoja valdžios institucijas turimą informaciją teikti. Šis įpareigojimas sietinas taip pat ir su Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 str. 3 dalyje nustatytu įpareigojimu valdžios įstaigoms tarnauti žmonėms. Taigi viešumo principas kilęs iš konstitucinės ir viešosios teisės, sukuriančios pareigas valdžios institucijoms ir pareigūnams bei teises asmenims.

Galima konstatuoti, kad viešumo principas pasireiškia dviem būdais – informacijos suteikimu, nekliudomu priėjimu prie jos, o taip pat šios informacijos rinkimu, sisteminimu bei vertinimu. Tokiu būdu viešumo principo pagalba užtikrinamas grįžtamasis ryšys tarp valdžios institucijų ir visuomenės, jos grupių ar pavienių asmenų bei suderinami skirtingi interesai taip, kad jie tarnautų bendrai visuomenės gerovei⁸². Taigi viešumas yra garantas to, kad viešojo valdžia veiks viešojo intereso, o ne siaurų grupinių ar individualių interesų vardan.

Kaip jau buvo minėta, gerai valdomi viešieji pirkimai tiesiogiai prisideda prie didesnio visuomenės pasitikėjimo, geresnės gerovės ir klestinčios bei įtraukesnės visuomenės. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO) yra konstatavusi⁸³, kad vienas pagrindinių atsparumo korupcijai principų yra viešumas ir atvirumas teikiant paslaugas ir priimant sprendimus, o viena iš korupcijos prevencijos priemonių – viešųjų lėšų išlaidų viešumas⁸⁴.

⁷³ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d., <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>.

⁷⁴ „Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5807/LeGJXqmPNU>.

⁷⁵ „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/JomyFstsvQ>.

⁷⁶ „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/vmXbvFEvOo>.

⁷⁷ „Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 sausio 8 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.94745/DtYXIrOZVU>.

⁷⁸ „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29884/krcFwQJUHV?jfwid=1ack7lc7xz>.

⁷⁹ „Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29193/asr>.

⁸⁰ „Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.91654/BnLuwMqRpQ>.

⁸¹ „Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.23069/sAhqFttYls?jfwid=1ack7lc87h>.

⁸² Trumpulis, *supra note*, 18: 90 – 91.

⁸³ Directorate for Public Governance and Territorial Development, „OECD recommendation of The Council on public procurement“, OECD.org, žiūrėta 2022 m. kovo 26 d., <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/OECD-Recommendation-on-Public-Procurement.pdf>.

⁸⁴ Atkreipiamas dėmesys, kad šiame darbe nagrinėjamos tik tos viešosios lėšos, kurios išleidžiamos sudarant viešojo pirkimo – pardavimo sutartis, t. y., kurioms taikomos Europos Sąjungos Direktyvos 2014/24/ES ir VPĮ nuostatos.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje⁸⁵, Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“⁸⁶, Lietuvos Respublikos Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje⁸⁷ suformuoti tikslai didinti viešųjų pirkimų konkurencingumą, skaidrumą ir racionalų lėšų panaudojimą. Strateginio tikslo (kurį įgyvendinti turi Viešųjų pirkimų tarnyba) – racionalumo ir skaidrumo didinimas viešuosiuose pirkimuose – pasiekimo priemone įvardijama elektroninių viešųjų pirkimų plėtra, Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (toliau – CVP IS) atnaujinimas, sudarant galimybę skelbti viešąsias sutartis ir kitus atvirus duomenis⁸⁸.

Nemokamos prieigos suteikimas per internetinį portalą visoms suinteresuotosioms šalims, įskaitant potencialiems vidaus ir užsienio tiekėjams, pilietinei visuomenei ir plačiajai visuomenei prie viešųjų pirkimų informacijos, susijusios su viešųjų pirkimų sistema (pvz., sistema reglamentuojančių teisės aktų), konkrečiais pirkimais (pvz., kvietimai dalyvauti konkursuose, skelbimai, pranešimai apie nustatytus laimėtojus, sutartis) ir viešųjų pirkimų sistemos veiklos rezultatais (pvz., gairės, ataskaitos, stebėsenos rezultatai) yra pagrindinis būdas pakankamam skaidrumo lygiui viešųjų pirkimų sistemoje užtikrinti⁸⁹.

Konstatuotina, kad tiek tarptautinės organizacijos, tiek nacionalinės institucijos skaidrumo principo viešuosiuose pirkimuose užtikrinimą sieja su viešumo principo įgyvendinimu.

Kaip jau įvardyta, skaidrumo principas įtvirtintas Direktyvos 2014/24/ES 18 str., VPĮ 17 str. 1 dalyje. Tačiau šių nuostatų negalima vertinti atsietai nuo kitų Direktyvos 2014/24/ES ir VPĮ nuostatų. Direktyvos 2014/24/ES preambulėje deklaruota, kad viešųjų pirkimų skyrimas visų pirma turi atitikti laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas principą, o visi kiti principai, kaip antai lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo, kildinami būtent iš šio principo. Taigi skaidrumo principas yra tiesiogiai susijęs su konkurencijos užtikrinimu – tik skaidraus viešojo pirkimo proceso metu užtikrinama konkurencija.

Informacijos viešuosiuose pirkimuose viešinimas lemia privačių ūkio subjektų pasitikėjimą viešųjų pirkimų sistema, sudaro galimybę rinkos dalyviams stebėti potencialias verslo galimybes, stiprina jų paskatas varžytis, taigi ir dalyvauti viešuosiuose pirkimuose⁹⁰. Tokiu būdu atvirumas viešuosiuose pirkimuose lemia kainų konkurenciją ir neabejotiną naudą perkančiosioms organizacijoms⁹¹. Tačiau viešumas viešuosiuose pirkimuose ne visada reiškia deramą skaidrumo

⁸⁵ „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, LRS, žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.

⁸⁶ „Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Rodiklių įgyvendinimo apžvalga“, LRV, žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d., https://lr.lt/uploads/main/documents/files/4_%20LT2030%20rodikliu%20apzvalga_2019-01-14.pdf.

⁸⁷ „Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8e499812cbbe11e49bcec506eeda6c5f>.

⁸⁸ „Viešųjų pirkimų tarnybos 2021 m. veiklos ataskaita“, *supra note*, 1.

⁸⁹ Directorate for Public Governance and Territorial Development, *supra note*, 83.

⁹⁰ Sanchez-Graells, *supra note*, 10: 107-108.

⁹¹ Christopher H. Bovis, *EU public procurement law* (Cheltenham; Northampton (Mass.): Edward Elgar, 2007), 117.

užtikrinimą. Pernelyg atviri viešieji pirkimai, pritraukiantys didelį kiekį, vis naujų tiekėjų ilgalaikėje perspektyvoje didina perkančiųjų organizacijų administracinius kaštus, apsunkina, prailgina procedūras – tokiu būdu viešumo privalumų ir administracinės naštos balansas persveria pastarosios nenaudai⁹². Darytina išvada, kad konkurencijos užtikrinimas ir skaidrumo principo įgyvendinimas labiausiai siekiami tikslai viešųjų pirkimų reguliavime, todėl turi būti rastas tinkamas balansas su viešųjų pirkimų sistemos efektyvumu.

Taip pat teisės mokslinėje literatūroje pasisakoma, kad peržengus tam tikrą ribą, viešojo pirkimo proceso viešumas gali sukelti tam tikrą riziką konkurencinei rinkų dinamikai. Perteklinės informacijos atskleidimas apie rinkos dalyvius, jų pasiūlymų turinį, kainos sudedamąsias dalis ir pan. gali padidinti slapto susitarimo ar kitos antikonkurencinės veiklos riziką, lemti antimonopolinių taisyklių pažeidimus, kartelių susidarymą (ypatingai tais atvejais, kai perkančioji organizacija tam tikroje rinkoje yra vienu pagrindinių užsakovų)⁹³. Taip pat gali susidaryti situacijos, kai perkančioji organizacija tiekėjų bus išnaudojama kaip šaltinis jautriai informacijai apie konkurentus rinkti, kas prieštarauja konkurencijos teisėje nustatytoms normoms⁹⁴. A. S. Graells⁹⁵ ir K. M. Halonen⁹⁶ teigimu, viešuosius pirkimus reglamentuojančios teisės normos turi apriboti viešumą viešuosiuose pirkimuose, kad būtų išvengta perteklinio viešumo, kuris iškreipia konkurenciją viešuosiuose pirkimuose, nes atbaido juose dalyvauti tiekėjus, kurie negali jaustis saugūs pateikdami jautrią informaciją perkančiajai organizacijai.

Įvertinus aukščiau įvardytus argumentus konstatuotina, kad absoliutus viešumas viešuosiuose pirkimuose negalimas, nes gali pažeisti skaidrumo principą. Siekiant užtikrinti esminius viešųjų pirkimų tikslus ir principus – realią tiekėjų konkurenciją ir skaidrumą, galimas viešumo principo ribojimas.

Taip pat konstatuotina, kad skaidrumas yra platesnė kategorija nei viešumas, nes, be kita ko, apima ir viešojo pirkimo teisėtumą, tiekėjų teisę į gynybą, perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribojimą bei viešumo ribojimą, kai jis reikalingas sąžiningai konkurencijai užtikrinti ir tiekėjo teisėtiems interesams apsaugoti, nes tam tikrais atvejais preciziško viešumo užtikrinimas viešajame pirkime reiškia viešumo ribojimo normų ir skaidrumo principo pažeidimą.

⁹² Christopher H. Bovis, *supra note*, 91: 118.

⁹³ Sanchez-Graells, *supra note*, 10: 107-108.

⁹⁴ Albert Sanchez-Graells, „The difficult balance between transparency and competition in public procurement: Some recent trends in the case law of the European Courts and a look at the new Directives“, University of Leicester School of Law Research Paper, 13-11 (2013): 1-2, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2353005.

⁹⁵ *Ibid*, 3-4.

⁹⁶ Halonen, *supra note*, 48: 15-20.

2. VIEŠUMO IR KONFIDENCIALUMO PRINCIPŲ SANTYKIS VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE

2.1. Kolizija tarp konfidencialumo pareigos ir viešumo principo įgyvendinimo

Direktyvoje 2014/24/ES nustatyta daug viešinimo įpareigojimų, įskaitant, bet neapsiribojant 48 str. dėl išankstinių informacinių pranešimų paskelbimo, 52 str. dėl skelbimų apie pirkimą paskelbimo, 56 str. dėl pirkimo dokumentų elektroninio prieinamumo, 55 str. reglamentuotas kandidatų ir konkurso dalyvių informavimas apie priimtus sprendimus, 67 str. 5 dalimi dėl sutarties sudarymo kriterijų nustatymo ir jų svorių paaiškinimo, 71 str. 1 dalimi dėl pranešimo apie sutarties pakeitimą paskelbimo, 83 str. 6 dalimi, kurioje nustatyta pareiga saugoti sutarčių, kurių vertė viršija tam tikras ribas, kopiją. Šios nuostatos, įgyvendinant Direktyvą 2014/24/ES Lietuvoje, perkeltos ir išdėstytos atitinkamuose VPI str.

Tačiau be šių nuostatų, Direktyvos 2014/24/ES 21 str. taip pat reglamentuota, kad perkančioji organizacija neatskleidžia „ekonominės veiklos vykdytojų jai perduotos informacijos, kurią jie nurodė kaip konfidencialią, įskaitant technikos ar prekybos paslaptis ir konfidencialius pasiūlymų aspektus, bet jais neapsiribojant“⁹⁷ nebent nacionalinėje teisėje nustatyta kitaip.

K. M. Halonen vertindama šias Direktyvos 2014/24/ES nuostatas išskyrė „aktyvaus“ ir „pasyvaus“ viešumo kategorijas, apsprendžiančias perkančiųjų organizacijų vaidmenį viešumo įgyvendinime. Mokslininkės teigimu „aktyvusis“ viešumas pasireiškia perkančiosios organizacijos aktyvia, automatine pareiga pavišinti tiesiogiai Direktyvoje 2014/24/ES įvardytą informaciją (skelbimą apie pirkimą, pirkimo dokumentus, jų pakeitimus, sutartį ir jos pakeitimus ir pan.), tuo tarpu „pasyvaus“ viešumo įgyvendinimas yra perkančiosios diskrecijos įgyvendinimo klausimas, kurią ji realizuoja (vadovaudamasi Direktyvoje 2014/24/ES ir nacionaliniuose teisės aktuose nustatyta tvarka) spręsdama dėl gautos informacijos konfidencialumo, priimdama sprendimą, kokia apimti ją pavišinti.⁹⁸

Taigi Europos Sąjungos mastu imperatyviai reglamentuotos pareigos dėl informacijos pavišinio pradiniame viešojo pirkimo procedūrų etape, o „pasyvaus“ viešumo įgyvendinimas, galimybės susipažinti ūkio subjektų dokumentais viešojo pirkimo paskutiniame etape paliekamos nacionalinei nuožiūrai, todėl realus atvirumo viešuosiuose pirkimuose lygmuo, informacijos prieinamumas praktikoje ir taisyklių interpretacijos kiekvieno valstybėje narėje skiriasi.

⁹⁷ „2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. gruodžio 10 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32014L0024>.

⁹⁸ Halonen, *supra note*, 48: 10 – 15.

Vienos šalys aktyviai publikuoja viešųjų pirkimų sutartis viešai prieinamuose šaltiniuose (pvz. Ispanija, Lenkija), tuo tarpu kitos linkusios prioritetą teikti konfidencialios informacijos saugojimui ir riboti prieinamumą prie tokios informacijos (pvz. Vokietija, Prancūzija). K. M. Halonen daro išvadą, kad Europos Sąjungos šalyse narėse, kuriose demokratizacija prasidėjo tik 1990 m. (pvz. Lenkija, Rumunija), taip pat šalyse, kuriose aukštas korupcijos toleravimo lygis, viešumas laikomas pagrindiniu tikslu, viršijančiu kitus tikslus ir skaidrumo apribojimus, pavyzdžiui, konkurencijos problemas, kurios atsiranda dėl konfidencialios informacijos paviešinimo. Tuo tarpu Vokietijoje ir Prancūzijoje skaidrumas labiau vertinamas iš komercinės ir konkurencinės perspektyvos. Vokietijoje skaidrumas remiamas labiau informacijos slaptumo ir apsaugos, o ne atskleidimo tradicija. Vokietijoje vyrauja pozicija, kad verslo paslapčių apsauga yra absoliuti, nes manoma, kad pernelyg didelis skaidrumas skatina slaptus susitarimus ir iškreipia rinkos sąlygas.⁹⁹

Panašaus, bet ne tokio griežto požiūrio laikomasi Prancūzijoje – sprendžiant klausimus dėl dokumentų (ne)paviešinimo, įprastai atsižvelgiama į komercinius ir konkurencinius veiksnius. Šiaurės Europos šalyse, Suomijoje ir Danijoje, kaip ir Jungtinėje karalystėje į skaidrumą žiūrima gana tradiciniu požiūriu. Šiose šalyse traktuojama, kad viešumas skatina atskaitomybę, susijusią su viešųjų pinigų panaudojimu ir viešaisiais sprendimais, palengvina pareigų pažeidimų nustatymą, o viešųjų pirkimų srityje – užtikrina skaidrią sutarčių sudarymo procedūrą bei vienodas sąlygas visiems rinkos dalyviams.¹⁰⁰

Konstatuotina, kad kiekvienos Europos Sąjungos valstybės narės istorija, politinė raida, taip pat korupcijos tendencijos¹⁰¹ turi įtakos tos valstybės viešojo sektoriaus skaidrumo taisyklių pobūdžiui ir aiškinimui, jų išraiškai konkrečiose teisės normose ir santykiui su konfidencialumo pareiga.

Teisės normos, reglamentuojančios konfidencialumo reikalavimų įgyvendinimą Lietuvos viešuosiuose pirkimuose, nustatytos VPĮ 20 str. Tačiau skaidrumo principo įgyvendinimas, pasireiškiantis viešumo garantijų įgyvendinimu, dažnai sukelia koliziją tarp VPĮ 20 str. reglamentuotos konfidencialumo pareigos ir viešumo¹⁰². Absoliutus viešumas yra negalimas, todėl viešuosiuose pirkimuose dažnai keliamas klausimas – ar viešumo principas turi darniai sąveikauti su konfidencialumo principu, ar turi būti pripažįstama viešumo principo viršenybė viešojo pirkimo

⁹⁹ Halonen, *supra note*, 48: 14.

¹⁰⁰ *Ibid*, 15.

¹⁰¹ Nevyriausybinės organizacijos Transparency International Lietuva, Transparency International Latvija ir Open Knowledge Švedija 2019 m. atliko tyrimą (Open data and political integrity in the Nordic region, *supra note*, 35), kuriame konstatavo, kad didžiausią korupcijos riziką keliantis sektorius Baltijos šalyse yra viešieji pirkimai. Didelė dalis verslo ir komercinės bendruomenės šiose šalyse suvokia, kad korupcija ir palankumas skiriant viešųjų pirkimų sutartis, interesų konfliktai yra ypač plačiai paplitę Lietuvoje ir Latvijoje. Nepaisant to tyrime taip pat prieita prie išvados, kad pastaraisiais metais viešųjų pirkimų ciklo skaidrumas padidėjo ėmus skelbti vis daugiau duomenų centralizuotose elektroninėse viešųjų pirkimų sistemose.

¹⁰² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“, eTeismai, žiūrėta 2021 m. gruodžio 8 d., <https://eteismai.lt/byla/199317259635132/3K-3-495/2013>.

procedūrų metu jau vien dėl viešo pirkimo pobūdžio. Dažniausiai šis klausimas keliamas ir yra aktualiausias paskutinėje viešojo pirkimo įgyvendinimo stadijoje, kai perkančiajai organizacijai paskelbus laimėtoją, viešojo pirkimo nelaimėjęs ūkio subjektas siekia įsitikinti laimėtojo pasiūlymo atitiktimi viešojo pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams ir, vadovaudamasis VPĮ 20 str. 4 dalimi prašo perkančiosios organizacijos pateikti jam konkurento pasiūlymą, kuriame, be kita ko, gali būti ir konfidencialių duomenų. Taip pat šis klausimas aktualus perkančiajai organizacijai, kai pasirašiusi viešojo pirkimo sutartį, ji įgyja pareigą, vadovaujantis VPĮ 86 str. 9, paskelbti pasirašytą sutartį ir laimėjusio tiekėjo pasiūlymą viešai. Taigi perkančiajai organizacijai kyla pareiga įvertinti pateiktų duomenų visumą ir priimti sprendimą, kuris užtikrintų skirtingų interesų suderinimą.

Perkančiosios organizacijos pareiga neatskleisti konfidencialios informacijos pati savaime nereiškia viešųjų pirkimų skaidrumo principo pažeidimo, tačiau siekiant suprasti jos įgyvendinimo mechanizmą svarbu konstatuoti, kokie duomenys laikytini konfidencialiais viešajam pirkime, o kurie privalo būti paviešinti. Taip pat, sprendžiant dėl informacijos (ne)viešumo akcentuotina pirmajame šio darbo skyriuje konstatuota aplinkybė, kad skaidrumo principas viešuosiuose pirkimuose yra imperatyvus, o jo pažeidimas – absoliutaus pobūdžio. Todėl skaidrumo (o kartu ir viešumo) principas yra tas matas, kuris reikšmingai apsprendžia informacijos pobūdį.

2.2. Konfidencialumo reikalavimų viešajame pirkime reglamentavimo raida

Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. rugpjūčio 13 d. priimtoje pirmojoje VPI redakcijoje¹⁰³, nors ir lakoniškai, pirmą kartą buvo įtvirtintos nuostatos dėl konfidencialios informacijos apsaugos. Konfidenciali informacija kaip atskira sąvoka įstatyme nebuvo apibrėžta, tačiau šio nacionalinio teisės akto (nes jis galiojo ne tik prieš Lietuvos Respublikos įstojimą į Europos Sąjungą, bet ir iki oficialiųjų derybų dėl įstojimo) 9 str. 4 dalyje buvo nustatyta, kad perkančioji organizacija neturi teisės atskleisti informacijos, susijusios su atliktomis pirkimo procedūromis, jeigu jos atskleidimas daro nuostolių teisėtiems šalių komerciniams interesams arba trukdo užtikrinti sąžiningą konkurenciją. VPI 5 str. 4 dalyje įtvirtinta, kad tiekėjams turi būti taikomi vienodi kvalifikaciniai reikalavimai, jais negali būti pažeidžiamos tiekėjo teisės saugoti intelekto nuosavybę ir komercinę paslaptį. Taip pat iš 24 str., kuriame nustatyta atviro konkurso paraiškų teikimo tvarka, 5 dalies formuluočių galima spręsti, kad nepaisant to, kad tiekėjas teikia pasiūlymą ar paraišką viešajame pirkime, jo teisė į konfidencialios informacijos apsaugą išlieka.

Atkreiptinas dėmesys, kad minėtos pirmosios VPI redakcijos aiškinamajame rašte nenurodyta, kokios priežastys ar tikslai sąlygojo tokio reglamentavimo atsiradimą. Valstybinio pirkimo laikinosiose taisyklėse¹⁰⁴ viešųjų pirkimų tvarkai bei procedūroms reglamentuoti tokių nuostatų įtvirtinta nebuvo.

2002 m. gegužės 2 d. VPI¹⁰⁵ 2 str. papildytas 28 dalimi, įtraukiant naują sąvoką „Konfidencialumo pasižadėjimas“ – „viešojo pirkimo komisijos nario ar eksperto¹⁰⁶ rašytinis pasižadėjimas, kad jis neteiks tretiesiems asmenims informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų šio įstatymo reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų (rangovų) ir perkančiosios organizacijos interesus.“ Siekiant skaidrumo principo įgyvendinimo, tiekėjų teisėtų interesų apsaugos atsiranda reikalavimas, kad pirkimus atliekantys valstybės tarnautojai arba darbuotojai būtų nepriekaištingos reputacijos, pasirašytų nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą.

¹⁰³ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 8.

¹⁰⁴ „Dėl Valstybinio pirkimo laikinųjų taisyklių patvirtinimo“, *supra note*, 7.

¹⁰⁵ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 1, 2, 5, 6, 7, 11, 12, 15, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 41 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas 2002 m. gegužės 2 d. Nr. IX-865“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.166206?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=87a7ade3-cb58-477b-a071-7c8cb40079ca>.

¹⁰⁶ Atkreipiamas dėmesys, kad nuo 2020 m. sausio 1 d. reikalavimas taikomas perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto vadovams, viešųjų pirkimų komisijų nariams, perkančiosios organizacijos vadovo paskirtiems atlikti supaprastintus pirkimus asmenims, perkančiosios organizacijos atliekamų pirkimų procedūrose dalyvaujantiems ekspertams, viešojo pirkimo, pirkimo, atliekamo vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto iniciatoriams.

Atkreiptinas dėmesys, kad nešališkumo deklaracija skirta užkardyti galimą viešųjų ir privačių interesų konfliktą viešajame pirkime, tuo tarpu asmenys, pasirašantys konfidencialumo pasižadėjimą įsipareigoja neteikti tretiesiems asmenims konfidencialios informacijos, kurios atskleidimas prieštarautų VPI reikalavimams, visuomenės interesams ar pažeistų teisėtus viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų ir (arba) perkančiosios organizacijos interesus arba trukdytų užtikrinti sąžiningą konkurenciją. Konfidencialumo pasižadėjimą pasirašantys asmenys taip pat deklaruoja, kad pažeidę šį pasižadėjimą, turės atlyginti perkančiajai organizacijai ir tiekėjams padarytus nuostolius. Vertintina, kad konfidencialumo pasižadėjimo, kaip privalomo dokumento, atsiradimas viešuosius pirkimus vykdančioms asmenims iliustruoja konfidencialios informacijos svarbą ir įstatymo leidėjo siekį ją apsaugoti. Praktikoje šie dokumentai yra ir kaip perkančiųjų organizacijų administracinė priemonė įgyvendinant viešuosius pirkimus vykdančių asmenų kontrolę.

2002 m. gruodžio 3 d. VPI išdėstytas nauja redakcija¹⁰⁷, kurios 5 str. skirtas konfidencialumo institutui viešuosiuose pirkimuose reguliuoti. Minėto straipsnio 1 dalyje apibrėžiama, kad „Perkančioji organizacija ir tiekėjai, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, negali atskleisti informacijos, kurios konfidencialumą nurodė perkančioji organizacija ar tiekėjas.“ To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančioji organizacija, viešojo pirkimo komisijos nariai, ekspertai ir kiti asmenys neturi teisės atskleisti informacijos, susijusios su atliktomis pirkimo procedūromis, jeigu jos atskleidimas prieštarauja įstatymams, daro nuostolių teisėtiems šalių komerciniams interesams arba trukdo užtikrinti sąžiningą konkurenciją.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, siekiant, kad viešuosius pirkimus reglamentuojanti nacionalinė teisė būtų suderinta su Europos Sąjungos teise, sumažėtų piktnaudžiavimo, susijusio su viešaisiais pirkimais, atvejų, o pirkimų procedūros taptų lankstesnės ir efektyvesnės, 2005 m. gruodžio 22 d. priimtas VPI pakeitimo įstatymas Nr. X-471¹⁰⁸. Ši naujoji VPI redakcija parengta įgyvendinant 2004 m. kovo 31 d. priimtų Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2004/17/EB¹⁰⁹ ir 2004/18/EB¹¹⁰ reikalavimus. Direktyvos 2004/17/EB 13 str. 2 dalyje nustatyta

¹⁰⁷ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas 2002 m. gruodžio 3 d. Nr. IX-1217“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 28, <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.197163?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=87a7ade3-cb58-477b-a071-7c8cb40079ca>.

¹⁰⁸ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas 2005 m. gruodžio 22 d. Nr. X-471“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 28, <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.268778?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547>.

¹⁰⁹ „2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0017>. Dar kitaip vadinama komunalinio sektoriaus direktyva.

¹¹⁰ „2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32004L0018>. Dar kitaip vadinama klasikinio sektoriaus direktyva, priimta vietoj

pareiga perkančiosioms organizacijoms neatskleisti ūkio subjektų pateiktos informacijos, kurią jie pažymėjo kaip konfidencialią. Direktyva nustatė, kad konfidenciali informacija apima visų pirma technines ir prekybos paslaptis bei konfidencialiuosius pasiūlymų aspektus. Kitos minėtos direktyvos nuostatos yra susijusios su perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų bendravimu. Direktyvos 2004/17/EB 48 str. 3 dalyje nustatyta pareiga bendraujant ir keičiantis informacija užtikrinti paraiškų dalyvauti konfidencialumą. Panaši nuostata įtvirtinta ir Direktyvos 2004/17/EB 64 str. 2 dalyje. Direktyvos 2004/18/EB 6 str. nustatyta, kad „nepažeisdama šios direktyvos nuostatų, visų pirma nuostatų dėl įpareigojimų, susijusių su sudarytų sutarčių skelbimu ir informacijos teikimu kandidatams ir konkurso dalyviams, nurodytiems 35 straipsnio 4 dalyje ir 41 straipsnyje, ir, laikydamasi perkančiajai organizacijai taikomų nacionalinių įstatymų, perkančioji organizacija neturi atskleisti ūkio subjektų jai atsiųstos informacijos, kurią jie pažymėjo kaip konfidencialią; į tokią informaciją įeina visų pirma technikos ir prekybos paslaptys ir konfidencialūs pasiūlymų aspektai.“¹¹¹

Akcentuotina, kad konfidencialumo reglamentavimo viešuosiuose pirkimuose prasme kokybinio pokyčio neįvyko. Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisėje konfidencialios informacijos ir komercinių paslapčių samprata detalai iki šiol nėra atskleista. Jos apsaugos ir vertinimo mechanizmai patikėti nacionalinei teisei (tai sąlygota viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo ypatumu, kuriuo jam būdingas dualus teisinis reguliavimas – viešieji pirkimai reglamentuojami ES ir nacionalinės teisės)¹¹². Atkreipiamas dėmesys, kad pirmojoje viešųjų pirkimų direktyvoje – Tarybos 1971 m. liepos 26 d. direktyvoje 71/305/EEB dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo¹¹³ - konfidencialios informacijos apsauga nebuvo įtvirtinta. Pirmą kartą konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose reguliavimas tuometinėje Europos ekonominėje bendrijoje įtvirtintas Tarybos 1976 m. gruodžio 21 d. direktyvoje 77/62/EEB dėl viešojo prekių pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo¹¹⁴. Konfidencialios informacijos apsaugos reglamentavimas Europos Sąjungos teisėje nuo visiško šios srities nereguliavimo evoliucionavo tik iki „įtvirtintos bendros pareigos užtikrinti konfidencialios informacijos apsaugą ir perkančiųjų organizacijų pareigos viešojo pirkimo dalyvius supažindinti su galutiniais rezultatais, išviešinti tam tikrus duomenis apie sudarytą

anksčiau galiojusių 1992/50/EEB, 1993/36/EEB, 1993/37/EEB direktyvų, kuriomis buvo atskirai reglamentuoti klasikinio sektoriaus prekių, paslaugų ir darbų pirkimai.

¹¹¹ „2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“, *supra note*, 110.

¹¹² Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21; Deividas Soloveičik, „Perkančiosios organizacijos diskrecijos panaudojimas nutraukiant viešojo pirkimo sutartį dėl esminio jos pažeidimo“, *Teisė* 116, (2020): 54, <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/20256/19383/>.

¹¹³ „Tarybos 1971 m. liepos 26 d. direktyva 71/305/EEB dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“, *Oficialusis leidinys*, L185, (1971).

¹¹⁴ „Tarybos 1976 m. gruodžio 21 d. direktyva 77/62/EEB“ dėl viešojo prekių pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo EUR-Lex, žiūrėta 2021 gruodžio 28 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1977:013:FULL&from=EN>.

viešojo pirkimo sutartį bei užtikrinti joms tiekėjų nurodytos prekybos ir gamybos paslapčių bei kitokių konfidencialių duomenų apsaugą“¹¹⁵.

2007 m. lapkričio 22 d. grupė Seimo narių, remdamiesi „Transparency International“¹¹⁶ Lietuvos skyriaus atliktu viešųjų pirkimų problemų tyrimu, kuriame buvo akcentuota, kad svarbi viešųjų pirkimų problemų priežastis – skaidrumo ir informacijos trūkumas, pateikė VPI 6 str. pakeitimo ir papildymo įstatymo projektą¹¹⁷, kuriame siūlė „pakeisti 6 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip: „1. Perkančioji organizacija ir tiekėjai, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, negali atskleisti informacijos, kurios konfidencialumą pagrįstai nurodė perkančioji organizacija ar tiekėjas. Perkančioji organizacija ar tiekėjas nurodyti, kad tam tikra informacija yra konfidenciali, gali tik iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos.“ ir papildyti 6 str. 3 dalimi: „3. Tiekėjų pasiūlymai yra vieši, todėl perkančioji organizacija asmens prašymu turi supažindinti jį su tiekėjo ar tiekėjų pasiūlymais, išskyrus tas pasiūlymo dalis, kuriose yra informacija, kurios konfidencialumą nurodė tiekėjas ar perkančioji organizacija, arba kurios atskleidimas prieštarautų šio straipsnio 2 dalies reikalavimams.“ Įstatymo normų pakeitimo iniciatorių konstatuota, kad VPI nedraudžia perkančiajai organizacijai išviešinti tiekėjų pateiktų pasiūlymų, jeigu juose nėra konfidencialios informacijos, tačiau nesant aiškos prievolės tai padaryti, dauguma organizacijų vengia viešinti pasiūlymus, todėl tiekėjai, gindami savo teisėtus interesus, priversti remtis prielaidomis apie galimus pažeidimus. Tai apsunkina viešųjų pirkimų ginčų sprendimą, taip pat kuria visuomenės nuomonę apie pirkimų neskaidrumą ir klestinčią korupciją. Viešųjų pirkimų skaidrumas ir informacijos tiekėjams prieinamumas įvardyti svarbiausia priemone, užtikrinančia, kad vykdant pirkimus nebūtų pažeisti VPI reikalavimai. Tiekėjai, turėdami galimybę susipažinti kitų tiekėjų pateiktais pasiūlymais gali įvertinti ar perkančioji organizacija šiuos pasiūlymus tikrina ir vertina tiksliai pagal pirkimo dokumentuose ir VPI nustatytus reikalavimus. Pastebėję pažeidimus tiekėjai turi galimybes teisiniu keliu reikalauti ištaisyti pažeidimus, t. y. ginti galimai pažeistus teisėtus savo interesus. Be to, pastebėję kitų tiekėjų pasiūlymuose trūkumus arba bandymus pateikti netikslią ar neteisingą informaciją apie siūlomas prekes, paslaugas ar darbus, gali apie tai informuoti perkančiąją organizaciją tuo jai palengvindami pasiūlymų tikrinimą ir vertinimą. Taip pat siūlyta, kad informacijos konfidencialumas galėtų būti nurodomas tik pagrįstais atvejais. Vadovaujantis šia nuostata konfidencialia negalėtų būti laikoma ta informacija, kurią atskleisti įpareigoja VPI ir kiti teisės aktai, informacija, kurios atskleidimas nesukelia žalos tiekėjui, perkančiajai organizacijai, nepažeidžia viešojo intereso ar netrukdo

¹¹⁵ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 23.

¹¹⁶ Transparency International Lietuvos skyrius, *Kaip praskaidrinti viešuosius pirkimus?* (Vilnius: 2006), https://www.transparency.lt/wp-content/uploads/2015/10/kaip_praskaidrinti_viesieji_pirkimai.pdf.

¹¹⁷ „Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas 2007 m. lapkričio 22 d. Nr. XP-2704“, LRS, žiūrėta 2022 sausio 8 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.309397?positionInSearchResults=5&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547>.

sąžiningai konkurencijai. Siekiant išvengti piktnaudžiavimo nurodant informacijos konfidencialumą priklausomai nuo pirkimo eigos, siūlomame projekte buvo numatyta, kad tiekėjas ar perkančioji organizacija pranešti apie informacijos konfidencialumą gali tik iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Argumentuota, kad viešieji pirkimai yra ne tik tiekėjų (konkurentų) interesų objektas, bet ir visuomenės, žiniasklaidos atstovų, todėl teiktame projekte nustatyta, kad perkančioji organizacija su pateiktais pasiūlymais turėtų supažindinti visus to paprašiusius asmenis.¹¹⁸ Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės departamentas, kiti ekspertai ir konsultantai įvertinę siūlomus pakeitimus, priėmė sprendimą įstatymo projektą atmesti bei pateikė išvadą¹¹⁹, kad siūlymas įtvirtinti tiekėjų pasiūlymų viešumo prezumpciją nėra suderinamas su Direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo nuostatomis, reglamentuojančiomis konfidencialumą. Dėl siūlymo įtvirtinti nuostatą „perkančioji organizacija ir tiekėjai, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, negali atskleisti informacijos, kurios konfidencialumą pagrįstai nurodė perkančioji organizacija ar tiekėjas“ jie argumentavo, kad nėra apibrėžti projekte numatomo pagrįstumo reikalavimo kriterijai, taip pat nenurodyta, kas vertintų, ar tiekėjo prašymas laikyti pateiktą perkančiajai organizacijai informaciją konfidencialia, yra pakankamai pagrįstas, nes vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.116 str. pateiktu komercinės paslapties apibrėžimu, nuspręsti, kokia kiekvieno konkretaus subjekto turima informacija yra komercinė paslaptis, gali tik pats subjektas, o Direktyvoje, kurią įgyvendinant ir buvo priimtas keičiamas įstatymas, reikalavimas pagrįsti informacijos konfidencialumą taip pat nėra numatytas.

Siūlomo įstatymo projekto pakeitimo vertintojai šiuo atveju akcentavo CK 1.116 str. reikšmę ir privačių ūkio subjektų kaip informacijos savininkų teisę spręsti dėl jų teikiamos informacijos konfidencialumo. Vertintina, kad perkančioji organizacija netraktuota kaip subjektas, turintis įgaliojimus įvertinti tiekėjų pateiktos informacijos pobūdį. Taip pat akcentuota, kad tokiam įvertinimui būtini aiškūs kriterijai, o jiems nesant, negalima spręsti apie informacijos pobūdį vietoj tos informacijos savininko.

Pokytis konfidencialumo viešuosiuose pirkimuose teisiniame reglamentavime įvyko 2008 m. liepos 3 d., kai pakeičiant 6 str. 1 dalį (dėl netikslaus nuostatų pagal Direktyvos 2004/17/EB 13 straipsnį ir Direktyvos 2004/18/EB 6 straipsnį perkėlimo į VPI), įstatymo leidėjas patikslino, kokia informacija laikytina konfidencialia: „Tokią informaciją sudaro visų pirma komercinė (gamybinė)

¹¹⁸ „Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2007 m. lapkričio 22 d. Nr. XP-2704“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 8 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.309399?positionInSearchResults=7&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547>.

¹¹⁹ „Pagrindinio komiteto išvada dėl viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui Nr. XP-2704“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 8 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.322586?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547>.

paslaptis ir konfidencialieji pasiūlymų aspektai“¹²⁰. Tačiau straipsnio papildymo turinys plačiau atskleistas nebuvo.

Šiuo patikslinimu įstatymo leidėjas sukonkretino, kad svarbiausias akcentas, vertinant informacijos pobūdį, turėtų būti teikiamas komercinei (gamybinei) paslapčiai, tačiau taip ir liko nereglamentuota, kaip vertinti formuluotę „visų pirma“ bei, kas vertintina konfidencialiaisiais pasiūlymų aspektais. Aiškumo praktikoje taikant šią nuostatą neatsirado.

Nepaisant to, kad 2008 m. siūlymas įtvirtinti tiekėjų pasiūlymų viešumo prezumpciją buvo atmestas, 2009 m. birželį, siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavedimą, atsižvelgiant į Verslo aplinkos gerinimo komisijos (Saulėtekio komisijos) rekomendacijas, buvo registruotas naujas VPI 6 str. pakeitimo projektas¹²¹. Siūlyta pakeisti 6 str. 1 dalį papildant ją nuostata, kad dalyviams pareikalavus, perkančioji organizacija turi juos supažindinti su kitų dalyvių pasiūlymais, išskyrus tą informaciją, kurią dalyviai nurodė kaip konfidencialią; papildyti 6 str. 3 dalimi nurodant, kad „Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija nustato, kokia informacija negali būti laikoma konfidencialia“. Pakeitimų iniciatyva kilo, nes verslo subjektai nurodė, kad dėl VPI įtvirtintos pareigos perkančiosioms organizacijoms laikytis konfidencialumo reikalavimų – neatskleisti tretiesiems asmenims informacijos, kurią tiekėjas nurodė kaip konfidencialią, praktikoje dažnai konfidencialiomis nurodomos visos pasiūlymo dalys ir viešųjų pirkimų dalyviai neturi realių galimybių patikrinti perkančiosios organizacijos sprendimus ir tinkamai pasirengti savo interesų gynybai. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos Vyriausybei ar jos įgaliotai institucijai nustačius, kokia pasiūlyme nurodyta informacija negali būti laikoma konfidencialia, būtų įgyvendinamas viešųjų pirkimų skaidrumo principas, užtikrinama sąžininga konkurencija, įgyvendinama korupcijos prevencija.¹²² Šis pakeitimas nebuvo priimtas argumentuojant, kad CK kodekso 1.116 p. imperatyviai nustato, kad dėl informacijos konfidencialumo sprendžia jos savininkas (viešųjų pirkimų atveju – tiekėjas), taip pat tuo, kad tokio poįstatyminio teisės akto atsiradimas prieštarautų Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvose nustatytam reglamentavimui. Šis argumentas kvestionuotinas, kadangi Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvose (kaip bus atskleista darbe toliau) nenustatytas draudimas nacionalinėje teisėje pasirinkti priemones, kaip užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą ir tiekėjų konfidencialios informacijos apsaugą.

¹²⁰ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 31, 33, 38, 39, 41, 51, 57, 58, 70, 72, 75, 79, 81, 93, 95, 98, 100 straipsnių, IV skyriaus, 1 ir 2 priedėlių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas 2008 m. liepos 3 d. Nr. X-1673“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.324492>.

¹²¹ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6, 18, 31, 32, 39, 58 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas 2009 m. birželio 30 d.“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAPIS.867?positionInSearchResults=308&searchModelUUID=f9d699a9-b82d-4320-aee4-35dbd222f5b2>.

¹²² „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6, 18, 31, 32, 39, 58 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2009 m. birželio 30 d.“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.869?jfwid=1ack7lcjvo>.

2010 m. VPĮ 6 str. 1 dalis buvo papildyta¹²³ ir perkančiosios organizacijos įgavo pareigą, dalyviams prašant, supažindinti juo su kitų dalyvių pasiūlymais, išskyrus tą informaciją, kurią dalyviai nurodė kaip konfidencialią, tačiau įstatyme neatsirado įpareigojimas Lietuvos Respublikos Vyriausybei ar kitai institucijai nustatyti, kokie konkrečiai duomenys tiekėjų pasiūlymuose turi būti vieši ir negali būti konfidencialūs.

Manytina, kad dėl viešųjų pirkimų objektų įvairumo, viešų ir privačių interesų santykio viešuosiuose pirkimuose, VPĮ įstatymo ir CK santykio viešųjų pirkimų reglamentavime, taip pat 2010 m. dar nesant išplėtotai teismų praktikai dėl to, kokia informacija privalo būti vieša viešųjų pirkimų kontekste, tokio poįstatyminio teisės akto atsiradimas sukurtų disbalansą tarp viešų ir privačių interesų.

Nepaisant to, kad VPĮ papildytas nuostatomis, įpareigojančiomis perkančiąsias organizacijas supažindinti tiekėjus su jų konkurentų pasiūlymais, tačiau jau 2011 m. konstatuota¹²⁴, kad pateikiamuose tiekėjų pasiūlymuose ir sudarytose viešojo pirkimo sutartyse nepagrįstai nurodoma, kad pasiūlymo ar sudarytų sutarčių nuostatos yra konfidencialaus pobūdžio, todėl galimybė su jomis susipažinti yra ribojama. Konfidencialios informacijos pobūdį informacija įgyja tik nurodžius apie tai pačiam tiekėjui, todėl tiekėjai ėmė piktnaudžiauti tokia teise visą pasiūlymą nurodydami kaip konfidencialią informaciją.

Reaguojant į tiekėjų piktnaudžiavimą konfidencialios informacijos institutu ir Lietuvos teismų praktiką, kurioje pasisakyta, jog VPĮ 6 str. 1 dalies nuostatos, nustatančios ribojimus tretiesiems asmenims atskleisti tiekėjo pasiūlymo informaciją, kurios konfidencialumą nurodė tiekėjas, negali būti absoliučios ir turėtų būti derinamos su viešųjų pirkimų principais, kad viešieji pirkimai netaptų konfidencialiais perkančiosios organizacijos ir tiekėjų susitarimais¹²⁵, 2013 m. spalio 22 d. VPĮ redakcijoje¹²⁶ 6 str. 1 dalis papildyta reikalavimu, kad pasiūlyme nurodyta prekių, paslaugų ar darbų kaina, išskyrus atskiras kainos dalis, neturėtų būti laikoma konfidencialia informacija (įsigaliojo 2014 m. sausio 1 d.).

Ši VPĮ redakcija nacionalinio teisinio reguliavimo kontekste yra labai svarbi dar ir tuo, kad 18 str. papildytas 11 dalimi (kuri įsigaliojo 2015 m. sausio 1 d.), pagal kurią Lietuvoje įtvirtinta

¹²³ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 21-1, 94-1, 95-1, 95-2 straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas 2010 m. vasario 11 d. Nr. XI-678“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.365476/asr>.

¹²⁴ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2011-05-13 Nr. XIP-3218“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.398843?positionInSearchResults=351&searchModelUUID=f9d699a9-b82d-4320-ae4-35dbd222f5b2>.

¹²⁵ „Lietuvos Apeliacinio Teismo 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje 2A-1514/2012“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://eteismai.lt/byla/83746547422895/2A-1514/2012>.

¹²⁶ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 7, 8-2, 9, 10, 13, 18, 19, 22, 24, 28, 33, 35, 39, 40, 85, 86, 87, 90, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas 2013 m. spalio 22 d. Nr. XII-569“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.458234>.

prievolė viešinti ne tik susistemintą informaciją apie sudarytą sutartį, bet ir sutarties tekstą bei tiekėjo pasiūlymą: perkančioji organizacija laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį ir pirkimo sutarties sąlygų pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų teisės aktams arba teisėtiems tiekėjų komerciniams interesams arba trukdytų laisvai konkuruoti tarpusavyje, ne vėliau kaip per 10 dienų nuo pirkimo sutarties sudarymo ar jos sąlygų pakeitimo turi paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.

VPĮ įtvirtinus perkančiųjų organizacijų pareigą paviešinti sutarties tekstą ir laimėjusio tiekėjo pasiūlymą pirkimo dalyviams, kaip pat kitiems suinteresuotiems asmenims atsirado galimybė patikrinti perkančiosios organizacijos veiksmus – įvertinti ar viešojo pirkimo sutartis pasirašyta pagal viešojo pirkimo dokumentuose nustatytas sąlygas, o nustačius neatitiktį viešojo pirkimo dokumentuose iki pasiūlymo pateikimo termino nustatytoms sąlygoms, skusti perkančiosios organizacijos veiksmus ir tokios sutarties sudarymą.

Atkreiptinas dėmesys, kad VPĮ 6 str. reglamentuotas konfidencialumo apibrėžimas, kuriame pasisakoma tik dėl tiekėjo pateiktos informacijos konfidencialumo. Viešojo pirkimo sutartis, jos sąlygos, vadovaujantis VPĮ 2 str., yra viešųjų pirkimų dokumentų dalis, todėl jos nuostatos privalo būti visiems viešos (priklauso perkančiosioms organizacijoms imperatyviai nustatyto, „aktyvaus“ viešumo įgyvendinimo sričiai), siekiant užtikrinti skaidrumo įgyvendinimą viešuosiuose pirkimuose.

Viešojo pirkimo sutarčių atskiri duomenys gali būti nevieši. Tais atvejais, kai sutartyje yra informacijos, kuri pažeistų visuomenės interesus – pvz. tam tikri techniniai aspektai, kurie susiję su nacionaliniu saugumu, gali būti neatskleidžiami, siekiant užtikrinti visuomenės interesą. Atkreiptinas dėmesys, kad atliekant Centriname viešųjų pirkimų informaciniame portale paskelbtų sutarčių ir pasiūlymų analizę, nustatyta, kad perkančiosios organizacijos linkusios neatskleisti tam tikrų sutarčių dalių – pvz. paviešinama bendra sutarties bendra, tačiau neviešinamas priedas, kuriame detalizuojami kainą sudarančių atskirų produktų įkainiai; neviešinamos sutarčių dalys, kuriose išvardyti tiekėjo pasitelkiami ūkio subjektai, subtiekejai; neviešinami papildomai sutarimai, kuriais keičiamos tam tikros sutarčių sąlygos; neviešinami sutarčių priedai, kuriuose išvardyti tiekėjo ekspertai, kurie vykdys sutartį ir kurių duomenys pateikiami kvalifikacijos reikalavimams pagrįsti ir pan.

Taigi VPĮ buvo įtvirtintas siauras informacijos, kuri nelaikytina konfidencialia, sąrašas, apsiribojant pasiūlyme nurodyta kaina. Tiek Europos Sąjungos teisinis reguliavimas, tiek nacionalinis teisinis reguliavimas savo esme nustatė didelę laisvę patiems tiekėjams pasirinkti, kuri informacija turėtų būti laikoma konfidencialia¹²⁷. Todėl tiekėjai ir toliau buvo linkę nurodyti, jog didžioji

¹²⁷ Jankauskytė, *supra note*, 24: 5.

pasiūlymą sudarančios informacijos dalis, o ne retai netgi ir visas pasiūlymas, laikytini konfidencialiais.

Mokslinėje literatūroje¹²⁸ sutariama, kad reikšmingiausias konfidencialios informacijos reguliavimo etapas – kokybiškai naujos VPĮ redakcijos įsigaliojimas nuo 2017 m. liepos 1 d.¹²⁹, įgyvendinant Direktyvos 2014/24/ES¹³⁰, reikalavimus. Naujoji VPĮ redakcija parengta siekiant suderinti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisę su Europos Sąjungos teisės reikalavimais, supaprastinti viešųjų pirkimų taisykles, didinti jų lankstumą, perkančiosioms organizacijoms suteikti daugiau pasirinkimo galimybių, sumažinti joms ir tiekėjams tenkančią administracinę naštą, padidinti viešųjų išlaidų efektyvumą, skatinti konkurencingą, inovacijomis pagrįstą ekonomiką ir jos augimą. VPĮ pakeitimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte viešumas įvardytas svarbiausia viešųjų pirkimų skaidrumo prielaida, kuris įgyvendinamas perkančiosioms organizacijoms atliekant pareigą paskelbiant CVP IS laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį ir pirkimo sutarties sąlygų pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų teisės aktams arba teisėtiems tiekėjų komerciniams interesams arba trukdytų laisvai konkuruoti tarpusavyje.¹³¹

Direktyvos 2014/24/ES 21 str. 1 dalyje įtvirtinta nuostata, jog: „Jei šioje direktyvoje arba perkančiajai organizacijai taikomoje nacionalinėje teisėje, visų pirma teisės aktuose dėl teisės gauti informaciją, nenurodyta kitaip, ir nedarant poveikio pareigoms, susijusioms su paskirtų sutarčių viešinimu ir informacijos teikimu kandidatams ir konkurso dalyviams, kaip nustatyta 50 ir 55 straipsniuose, perkančioji organizacija neatskleidžia ekonominės veiklos vykdytojų jai perduotos informacijos, kurią jie nurodė kaip konfidencialią, įskaitant technikos ar prekybos paslaptis ir konfidencialius pasiūlymų aspektus, bet jais neapsiribojant“. Analogiškas teisinis reguliavimas yra įtvirtintas ir Direktyvos 2014/25/ES 39 str.

Teisės doktrinoje sutariama, kad tiek Direktyvų 2004/18/EB ir 2004/17/EB, tiek vėliau Direktyvų 2014/24/ES ir 2014/25/ES nuostatos nėra iki galo aiškos, jų interpretacijos kiek skiriasi.

¹²⁸ Jankauskytė, D., Birštonas R., Šimanskis K., Soloveičik D. ir kiti.

¹²⁹ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymas 2017 m. gegužės 2 d. Nr. XIII-327“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b63962122fcb11e79f4996496b137f39>.

¹³⁰ Perkeliant į nacionalinę Direktyvą 2014/24/ES (kuri skirta taip vadinamam klasikiniam sektoriui) ir 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2014/25/ES „Dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB“ (toliau - Direktyva 2014/25/ES) (kuri skirta taip vadinamam komunaliniam sektoriui) nutarta rengti du atskirus įstatymų projektus. Pagrindinė priežastis, paskatinusi atsisakyti dviejų direktyvų įgyvendinimo vienu įstatymu, – siekis sukurti paprastesnį ir aiškesnį teisinį reguliavimą. Pažymėtina, kad nors dalis Direktyvos 2014/24/ES ir Direktyvos 2014/25/ES nuostatų yra panašios, yra ir ženklų skirtumų, tokių kaip ne vienodos pirkimų vertės ribos, nuo kurių priklauso, koks pirkimų reguliavimas turi būti pasirenkamas, pirkimo būdų pasirinkimo sąlygos ir jų vykdymo tvarka, preliminarinių sutarčių reguliavimas ir net skirtingos pagrindinės sąvokos. Atsižvelgiant į teisinio reguliavimo šiame rašto darbe analizuojamu klausimu tapatumą Direktyvoje 2014/24/ES bei Direktyvoje 2014/25/ES, toliau šiame darbe bus pasisakoma tik dėl Direktyvoje 2014/24/ES įtvirtinto teisinio reguliavimo.

¹³¹ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/aca64590968a11e68adcda1bb2f432d1?jfwid=-ji9gt4osi>.

Viena iš galimų šių nuostatų interpretacijų yra ta, kad direktyvos draudė konfidencialios informacijos atskleidimą tiek, kiek tai uždrausta nacionalinio įstatymo reguliavimo lygmenyje. Kita galima interpretacija – direktyvų nuostatos užtikrina laisvę tiekėjams pažymėti, kurią informaciją jie laiko konfidencialia, o perkančiosioms organizacijoms teisę nustatyti sąlygas, pagal kurias tiekėjai bus priversti atskleisti tam tikrą informacijos dalį, siekiant užtikrinti skaidrumą ir sąžiningą konkurenciją. Taip pat svarstoma, kad direktyvose pateikiamos nuorodos į nacionalinę teisę reiškia, jog konfidenciali informacija gali būti atskleista tuomet, kai toks atskleidimas yra būtinas pagal nacionalinę teisę.¹³²

Viena vertus vertinant Direktyvos 2014/24/ES 21 str. galima konstatuoti, jog tiekėjai turi iš esmės neribotą teisę nustatyti perkančiosioms organizacijoms teikiamos informacijos konfidencialumą, o perkančiosios organizacijos turi griežtą pareigą užtikrinti informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą. Kita vertus Direktyvos 2014/24/ES 21 str. taip pat nurodyta, jog šis teisinis reguliavimas taikomas tik tokiu atveju, jeigu „perkančiajai organizacijai taikomoje nacionalinėje teisėje, visų pirma teisės aktuose dėl teisės gauti informaciją, nenurodyta kitaip“¹³³.

Doc. dr. D. Soloveičik¹³⁴, prof. dr. R. Birštonas, K. Šimanskis¹³⁵ pasisako, kad Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvomis Europos Sąjungos valstybėms narėms suteikiama teisėkūros diskrecija, sudaranti sąlygas papildomam/kitokiam (su sąlyga, kad tai neprieštarauja Europos Sąjungos teisei) nacionaliniam teisiniui reguliavimui. D. Jankauskytės teigimu, Direktyva 2014/24/ES suteikia teisę būtent valstybėms narėms nacionaliniame teisiniame reguliavime, įgyvendinančiame Direktyvos 2014/24/ES nuostatas, „nustatyti griežtesnį teisinį konfidencialumo įgyvendinimo viešuosiuose pirkimuose reglamentavimą“¹³⁶.

Aukščiau nurodytas Europos Sąjungos teisinis reguliavimas suponuoja, kad perkančiosios organizacijos turi užtikrinti tiekėjų joms perduotos informacijos, kurią patys tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą. Būtent tiekėjams suteikiama diskrecijos teisė nurodyti, kokia perkančiosioms organizacijoms teikiama informacija laikytina konfidencialia, tačiau nereglementuoja, kokiais kriterijais vadovaujantis turėtų būti nustatomas informacijos konfidencialumas, nepateikiamas priemonių sąrašas, kuriais tiekėjai turėtų pagrįsti, įrodyti kartu su pasiūlymu teikiamos informacijos konfidencialumą.

¹³² Arrowsmith, cituota iš Kenstavičius, *supra note*, 17: 3-4.; Peter-Armin Trepte, *Public Procurement in the EU. A Practitioner's Guide* (Oxford: 2007), 519-520.

¹³³ „2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES“, *supra note*, 97.

¹³⁴ Deividas Soloveičik, „Perkančiosios organizacijos diskrecijos panaudojimas nutraukiant viešojo pirkimo sutartį dėl esminio jos pažeidimo“, *Teisė* 116, (2020): 54, <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/20256/19383/>.

¹³⁵ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 24.

¹³⁶ Jankauskytė, *supra note*, 24: 9.

Nacionaliniu lygmeniu Direktyvos 2014/24/ES 21 str. nuostatas įgyvendina naujos redakcijos VPĮ 20 str. (vietoje senosios redakcijos 6 str.). Akcentuotina, kad pirmą kartą Lietuvoje nacionaliniu lygmeniu konfidencialios informacijos institutas reguliuojamas daug plačiau ir griežčiau nei Europos Sąjungos lygmeniu. Dėl šios priežasties bei atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos reguliavimas šioje srityje nėra išplėtotas, konfidencialumo užtikrinimui viešuosiuose pirkimuose pagrindinę reikšmę turi būtent nacionalinis reglamentavimas (atkreiptinas dėmesys, kad konfidencialios informacijos apsaugos institutas, nors ir kildinamas iš tiekėjų pažeistų teisių gynybos, nėra įtvirtintas Europos Sąjungos peržiūros direktyvose)¹³⁷, atitinkamai tai lemia ir tai, kad konfidencialios informacijos apsaugos samprata ir praktika įvairiose valstybėse objektyviai skiriasi.

Lietuvoje VPĮ 20 str. detaliau, išsamiau ir sudėtingiau nei kitų valstybių narių teisės aktuose reglamentuojamas konfidencialumo institutas dar ir todėl, kad Lietuvos teismų praktika dėl teisės į pasiūlymo konfidencialumą arba priešingai – teisės susipažinti su konkurento pasiūlymu – yra labai gausi ir išsami¹³⁸. Minėtame VPĮ straipsnyje įteisinta kasacinio teismo praktika minėtu klausimu (jos analizė bus pateikta tolesniame darbo skyriuje). Būtent joje atskleistas atitinkamų sąvokų turinys, nurodytos konkrečios perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų teisės bei pareigos.

VPĮ 20 str., be senosios redakcijos 6 str. nuostatų, jog perkančioji organizacija, komisija, jos nariai ar ekspertai ir kiti asmenys negali tretiesiems asmenims atskleisti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią jie nurodė kaip konfidencialią, įtvirtinta išplėsta konfidencialios informacijos samprata išskiriant, kokia informacija gali būti laikoma konfidencialia, ir atvirkščiai – kokia informacija nepripažįstama konfidencialia viešuosiuose pirkimuose, net jeigu tiekėjas nurodė tariamą informacijos konfidencialumą (informacijos samprata bus atskleista tolesniuose skyriuose). VPĮ 20 str. 2 dalies 3 punkte, įtvirtinant teismų formuotą praktiką, įstatyminiu lygmeniu susiaurinta informacijos, galimos laikyti konfidencialia viešuosiuose pirkimuose, apimtis – nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, pateiktos pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose, išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimai ar tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis. Taip pat įtvirtinta bendra taisyklė, kad visas tiekėjo pasiūlymas ir paraiška negali būti konfidencialūs, nustatyta pareiga perkančiajai organizacijai vertinti informacijos konfidencialumo pagrįstumą, o tiekėjui įrodyti, kodėl nurodyta informacija yra konfidenciali. Taip pat reglamentuota, kad ir perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo metu teikiamai informacijai gali būti nustatomas konfidencialus pobūdis.¹³⁹

¹³⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 235.

¹³⁸ Soloveičik, *supra note*, 134: 54.

¹³⁹ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, 20 str., LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/PnTQldYunl>.

Akcentuotina, kad VPI 20 str. neįtvirtintas baigtinis konfidencialios ar viešintinos informacijos sąrašas. Teisės doktrinoje pažymima, kad „bet kokia kita informacija, nors *expressis verbis* ir nenurodyta įstatyme, taip pat nebus laikoma konfidencialia, jeigu tiekėjas nepateiks įrodymų, patvirtinančių duomenų slaptumo užtikrinimo viešuosiuose pirkimuose poreikį“¹⁴⁰.

Mokslinėje literatūroje atkreipiamas dėmesys, kad naujo reguliavimo kokybinė reikšmė pasireiškia ne tiek VPI turinio prasmės naujumu, kiek tuo, kad senas lakoniškas reguliavimas papildytas į teisės normas perkeliant jį aiškinančią teismų praktiką, kas sudarė galimybes viešųjų pirkimų teisinių santykių dalyviams ir teismams praktikoje lengviau taikyti šio instituto nuostatas¹⁴¹.

Nacionalinėje teisėje (be kita ko įgyvendinant Europos Sąjungos teisinį reguliavimą) įstatyminiu lygmeniu įtvirtintas griežtesnis ir išsamesnis informacijos priskyrimo viešai ar konfidencialiai reguliavimas atspindi įstatymų leidėjo siekį užtikrinti kuo didesnę viešųjų pirkimų procedūrų viešumą, atvirumą, atitinkamai užtikrinant kuo didesnę viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumą.

Nepaisant pastangų skaidrinti viešųjų pirkimų procesą siaurinant konfidencialia galimos laikyti informacijos apimtį, 2018 m. konstatuota, kad praktikoje teisės aktų reikalavimai dėl sudarytų viešojo pirkimo sutarčių viešinimo vykdomi labai formaliai, beveik visas jos turinys nurodomas kaip konfidencialus, todėl siekiant valstybės biudžeto lėšų naudojimo skaidrumo siūlyta VPI 20 str. 2 d. išplėsti informacijos, kuri negali būti laikoma konfidencialia sąrašas taip, kad būtų užtikrintas Įstatymo 86 str. 9 dalies nuostatų laikymasis. Taip pat atsižvelgiant į asmens duomenų apsaugą reguliuojančių teisės aktų (2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas)) sugriežtinimą, pasiūlyta atsisakyti nuostatų, kurios neleidžia konfidencialia laikyti informacijos, susijusios su fizinio asmens kvalifikacija¹⁴².

Atsižvelgus į aukščiau įvardytus siūlymus bei teismų praktikoje plėtojamą taisyklę, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo (ieškovo) teisių gynyba, jam nesuteikiama teisė inicijuoti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros tik siekiant patenkinti savo smalsumą, juolab gresiant ūkio subjektų tarpusavio konkurencijos iškraipymui dėl jautrios informacijos išslaptinimo, ar užtikrinti bendrąjį šių santykių viešumą (skaidrumą)¹⁴³, 2019

¹⁴⁰ Jankauskytė, *supra note*, 24: 18.

¹⁴¹ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 24.

¹⁴² „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 pakeitimo įstatymo projekto ir Koncesijų įstatymo Nr. I-1510 3 ir 23 straipsnių ir 7 priedo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2018-11-26 Nr. XIII P-2970“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/24124e50f14f11e89d4ad92e8434e309?jfwid=1ack7lcn8>.

¹⁴³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://eteismai.lt/byla/265892217266910/e3K-3-211-248/2018>; „Lietuvos Aukščiausiojo

m. birželio 11 d. įsigaliojusioje VPI 20 str. 2 dalies redakcijoje viena vertus įtvirtintas įpareigojimas nepažeisti 86 str. 9 dalyje nustatytų reikalavimų dėl laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytos pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ir šių sutarčių pakeitimų paskelbimo¹⁴⁴, kita vertus perkančiosios organizacijos įpareigos įvertinti ne tik susipažinimui prašomos pateikti informacijos pobūdį (kvalifikavimo (ne)konfidencialia galimybe), bet taip pat ir prašomos informacijos įtaką jos prašančiojo asmens realiai teisių gynybai¹⁴⁵. Taigi šis papildymas iliustruoja siekį suderinti vienos šalies teisę į komerciškai jautrios informacijos apsaugą su kitos šalies teise į teisingą bylos nagrinėjimą.

VPI nustačius minėtą teisinį reguliavimą susidarė prieštaringa situacija, nes vadovaujantis 20 str. 2 dalies 3 punktu, jeigu informacijos prašantis asmuo iš tiesų nesiekia savo galimai pažeistų teisių gynbos (tiesiog nori susipažinti su konkurento pasiūlymu, pvz. renka informaciją) arba savo galimai pažeistas teises gali realiai apginti ir neturėdamas kito tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose pateiktos informacijos, tokios informacijos perkančioji organizacija neturėtų atskleisti¹⁴⁶. Tačiau to paties VPI straipsnio 2 dalies 2 punkte aiškiai nurodyta, kad negalima konfidencialia laikyti informacijos, jeigu bus pažeisti 86 str. 9 dalies nustatytų reikalavimai dėl laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytos pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ir šių sutarčių pakeitimų pavišimo CVP IS. Viešųjų pirkimų tarnyba šiuo klausimu lakoniškai yra pasisakiusi atsakydama viešoje konsultacijoje kitos temos kontekste, tačiau praktiškai šis atsakymas „<...> perkančioji organizacija tiek vadovaudamasi VPI 20 str. 4 dalimi, tiek viešindama sistemoje laimėjusio tiekėjo pasiūlymą, tiek teikdama informaciją susipažinimui, ją teikia vienodą“¹⁴⁷ nepaaiškina, kaip perkančiosios organizacijos turėtų tai įgyvendinti praktikoje.

Istatyme įtvirtinta nevienareikšmė situacija, kurioje esminį vaidmenį atlieka perkančiosios organizacijos (priimdamos sprendimus, kurią informaciją traktuoti konfidencialia, o kurią paskelbti viešai) ir teismai – sprendami ginčus, kuri gi informacija atitinka konfidencialios sąvoką, o kuri turi būti vieša, kad tiekėjai būtų įgalinti ginti savo interesus, o viešųjų lėšų panaudojimą

Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://eteismai.lt/byla/75776348257271/e3K-3-360-248/2018?word=teism%C5%B3%20nutartys%20lat>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://eteismai.lt/byla/72299564190375/e3K-3-371-378/2018>.

¹⁴⁴ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, 20 str. 2 dalies 2 punktas, LRS, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/YpLUPnibTV>.

¹⁴⁵ *Ibid*, 20 str. 2 dalies 3 punktas.

¹⁴⁶ *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras*, supra note, 29: 245-246.

¹⁴⁷ „Ar tiekėjas gali susipažinti su laimėtojo pasiūlymu, nors jau nebėra laikomas suinteresuotu dalyviu?“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2022 m. vasario 20 d., <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360018734100-Ar-tiek%C4%97jas-gali-susipa%C5%BElinti-su-laim%C4%97tojo-pasi%C5%ABlymu-nors-jau-neb%C4%97ra-laikomas-suinteresuotu-dalyviu->.

kontroliuojančios institucijos galėtų užtikrinti skaidrų viešųjų pirkimų procedūrų procesą. Sprendžiant iš perkančiųjų organizacijų atsargaus laviravimo viešinant tiekėjų pasiūlymų duomenis, pagrindinis subjektas nustatant konfidencialios informacijos apimtį yra teismai, kurie gausioje praktikoje ir formuoja sampratą dėl informacijos priskyrimo ne(viešai).

VPI (ne)konfidencialios informacijos reglamentavimo raida ir pokyčiai joje akivaizdžiai iliustruoja įstatymų leidėjo valią siekti maksimalaus viešumo viešajame pirkime, o nevieša informacija jame gali būti pripažįstama tik pagrįstais atvejais bei tinkamai motyvuota.

2.3. Informacija, kuri viešajame pirkime negali būti konfidenciali

Kaip jau minėta, kokia informacija gali būti konfidenciali, sprendžia jos konfidencialumą nustatantis asmuo (viešųjų pirkimų atveju – tiekėjas/pirkimo dalyvis, pateikęs pasiūlymą), tačiau viešuosiuose pirkimuose tuo negali būti piktnaudžiaujama taip, kad viešieji pirkimai taptų konfidencialiais perkančiosios organizacijos ir tiekėjų susitarimais. Informacijos įslaptinimas viešųjų pirkimų procedūroje yra išimtis iš bendros taisyklės ir turi būti aiškinama siaurai.

Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo paaiškinimus dėl informacijos konfidencialumo, turi objektyviai ir išsamiai įvertinti gautus paaiškinimus bei priimti sprendimą dėl informacijos pobūdžio – nėra būtina, kad pats tiekėjas pripažintų vieno ar kito pasiūlymo aspekto viešumą, tokį sprendimą priima pati perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPĮ 20 str. 2 dalimi, kurioje tiesiogiai (pažodžiui) nurodyta, kuri informacija viešuosiuose pirkimuose negali būti laikoma konfidencialia, teismų praktikoje ir Viešųjų pirkimų tarnybos pateikiamais išaiškinimais.

Visų pirma, VPĮ 20 str. 2 dalyje yra įtvirtinta principinė taisyklė, kad visas tiekėjo pasiūlymas negali būti laikomas konfidencialiu. Konfidencialios informacijos apsaugos tikslas – teisėta viešumo ribojimo priemonė, ji turi būti aiškinama siaurai, taikoma nepiktnaudžiaujant įstatymų suteiktomis teisėmis, informacijos konfidencialumas siejamas su galimos žalos grėsme, taigi duomenų slaptumas aiškinamas siaurai, neproporcingai neapribojant ieškovo teisės į gynybą ir tik tikslu nepakenkti tos informacijos šaltiniui ar kitiems asmenims¹⁴⁸.

Taip pat, vadovaujantis VPĮ 20 str. 2 dalies 1 punkto reglamentavimu, konfidencialia negalima laikyti informacijos, jeigu tai pažeistų įstatymus, nustatančius informacijos atskleidimo ar teisės gauti informaciją reikalavimus, ir šių įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus.

VPĮ 20 str. 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, jeigu tai pažeistų šio įstatymo 33, 58 str. ir 86 str. 9 dalyje nustatytus reikalavimus dėl paskelbimo apie sudarytą pirkimo sutartį, kandidatų ir dalyvių informavimo, laimėjusio dalyvio pasiūlymo, sudarytos pirkimo sutarties, preliminariosios sutarties ir šių sutarčių pakeitimų paskelbimo, įskaitant informaciją apie pasiūlyme nurodytą prekių, paslaugų ar darbų kainą, išskyrus jos sudedamąsias dalis.

VPĮ 33 str. nuostatos įpareigoja perkančiąsias organizacijas skelbti informaciją apie tarptautinio pirkimo atveju sudaromas viešųjų pirkimų sutartis ar tokių sutarčių keitimą. Tai reiškia, jog, pagal bendrąją taisyklę, viešųjų pirkimų sutartys negali būti laikomos konfidencialiomis. Išimtyms gali būti taikomos tik atskiroms sutarčių dalims, t. y. toms sutarčių nuostatoms, kurios kyla iš konkrečios tiekėjo pasiūlymo konfidencialios informacijos, atitinkančios konfidencialios informacijos nustatymo kriterijus, pvz., sutarties sąlygos, susijusios su komercine (gamybine)

¹⁴⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“, *supra note*, 102.

paslaptimi, asmens duomenys ar kita. Tačiau šalių įsipareigojimai, terminai, sutarties kainodara (išskyrus kainos sudedamąsias dalis) turi būti vieši¹⁴⁹.

VPI 58 str.¹⁵⁰ įtvirtinta perkančiųjų organizacijų pareiga informuoti viešųjų pirkimų dalyvius apie sprendimą nustatyti laimėjusį pasiūlymą, dėl kurio bus sudaroma viešojo pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis. Perkančioji organizacija, pirkimo dalyvio, kurio pasiūlymas nebuvo atmetas, reikalavimu, taip pat privalo nurodyti laimėjusio pasiūlymo charakteristikas ir santykinius pranašumus, dėl kurių pasiūlymas buvo pripažintas geriausiu, taip pat šį pasiūlymą pateikusio dalyvio ar preliminariosios sutarties šalių pavadinimus, informaciją apie derybų ir dialogo su dalyviais eigą ir pradžią. Taigi, pagal bendrąją taisyklę, nurodyta informacija nelaikytina konfidencialia, išskyrus atvejus, kai tokios informacijos atskleidimas prieštarautų informaciją ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

Viešųjų pirkimų tarnyba metodinėse rekomendacijose išskyrė konkrečius duomenis (informaciją), kurie tiekėjų pasiūlymuose ir/ar viešojo pirkimo sutartyse, jos vertinimu, turi būti vieši. Viešųjų pirkimų tarnyba formuluoja bendrą taisyklę, kad: tiekėjo siūlomos prekės pavadinimas (modelis, gamintojas) ir techninės specifikacijos (charakteristikos), katalogai, brošiūros, aprašymai, instrukcijos, tiekėjo siūlomų prekių techninės specifikacijos, nurodomos užpildant perkančiosios organizacijos pateiktas lenteles¹⁵¹, siūlomos paslaugos pavadinimas ir paslaugų aprašymas (techninės specifikacijos, charakteristikos), pasiūlymuose nurodomi moksliniai straipsniai (jų pavadinimai) ar darbų aprašymas nėra konfidenciali informacija, ypač tais atvejais, kuomet siūlomas pirkimo objektas yra masinės gamybos arba jo savybės ar atlikimo būdai yra visuotinai žinomi. Konfidencialia negalima laikyti informacijos apie rinkoje egzistuojančias prekes bei jų savybes, ypač jei tokia informacija teisėtomis priemonėmis prieinama (arba gali būti prieinama) kiekvienam fiziniam ar juridiniam asmeniui įvairiais informacijos kanalais (pvz. analogišką informaciją apie pasiūlyme nurodytas prekes galima rasti tiekėjo arba gamintojo interneto tinklalapyje). Vien tai, kad tiekėjas konkrečiame pirkime siūlo jau egzistuojantį produktą, nesudaro pagrindo to produkto pavadinimo laikyti tiekėjo komercine paslaptimi.

Kasacinio teismas taip pat yra pasisakęs, kad rinkoje egzistuojant keliems tam tikro objekto technologiniams sprendimams ir apie juos visuotinai žinant, ūkio subjekto, dalyvaujančio viešojo pirkimo konkurse, pasirinkimas, kokį vieną iš galimų techninių sprendimų naudoti, per se

¹⁴⁹ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d., https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/konfidenciali_informacija.pdf.

¹⁵⁰ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 3: 58 str. 1, 2, 3 dalys.

¹⁵¹ „Priminimas dėl konfidencialumo viešuosiuose pirkimuose“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d., <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/priminimas-del-konfidencialumo-viesuosiuose-pirkimuose>.

(savaime) nelaikytinas komercine paslaptimi¹⁵². Kasacinis teismas yra sprendęs ir dėl gaminio naudotojo instrukcijos turinio vertinimo bei pasisakęs, kad pagal savo pobūdį šis dokumentas neatitinka informacijos slaptumo kriterijaus. Nors galbūt analizatoriaus gamintojas savo interneto puslapyje šio dokumento neviešina, tačiau naudotojo instrukcija – iš esmės į rinką orientuota ir jai išleista informacija. Teismas taip pat pažymėjo, kad „prekės naudojimosi galimybės, funkcijos, pasiekiamas rezultatas ir pan. nelaikytini konfidencialia informacija“¹⁵³.

Taip pat tiek Viešųjų pirkimų tarnyba, tiek kasacinis teismas vertina, kad tiekėjai, siekdami įrodyti savo patirtį neturėtų nurodyti, kad vykdytų sutarčių (bei užsakovų) sąrašas yra konfidencialus. Pastebima, kad didžioji dauguma sutarčių, kuriomis remiamasi sudaryta su kitomis perkančiosiomis organizacijomis, o informacija apie klientus, kurie yra perkančiosios organizacijos ar perkantieji subjektai, negali būti laikoma konfidencialia informacija, nes apie šias sutartis visais atvejais skelbiama viešai.¹⁵⁴

Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad informacija apie asmens klientus gali būti pripažinta komercine paslaptimi, esant visiems formaliesiems komercinės paslapties požymiams: vertei, slaptumui, protingai tokios informacijos apsaugai. Tokiu atveju ji gali būti pripažinta komercine paslaptimi ir atitinkamai saugoma. Duomenys apie klientus saugotini kaip komercinė paslaptis, jeigu tai yra informacija, kurioje be klientų pavadinimo, esama kitokios informacijos, viešai neprieinamos, kaip, pvz., kontaktiniai asmenys, sprendimus priimančios asmenys, susiklostę verslo papročiai, techninė informacija, padedanti vykdyti veiklą, paslaugų ir jų kokybės reikalavimai, planuojami projektai, mokumas ir kt.¹⁵⁵

VPI 20 str. 2 dalies 3 punkte įtvirtinta pareiga viešai atskleisti galutinę pasiūlymo kainą neprilyginama pareigai atskleisti ir konkrečios galutinės kainos sudedamąsias dalis, kurios itin svarbios tiekėjams konkuruojant rinkoje¹⁵⁶.

Praktikoje dažnai pastebima, jog tiekėjai bei perkančiosios organizacijos skirtingai suvokia kainos sudedamųjų dalių sąvoką. Kainos sudedamųjų dalių samprata priklauso nuo pirkimo objekto, pirkime taikomo kainodaros būdo.

Viešųjų pirkimų tarnyba yra pateikusi išaiškinimą, jog pirkimo objektui susidedant iš kelių prekių, paslaugų ar darbų, kainos sudėtinėmis dalimis nelaikomi įkainiai. Prekės, paslaugos ar

¹⁵² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018“, eTeismai, žiūrėta 2021 m. gruodžio 28 d., <https://eteismai.lt/byla/186763729664698/e3K-3-16-378/2018>.

¹⁵³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://eteismai.lt/byla/75776348257271/e3K-3-360-248/2018?word=teism%C5%B3%20nutartys%20at>.

¹⁵⁴ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

¹⁵⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-317-916/2015“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. sausio 7 d., <https://eteismai.lt/byla/123661006785802/3K-3-317-916/2015>.

¹⁵⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 243.

darbo įkainis yra konkretaus pirkimo objekto vieneto kaina, o ne „kainos“ sudedamoji dalis, išskyrus išimtinius ir pagrįstus atvejus¹⁵⁷.

Šis aiškinimas pateikiamas vadovaujantis kasacinio teismo praktika, kurioje pažymima, kad „<...> sąvoka „sudedamosios dalys“ aiškinama ir taikytina siaurai, siekiant apsaugoti kitiems ūkio subjektams neprieinamą kainodarą, o ne tiesiog paprastą kainos išskaidymą. <...> perkančiajai organizacijai įsigyjant keletą skirtingų paslaugų (paslaugų paketą), jų įkainiai nelaikytini paslaugų kainos sudedamosiomis dalimis <...> tai – atskiri objektai, kurių kaina *per se* (savaime) nėra laikoma konfidencialia informacija ir tokia ji netampa tik dėl to, kad skirtingos prekės, paslaugos ar darbai perkančiosios organizacijos pasirinkimu įsigijami organizuojant vieną viešąjį pirkimą. Aplinkybė, kad atskiri objektai perkami bendrai, nenulemia jų integralumo ir vertinimo kaip vienos visumos sudėtinųjų (funkciškai neatskiriamų) dalių <...>“¹⁵⁸.

Vienas iš pavyzdžių, iliustruojantis praktikoje kylančias problemas identifikuojant, kas vertintina kainos sudedamosiomis dalimis, yra rangos darbų viešųjų pirkimų įsigijimai, kai tiekėjai su pasiūlymu neretai turi pateikti ne tik bendrą pasiūlymo (visų rangos darbų) kainą, bet ir darbų įgyvendinimo etapų kainas, detalius sąmatinius skaičiavimus, medžiagų kainas ir kita. Tokiais atvejais tiekėjai siekia vieša nurodyti tik bendrą pasiūlymo kainą, o visus kitus jos sudėtinius dėmenis įprastai nurodo konfidencialiais.

Viešųjų pirkimų tarnybos vertinimu sudėtinėmis kainos dalimis galėtų būti laikomos dalys, iš kurių susideda konkretaus pirkimo objekto kaina (ar įkainis), pvz. savikaina, tiesioginės ir netiesioginės išlaidos, pristatymo kaštai, pelnas ir kt. Kai sutartyje taikoma kintamo įkainio kainodara, tuomet vieša bus ir kainos kintama dalis (pvz. kuro kaina konkrečioje tiekėjo degalinėje), ir tiekėjo pasiūlyta nuolaida (ar priedas).¹⁵⁹

Atkreipiamas dėmesys, kad praktikoje ginčai dėl pasiūlymo kainos sudedamųjų dalių išviešinimo dažniausiai kyla tais atvejais, kai įsigijamas ne masinio naudojimo pirkimo objektas, specifinės paslaugos ar darbai, kurių kainų atskleidimas galimai turi įtakos tiekėjų konkurencijai atitinkamoje rinkoje, taip pat, kai perkančiosios organizacijos pasiūlymo formose prašo pateikti ne bendrą viso pasiūlymo kainą, o išskaidyti siūlomo objekto kainą.

Perkančiosios organizacijos, siekdamos užtikrinti viešojo pirkimo sąlygų aiškumą ir tikslumą bei iš anksto išvengti galimo ginčo, konkretaus pirkimo dokumentuose turi teisę nurodyti, kas bus laikoma kainos sudedamosiomis dalimis, o kas ne. Tokiu būdu būtų ne tik užtikrinamas

¹⁵⁷ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

¹⁵⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://eteismai.lt/byla/72299564190375/e3K-3-371-378/2018>.

¹⁵⁹ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

viešojo pirkimo sąlygų aiškumas bei tikslumas, bet taip pat išvengta atvejų, kai, nukrypdami nuo VPĮ reikalavimų, tiekėjai siekia išlaikyti paslapyje įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų kainas¹⁶⁰.

Lentelė Nr. 1

Tiekėjų pasiūlymų informacija, kuri turi būti vieša viešajame pirkime

- Tiekėjo pavadinimas, jeigu pasiūlymą teikia juridinis asmuo (vardas, pavardė, jeigu pasiūlymą teikia fizinis asmuo)
- Pasiūlymo kaina/ įkainiai (išskyrus sudedamąsias dalis)
- Tiekėjo siūlomos prekės pavadinimas (modelis, gamintojas) ir techninės specifikacijos (charakteristikos)
- Prekių katalogai, brošiūros, aprašymai, naudotojo instrukcijos
- Siūlomos paslaugos pavadinimas ir paslaugų aprašymas
- Pasiūlymuose nurodomi moksliniai straipsniai (jų pavadinimai)
- Neįprastai mažos kainos pagrindimas
- Duomenys, pagrindžiantys tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikaciniams reikalavimams, kokybės vadybos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams: sertifikatai, pasitelkiami ekspertai, atestatai ir pan. (su išlygomis, nustatytomis VPĮ 20 str. 2 dalyje)
- Pretenzijos
- Įvykdytų sutarčių (bei užsakovų) sąrašas, ypač jeigu užsakovai – perkančiosios organizacijos
- Subrangovai ar kiti ūkio subjektai, kurių pajėgumais remiamasi
- Moksliniai straipsniai

Sprendžiant tiek iš Viešųjų pirkimų tarnybos, tiek iš aukščiau įvardytų teismų išaiškinimų, akivaizdu, kad tiekėjai ginčija prievolę skelbti pasiūlymų kainas. Teikdami pasiūlymus viešajame pirkime siūlomų prekių, paslaugų ar darbų kainas tiekėjai linkę laikyti konfidencialiomis, traktuoja, kad jų atskleidimas viešai sumažina jų konkurencingumą. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad jeigu perkančiosios organizacijos neviešintų tiekėjų pateiktų kainų, patys dalyviai negalėtų palyginti pasiūlymų ir spręsti dėl tiekėjų pasiūlymų eilės nustatymo pagrįstumo ar ją ginčyti. Taip pat svarstyтина, kad dažnu atveju tiekėjai piktnaudžiauja teise į konfidencialios informacijos apsaugą, nes abejotina ar pasiūlymo kainos atskleidimas iš tikrųjų sumažina jų konkurencingumą. Tokio tipo informacija retai sudaro komercinę paslaptį, o atitinkamoje rinkoje veikiantys tiekėjai įprastai renka tokio tipo informaciją.

Praktikoje dažnai kyla klausimas – ar supažindinant tiekėją su laimėjusiu pasiūlymu reikia supažindinti ir su neįprastai mažos kainos pagrindimu¹⁶¹. Viešųjų pirkimų tarnybos vertinimu – taip, išskyrus konfidencialią informaciją, kadangi neįprastai mažos kainos pagrindimas yra pasiūlymo dalis (VPĮ 2 str. 45 dalis nustato, kad viešojo pirkimo pasiūlymas yra tiekėjo raštu

¹⁶⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, supra note, 29: 243.

¹⁶¹ Neįprastai mažos kainos ar sąnaudų institutas suteikia galimybę pirkimo vykdytojui įsitikinti, kad tiekėjo pateiktas pasiūlymas yra pagrįstas ir jis sugebės įvykdyti sutartį už pasiūlytą kainą ar pasiūlytomis sąnaudomis. Pirkimo vykdytojas kreipiasi į tiekėją, prašydamas pateikti rašytinį pagrindimą dėl pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų, darbų ar jų sudedamųjų dalių kainos ar sąnaudų, vadovaujantis VPĮ 57 str. 1 dalies reglamentavimu.

pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma). Kadangi tiekėjas, siekdamas pagrįsti savo pasiūlymo neįprastai mažą kainą, privalo pateikti visas reikalingas pasiūlymo detales, įskaitant kainos ar sąnaudų sudedamąsias dalis ir skaičiavimus, pagrindžiančius pasiūlymo ekonominę vertę, ekonomiškumą bei konkurencines aplinkybes, lemiančias jo galimybę siūlyti atitinkamą kainą¹⁶², tiekėjai nurodo šį dokumentą konfidencialiu, o perkančiosios organizacijos, vertindamos, kad pateikti duomenys yra jautrūs, bijo juos atskleisti ir vertina juos konfidencialiais. Kilus ginčams, Lietuvos Apeliacinis Teismas nurodė, kad sprendžiant dėl neįprastai mažos kainos pagrindimo konfidencialumo turi būti įvertintas tokio pobūdžio dokumente esančių duomenų turinys pagal teismų praktikoje suformuotus informacijos pripažinimo konfidencialia kriterijus, patikrinta, ar jame nėra konfidencialios informacijos, susijusios su paslaugų įkainių sudedamosiomis dalimis, taip pat atsižvelgta į tai, kad tik pati svarbiausia ir komerciškai jautriausia vykdant viešojo pirkimo procedūras pateikta informacija gali būti pripažinta komercine (gamybine) paslaptimi bei dėl to – konfidencialia informacija. Teisėjų kolegijos įsitikinimu, trečiojo asmens pateiktas neįprastai mažos kainos pagrindimo dokumentas negali visa apimtimi būti laikomas konfidencialiu¹⁶³.

Nepaisant aukščiau pristatytos Viešųjų pirkimų tarnybos pozicijos, teismų formuojamos praktikos neįprastai mažos kainos pagrindimo viešumo klausimu, praktikoje tiekėjai pateikiamą neįprastai mažos kainos pagrindimą beveik visais atvejais nurodo konfidencialiu argumentuodami, kad detalizuodami pasiūlyme pateiktą kainą, atskleisdami sudėtinės jos dalis bei įvardydami komercinius pranašumus dėl kurių jie gali pasiūlyti perkančiajai organizacijai itin mažą kainą, jie atskleidžia komercinę paslaptį bei patirtų žalą, jeigu tokia informacija būtų atskleista jų konkurentams.

VPĮ 20 str. 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, pateiktos tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose, išskyrus informaciją, kurią atskleidus būtų pažeisti tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis, – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti. Taigi šiame punkte yra įtvirtinta bendroji taisyklė, kad įprastai tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose pateikta informacija negali būti vertinama ir saugoma kaip konfidenciali ir turi būti paviešinta. Išskyrus išimtį

¹⁶² „Neįprastai mažos pasiūlytos kainos ar sąnaudų nustatymas ir pagrindimas“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2022 m. kovo 10 d., https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/neiprastai_mazos_kainos_ar_sanaudu_pagrindimo_gaires.pdf.

¹⁶³ „Lietuvos Apeliacinio Teismo 2019m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E2A-495-790/2019“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 10 d., <https://eteismai.lt/byla/170638838319926/e2A-495-790/2019>.

– jeigu aukščiau įvardytos informacijos atskleidimas pažeistų tiekėjo įsipareigojimus pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentare¹⁶⁴ atkreipiamas dėmesys, kad toks reguliavimas suponuoja prielaidą dėl galimo tiekėjų piktnaudžiavimo, kai tiekėjai sutartyse su trečiaisiais asmenimis įsitvirtina tam tikros informacijos apsaugą ir vėliau tokiomis sutartimis piktnaudžiauja viešųjų pirkimų procedūrų metu. Siekiant išvengti tokio piktnaudžiavimo, VPĮ 20 str. 2 dalies 3 punktas turi būti aiškinamas ir taikomas sistemiškai su VPĮ 20 str. 3 dalimi, kurioje įtvirtinta tiekėjų pareiga įrodyti informacijos konfidencialumo pagrįstumą.

Akcentuotina, kad VPĮ 20 str. 2 dalies 3 punkte (2019 m. birželio 11 d. redakcija) įtvirtinta teismų praktika, kad perkančiosios organizacijos turi įvertinti ne tik susipažinimui prašomos pateikti informacijos pobūdį (kvalifikavimo konfidencialia (nekonfidencialia) galimybę), bet taip pat ir prašomos informacijos įtaką jos prašančiojo asmens realiai teisių gynybai. VPĮ buvo įtvirtinta teismų praktikoje išplėtotą taisyklę, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo (ieškovo) teisių gynyba, jam nesuteikiama teisė inicijuoti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros tik siekiant patenkinti savo smalsumą, juolab gresiant ūkio subjektų tarpusavio konkurencijos iškraipymui dėl jautrios informacijos išslaptinimo, ar užtikrinti bendrąjį šių santykių viešumą (skaidrumą)¹⁶⁵. Tokiu būdu siekiama suderinti vienos šalies teisę į komerciškai jautrios informacijos apsaugą su kitos šalies teise į teisingą bylos nagrinėjimą, įskaitant, bet neapsiribojant, su ginču susijusių duomenų susižinojimą.

Darytina išvada, kad tuo atveju, jeigu informacijos prašantis asmuo iš tiesų nesiekia savo galimai pažeistų teisių gynybos (tiesiog renka informaciją) arba savo galimai pažeistas teises realiai gali apginti ir neturėdamas kito tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinančiuose dokumentuose pateiktos informacijos, tokia informacija visgi neturėtų būti atskleidžiama.¹⁶⁶ Tokiu pavyzdžiu galėtų būti pirkimo dalyvio prašymas susipažinti su pasiūlymų eilės antroje (ar žemesnėje) vietoje esančio tiekėjo pasiūlymu: viena vertus, vadovaujantis VPĮ 20 str. 2 dalies 3 punktu tiekėjo kvalifikaciją pagrindžiančiuose dokumentuose pateikta informacija nėra konfidenciali, kita vertus – perkančioji organizacija vis dėlto neturėtų tiekėjui atskleisti šios informacijos, kadangi, bet koku atveju, antroje pasiūlymų eilės vietoje esančio tiekėjo pasiūlymo vertinimo (ne)tinkamumas negalėtų pakeisti viešojo pirkimo rezultatų (informacijos prašantis tiekėjas nekvestionuoja viešojo pirkimo laimėtojo pasiūlymo vertinimo).

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 245.

¹⁶⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018“, *supra note*, 143; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018“, *supra note*, 153; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018“, *supra note*, 158.

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 246.

Vertinant kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų, kurie neturėtų būti laikomi konfidencialiais, turinį, pažymėtina, jog, pirmiausia, tai dokumentai, susiję su tiekėjo teise verstis veikla (įstatai, tam tikri leidimai, sertifikatai, licencijos, atestatai ar pan.), taip pat dokumentai, patvirtinantys finansinį ir ekonominį pajėgumą (pajamų dydis, finansinė padėtis, profesinės atsakomybės draudimas), bei dokumentai, patvirtinantys techninį ir profesinį pajėgumą (tinkamai įvykdytos sutartys, darbuotojų patirtis, kvalifikacija ar pan.). Tiekėjų pašalinimo pagrindai yra tokie kaip teistumas, mokesčių (įskaitant socialinio draudimo įmokas) nemokėjimas, bet kurios kitos viešojo pirkimo sutarties esminis pažeidimas, aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų nesilaikymas, bankrutuojančio (arba restruktūrizuojamo, likviduojamo) asmens statusas, rimto profesinio pažeidimo padarymas, galiausiai – konkurenciją ribojančio draudžiamo susitarimo sudarymas.

Tiekėjas, dalyvaujantis pirkime, kuriame nustatyti reikalavimai dėl pašalinimo pagrindų nebuvimo, turi patvirtinti, kad nėra pagrindo jo pašalinti iš pirkimo. Tuo tikslu jis kartu su pasiūlymu ar paraiška pirkimo vykdytojui pateikia deklaraciją – Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą, kuris pakeičia kompetentingų institucijų išduodamus dokumentus ir preliminariai patvirtina, kad tiekėjas ir ūkio subjektai, kurių pajėgumais jis remiasi, neturi pašalinimo pagrindų. Kaip įrodymai, kad nėra VPĮ nustatytų pašalinimo pagrindų, priimami teismo, valstybės įmonės Registrų centro ar kitos kompetentingos institucijos išduotas dokumentas, patvirtinantis Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkomus duomenis ar kitus. Nepaisant bendros taisyklės, kad šiuose dokumentuose pateikiama informacija turi būti vieša, negali būti pažeisti Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento reikalavimai bei tiekėjo įsipareigojimai pagal su trečiaisiais asmenimis sudarytas sutartis.

Viešųjų pirkimų tarnybos pozicija, kad fizinių asmenų duomenys, turima kvalifikacija ir kvalifikaciją pagrindžiantys dokumentai, kuriais įrodinėjama atitiktis kvalifikacijos reikalavimams, taip pat nėra laikomi konfidencialia informacija, išskyrus jeigu tokios informacijos atskleidimas negalimas pagal Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą ir (arba) Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (pvz. – viešai skelbiant informaciją turi būti užtikrinama, kad nebus atskleisti fizinių asmenų asmens kodai)¹⁶⁷.

VPĮ 20 str. 2 dalies 4 punkte nustatyta, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos apie pasitelktus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas, ir subtiekęjus – tuo atveju, kai ši informacija reikalinga tiekėjui jo teisėtiems interesams ginti. Nurodyta nuostata reiškia, kad pagal

¹⁶⁷ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

bendrają taisyklę ne tik tiekėjo, bet ir kitų jo pasitelkiamų asmenų, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi, siekdamas atitikti viešojo pirkimo sąlygas ir laimėti viešąjį pirkimą, kvalifikacijos duomenys, pašalinimo pagrindų nebuvimą pagrindžiantys duomenys bei atitiktį kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams pagrindžiantys duomenys negali būti laikomi konfidencialiais. Tačiau, kaip jau minėta ir VPĮ 20 str. 2 dalies 3 punkte nurodytu atveju, turi būti įvertinta prašomos informacijos įtaka ir reikšmė jos prašančiojo asmens realiai teisių gynybai. Tik nustatčius, kad prašoma pateikti aptariama informacija yra reikalinga būtent tiekėjo teisėtų interesų gynybai, tokia informacija gali ir turi būti atskleista jos prašančiajam trečiajam asmeniui.

VPĮ 20 str. 2 dalyje pateiktas informacijos, kuri negali būti laikoma konfidencialia (su tam tikromis išimtimis), sąrašas nėra baigtinis. Jos vertinimas yra komplikotas, nes aiškūs priskyrimo kriterijai, dėl pirkimo dalyvių duomenys turi būti paviešinti nėra. Vertinant VPĮ 86 str. 9 dalies ir VPĮ 20 str. 2 dalies santykį ir taikymą darytina prielaida (autorės manymu), kad VPĮ įteisintas prieštaravimas – pirmasis iš nurodytų straipsnių įpareigoja perkančiąsias organizacijas viešinti laimėjusių dalyvių pasiūlymus ir sutartis pilna apimti, kad reiškia, kad su jų turiniu galės susipažinti visa visuomenė, o 20 str. 2 dalyje nurodoma, kad tik suinteresuoti tiekėjai įgyja tokią teisę.

Darytina išvada, kad bet kokia informacija nebus laikoma konfidencialia, jeigu tiekėjas nepateiks įrodymų, patvirtinančių duomenų slaptumo užtikrinimo viešuosiuose pirkimuose poreikį. Be to, jeigu atitinkamame dokumente yra tik dalis konfidencialių duomenų (pavyzdžiui, asmens duomenų), konfidencialiu neturėtų būti pripažįstamas visas dokumentas, priešingai – informacijos prašančiam tiekėjui turėtų būti leista susipažinti su ta dokumento dalimi, kurioje nėra konfidencialios informacijos. Tokiu būdu būtų užtikrinta pusiausvyra tarp teisės į konfidencialios informacijos apsaugą ir teisės į informaciją įgyvendinimo.

Atsižvelgiant į analizuotą teismų praktiką, Viešųjų pirkimų tarnybos išaiškinimus, darytina išvada, kad informacijos viešuosiuose pirkimuose viešumas yra prioretizuojamas, iš esmės turėtų būti laikomasi principo, kad tiekėjo pasiūlymo informacija yra vieša, nebent jis konkrečiai įrodytų (pagrįstų) jos komercinės paslapties pobūdį, duomenų slaptumo užtikrinimo poreikį.

2.4. Konfidencialios informacijos samprata viešajame pirkime

Siekiant tinkamai atskleisti ir įvertinti viešumo ir konfidencialumo apimtis ir santykių viešuosiuose pirkimuose, būtina apibrėžti konfidencialios informacijos būtent viešuosiuose pirkimuose sampratą. Kaip jau minėta, nei VPI, nei Europos Sąjungos direktyvose, reguliuojančiose viešuosius pirkimus, konfidencialios informacijos samprata nėra tiksliai atskleista. Konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose institutas įstatyminiu lygmeniu įtvirtintas VPI 20 str. 2 dalyje lingvistiškai įvardijant, kad „konfidencialia informacija gali būti, pavyzdžiui, komercinė (gamybinė) paslaptis ir konfidencialieji pasiūlymų aspektai“¹⁶⁸.

VPI 20 str. 1 dalyje įtvirtinta bendroji perkančiosios organizacijos, viešojo pirkimo komisijos, jos narių, ekspertų ir kitų asmenų, dalyvaujančių viešojo pirkimo procedūroje, pareiga užtikrinti iš tiekėjų gautos informacijos, kurią tiekėjai nurodė kaip konfidencialią, apsaugą. Ši bendroji pirkėjų ir jų atstovų pareiga kyla iš bendrojo komercinių ir pramoninių paslapčių apsaugos teisės principo¹⁶⁹ bei yra plačiau atskleidžiama kitose VPI 20 str. nuostatose. Kaip jau minėta, praktikoje tiekėjai dažnai piktnaudžiauja klaidingai nurodydami visą pasiūlymą ar didžiąją jo dalį konfidencialia, o perkančiosios organizacijos, siekdamos išvengti galimų ginčų su tiekėjais, nepaisydamos įstatyminės prievolės bei skaidrumo principo, yra linkusios konfidencialia laikyti beveik bet kokią tiekėjo nurodytą informaciją. Vis dėlto, Viešųjų pirkimų tarnyba yra konstatavusi¹⁷⁰, kad viešojo pirkimo vykdymo metu iš tiesų konfidenciali informacija perkančiosioms organizacijoms pateikiama itin retai.

LAT yra konstatavęs, kad dėl viešųjų pirkimų santykių specifikos informacijos slaptumas daugiau išimtinė, o ne bendro pobūdžio situacija (jau vien iš pavadinimo etimologijos matyti, kad šie santykiai vieši, ne slapti)¹⁷¹.

Atkreiptinas dėmesys, jog tam, kad apskritai būtų svarstoma, ar tiekėjo informacija gali būti vertinama ir saugoma kaip konfidenciali, pats tiekėjas pasiūlyme turi nurodyti jos konfidencialumą. Tiekėjo nurodymas, kad tam tikra su pasiūlymu teikiama informacija – konfidenciali, yra būtina sąlyga, siekiant atitinkamos informacijos apsaugos¹⁷². Tačiau tiekėjas neturi teisės piktnaudžiauti nurodant, kuri informacija yra konfidenciali, jo diskrecijos ribos yra įtvirtintos įstatyminiu lygmeniu. Teismai yra ne kartą pasisakę, kad nepaisant to, kad tai, kokia informacija gali būti konfidenciali, sprendžia jos konfidencialumą nustatantis asmuo (tiekėjas), tačiau viešuosiuose

¹⁶⁸ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 3: 20 str. 2 dalis.

¹⁶⁹ *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras*, *supra note*, 29: 235.

¹⁷⁰ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

¹⁷¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“, *supra note*, 102.

¹⁷² Jankauskytė, *supra note*, 24: 11.

pirkimuose tuo negali būti piktnaudžiaujama taip, kad viešieji pirkimai taptų konfidencialiais perkančiosios organizacijos ir tiekėjų susitarimais¹⁷³.

Taip pat vertinant VPI 20 str. sistemiškai – 1 dalį su 3 dalimi, akivaizdu, kad negali būti apsiribojama tik formaliu informacijos konfidencialumo nurodymu – tiekėjai turi įrodyti atitinkamos informacijos apsaugos poreikį. Dėl šios priežasties, praktikoje perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų dokumentuose prašo tiekėjų nurodyti, kurie iš pateikiamų duomenų yra konfidencialūs bei pateikti tai pagrindžiančius motyvus.

Tiekėjui pasiūlyme nurodžius, kuri su pasiūlymu teikiama informacija yra konfidenciali bei perkančiajai organizacijai įsitikinus tokios informacijos konfidencialumu, ji privalo užtikrinti tokios informacijos apsaugą ir negali jos atskleisti tretiesiems asmenims. Todėl konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose užtikrinimas tampa viena iš pagrindinių perkančiosios organizacijos pareigų.

Kaip jau minėta, VPI 20 str. 2 d. nustatyta, kad „konfidencialia informacija gali būti, pavyzdžiui, komercinė (gamybinė) paslaptis ir konfidencialieji pasiūlymų aspektai“. Tačiau komercinės paslapties ar konfidencialiųjų pasiūlymo aspektų sąvokos (jų turinys) nepateikiamos.

Komercinės paslapties sąvoka įtvirtinta 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojusiam Lietuvos CK 1.116 str. Komercinių paslapčių teisinis reguliavimas Europos Sąjungos lygmeniu tapo reglamentuotas 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2016/943/ES (toliau – Direktyva 2016/943/ES) dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo. Įgyvendinant Direktyvą 2016/943/ES nuo 2018 m. birželio 1 d. pakeistas CK 1.116 str. bei priimtas Lietuvos Respublikos komercinių paslapčių teisinės apsaugos įstatymas. Nepaisant to, kad komercinių paslapčių teisinis reglamentavimas tapo reglamentuojamas specialaus įstatymo, komercinės paslapties samprata yra nustatoma remiantis visų pirma CK 1.116 str., o jos pakeitimas vertintinas tik redakcinio pobūdžio formuluotės tikslinimu.¹⁷⁴

Siekiant atsakyti į klausimą, kokia informacija viešuosiuose pirkimuose turi būti pripažįstama komercine paslaptimi, nustatant jos turinį VPI 20 str. kontekste, sistemiškai turi būti taikomas CK 1.116 str., taip pat šios nuostatos taikymo praktika, kurią formuoja LAT.

CK 1.116 str. 1 dalyje nustatyta, kad informacija laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, jeigu turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama dėl šios informacijos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos slaptumą. Kasacinis teismas yra išaiškinęs tam, kad informacija būtų laikoma komercine paslaptimi, informacija turi atitikti šiuos požymius:

¹⁷³ „Lietuvos Apeliacinio Teismo 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje 2A-1514/2012“, *supra note*, 125.

¹⁷⁴ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 36-42.

1) informacija turi būti slapta (nevieša). Slaptumas yra fakto, o ne teisės klausimas. Komercinę paslaptį sudaro tik tokia informacija, kuri nėra visuotinai žinoma ar laisvai prieinama tretiesiems asmenims. Tai, kad nurodyta informacija „nėra visuotinai žinoma“, nereiškia, jog informacija turi būti absoliučiai slapta¹⁷⁵. Perkančiosios organizacijos, siekdamos įvertinti tiekėjo informacijos atitiktį aukščiau įvardytam slaptumo požymiui, turi įsitikinti, kad informacija yra nežinoma arba jos negali lengvai gauti tiekėjo konkurentai. Svarbu įvertinti, kiek ji gali būti viešai prieinama – pvz. jeigu tiekėjo informacija pateikiama visiems vartotojams prieinamose prekių instrukcijose, moksliniuose straipsniuose, skelbiama tiekėjo interneto puslapyje, tokią informaciją sudaro duomenys apie ankstesnes sutartis su perkančiosiomis organizacijomis, kurios yra viešos savaime – tokia informacija neatitinka informacijos slaptumo reikalavimo¹⁷⁶. Tačiau ne tokiais akivaizdžiais atvejais, kai reikia vertinti ar informacija gali būti žinoma tiekėjo konkurentams, ir ar tokia informacija gali būti gauta lengvai, perkančiajai organizacijai neturint vienareikšmiškų duomenų apie pateiktos informacijos viešumą, perkančiosioms organizacijoms yra sudėtinga spręsti dėl informacijos slaptumo, nes jos neveikia grynai komercinėje aplinkoje. Teismo ginčo metu ši problema išsprendžiama ginčo šalims pateikiant savo poziciją patvirtinančius įrodymus, tačiau perkančioji organizacija tokiomis pačiomis galimybėmis kaip teismas pasinaudoti negali. Tokiu atveju perkančiosioms organizacijoms kyla pareiga vertinti pasiūlymo duomenų turinį ir įgyvendinti joms suteiktą diskreciją preziumuojant informacijos (ne)slaptumą¹⁷⁷;

2) informacija turi turėti tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama. Tam, kad informacija sudarytų komercinę paslaptį, nepakanka, kad ji būtų slapta, nes tokiu atveju tai tiesiog būtų paslaptis, o ne komercinė paslaptis. Komercinė paslaptis turi suteikti jos turėtojui konkurencinį pranašumą, t. y. tam tikrų verslo privalumų, gamybinio pranašumo, finansinės naudos ir pan.¹⁷⁸ Prie tokios naudos nepriskirtinas tiekėjo galimybių laimėti viešąjį pirkimą turėjimas, kitų tiekėjų siekis išsiaiškinti, kodėl jų konkurentas pripažintinas laimėtoju konkurse, savaime konkurencinio pranašumo nepažeidžia.¹⁷⁹

CK 1.116 str. 1 dalies 2 punkte nurodoma, jog komercinė vertė gali būti tikra arba potenciali. Tai aiškinama, kad komercinė vertė suprantama plačiai – gali būti, kad šiandien informacijos konkrečios vertės negalima nustatyti, tačiau pakanka, kad tokia vertė galėtų atsirasti ateityje. Komercinės paslapties vertingumui labai svarbus laiko pranašumas – komercinė paslaptis,

¹⁷⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 20 d., <https://eteismai.lt/byla/192431674193464/3K-3-326/2012>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“, *supra note*, 102.

¹⁷⁶ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

¹⁷⁷ Deividas Soloveičik, „Rethinking the confidentiality in public procurement: does public mean naked public?“ UrT 1 (2018): 19-21, https://www.urt.cc/sites/default/files/UrT_2018-1_Soloveicik.pdf.

¹⁷⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012“, *supra note*, 175; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“, *supra note*, 102.

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 240.

pagrįsta manyti, turi didžiausią konkurencinę vertę iškart po jos sukūrimo, nes leidžia jos savininkui panaudojant paslaptį gaminti naujas prekes ar siūlyti naujas paslaugas, taip iš komercinės paslapties gaunant maksimalią naudą. Tačiau naujumas nėra privaloma informacijos pripažinimo komercine paslaptimi sąlyga, svarbiau, kad ji būtų slapta.

Ar konkretūs duomenys turi komercinę vertę, iš esmės yra įrodinėjimo objektas. Perkančiajai organizacijai negalint įsitikinti, kad tiekėjo informacija, nurodyta kaip komercinė paslaptis ir dėl to konfidenciali, ji, vadovaudamasi VPĮ 20 str. 3 dalimi, turėtų kreiptis į tiekėją dėl nurodytos informacijos komercinės vertės pagrindimo. Tačiau kaip ir slaptumo požymio atveju, perkančiosios organizacijos galimybės įvertinti, kas konkrečiam ūkio subjektui konkrečioje rinkoje gali turėti vertę, ypač jeigu ji potenciali, yra ribotos.

Viešųjų pirkimų tarnyba suteikdama konsultacijas konfidencialios informacijos tema pasisako, kad tiekėjai, kurie prekių patys negamina ir naujų produktų nekuria, iš esmės pirkimuose ne tik kad nepateikia konfidencialios informacijos apie produktą, sudarančios komercinę paslaptį, tačiau tokia informacija apskritai net nedisponuoja¹⁸⁰. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad kai tiekėjas naudoja konkrečius techninius sprendimus ar technologijas, kurie dėl savo ypatumų ar ypatingo panaudojimo būdo ir fakto, kad nėra žinomi tretiesiems asmenims, jų naudotojui galimai suteikia konkurencinį pranašumą, galėtų būti vertinami kaip komercinė (gamybinė) paslaptis. Tokios informacijos atskleidimas galėtų pažeisti duomenų turėjo teisėtus interesus¹⁸¹.

Darytina išvada, kad komercinės paslapties vertę įgyja tų pirkimų dalyvių pasiūlymų duomenys, kurie teikiami pirkimuose, kuriais įsigijami sudėtingi pirkimo objektai, kai pvz. tiekėjai turi pateikti specialias receptūras produktams, pasiūlyti inovatyvius, technologinius sprendimus ir pan.;

3) informacija turi būti slapta dėl jos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos slaptumą. Komercine paslaptimi laikoma informacija, kurią savininkas saugo protingomis pastangomis, pavyzdžiui, fizinėmis, techninėmis, teisinėmis, organizacinėmis ar kitokiomis priemonėmis¹⁸². Ar asmuo ėmėsi priemonių saugoti informaciją, vertinama pagal tai, ar jis priėmė sprendimą paskelbti konkrečius duomenis kaip saugotinus ir ėmėsi protingų saugos priemonių. Teismų praktikoje pažymima, kad konkrečiu atveju pastangos turėtų būti „protingos“, bet ne „ypatingos“, nes tai nepagrįstai susiaurintų komercinės paslapties ribas¹⁸³. Viešųjų pirkimų kontekste, jau pačioje VPĮ 20 str. 1 dalyje įtvirtinta pareiga tiekėjams teikiant pasiūlymą nurodyti, kurie kartu teikiami duomenys yra konfidencialūs iš dalies reiškia tiekėjo

¹⁸⁰ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

¹⁸¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018“, *supra note*, 152.

¹⁸² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012“, *supra note*, 175.

¹⁸³ *Ibid*

pastangas išsaugoti informacijos slaptumą. Tačiau turėtų būti nustatyti ir kiti aktyvūs ūkio subjekto veiksmai, kuriais jis siekė apsaugoti komerciškai jautrią informaciją¹⁸⁴. Tokiais veiksmais praktikoje būna pvz. tiekėjo nurodymas, kad komerciškai jautrūs duomenys (dokumentai) įtraukti į tiekėjo konfidencialios informacijos sąrašą.

Gramatinė VPI 20 str. 2 dalies formuluotė atskleidžia, kad konfidenciali informacija neapsiriboja tik komercine paslaptimi, kartu nurodomi „konfidencialieji pasiūlymų aspektai“, taip pat vartojamas terminas „pavyzdžiui“, kuris nurodo, kad konfidencialia gali būti pripažįstama ir kita tiekėjo nurodyta informacija, kadangi VPI 20 str. 2 dalyje pateiktas konfidencialios informacijos sąrašas nėra baigtinis. Šios sąvokos nėra reglamentuotos nei VPI, nei kituose teisės aktuose.

Konfidencialios informacijos sąvoka įprastai naudojama pareigos neatskleisti ir imtis priemonių informacijai apsaugoti kontekste. Tokią informaciją gali sudaryti banko paslaptis, valstybės, tarnybos, profesinė, komercinė ar kita įstatymų saugomą paslaptį sudaranti informacija. Jos turinys nei VPI, nei kituose teisės aktuose nėra atskleistas¹⁸⁵, todėl mokslinėje literatūroje linkstama traktuoti, kad jos paskirtis „apimti kiekvieną informaciją, kuri dėl įvairių priežasčių turi likti neatskleista“¹⁸⁶.

Viešųjų pirkimų tarnybos nuomone, konfidencialieji pasiūlymų aspektai turėtų būti suprantami siaurai, t. y. tokia informacija, kuri tiesiogiai nesusijusi su tiekėjo komercine (gamybine) paslaptimi, tačiau konkretaus pirkimo atveju suteikianti tiekėjui konkurencinį pranašumą, pvz.: sutarties įgyvendinimui pasitelktas ekspertas, kuris bus įdarbintas tiekėjui laimėjus pirkimą, ar trečiojo asmens, kurio įrangą tiekėjas ketina išsinuomoti sutarties vykdymui, pavadinimas (išskyrus tiekėjo ir minėtų asmenų kvalifikaciniai duomenys, kuriais tiekėjas remiasi siekdamas laimėti viešąjį pirkimą).¹⁸⁷ Darytina prielaida, kad fizinių asmenų duomenys (išskyrus duomenis, kuriais įrodinėjama atitiktis kvalifikacijos, kitiems pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams), kurių atskleidimas negalimas pagal Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą ir (arba) Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, taip pat galėtų būti priskirtini prie konfidencialių pasiūlymo aspektų.

Esminis lūžis apibrėžiant konfidencialios ir viešos informacijos santykį viešajame pirkime įvyko 2018 m., kai LAT suformavo bendrąją teisės taikymo taisyklę dėl konfidencialios

¹⁸⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 242.

¹⁸⁵ Atkreiptinas dėmesys, kad 2016 m. vasario 5 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nutartyje („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=54e950b3-eaee-4ee0-865f-a7fa0e41cf39>) bandyta atskirti sąvokas „konfidenciali informacija“ ir „komercinė paslaptis“ ir paaiškinti jų santykį. Tačiau teismo nurodyti nekonkretūs, abstraktūs konfidencialios informacijos išskyrimo požymiai neatskleidė plačiau jos turinio.

¹⁸⁶ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 35.

¹⁸⁷ „Kaip turi būti suprantamas konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose (Viešųjų pirkimų įstatymo (VPI) 20 straipsnis/Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo (PI) 32 straipsnis)?“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2022 kovo 28 d., https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/E_vedlys/4_convenience/VPT_konfidencialumoisaiskinimas.pdf.

informacijos nurodymo tiekėjų pasiūlymuose: tiekėjo teisė apsaugoti pasiūlyme atskirai nurodytą neviešintą informaciją apima tik tokius duomenis, kurie kvalifikuotini kaip komercinė (gamybinė) paslaptis CK 1.116 straipsnio 1 dalies prasme. Tik pačios svarbiausios ir komerciškai jautriausios informacijos apsauga pagrįsta viešųjų pirkimų teisinių santykių reguliavimo tikslais bei aplinkybe, kad viešųjų pirkimų procedūrose patys tiekėjai, teikdami pasiūlymą, išviešina su savo veikla ar patirtimi susijusius duomenis, taigi iš esmės atsisako kai kurių duomenų slaptumo. Dėl to vien tai, kad kitais atvejais (įprastai) tam tikra su tiekėju ir jo veikla susijusi informacija nėra laisvai prieinama kitiems ūkio subjektams, nereiškia, kad viešųjų pirkimų procedūrose ji yra saugotina, jei neatitinka komercinės paslapties sampratos. Kasacinis teismas taip pat akcentavo ankstesnius LAT išaiškinimus, kad informacijos pripažinimo konfidencialia išimtinumas nulemtas teisinių santykių specifika, kuri suponuoja šių santykių viešumą, ir vieno iš šių santykių dalyvių subjektiškumas, priskyrimas viešosios teisės reguliavimo sričiai. Teismų praktika formuojama taip, kad informacijos įslaptinimas viešųjų pirkimų procedūroje yra išimtis iš bendros taisyklės, o konfidencialios informacijos apsaugos tikslas – teisėta viešumo ribojimo priemonė, kuri turi būti aiškinama siaurai, nepažeidžiant VPI įtvirtintų skaidrumo ir konkurencijos principų bei tiekėjų teisės į veiksmingą pažeistų teisių gynybą ir turint tik tikslą nepakenkti tos informacijos šaltiniui ar kitiems asmenims.¹⁸⁸

Kasacinis teismas suformulavo siaurą požiūrį į tiekėjų pateikiamų duomenų konfidencialumą ir prioretizavo viešumo bei skaidrumo viešuosiuose pirkimuose užtikrinimą, o VPI įtvirtintą konfidencialumą sutapatino su komercine paslaptimi. Tik pačios svarbiausios ir komerciškai jautriausios informacijos apsauga gali būti pagrįsta viešųjų pirkimų teisinių santykių reguliavimo tikslais ir tai, kad įprastai kitais atvejais tam tikra su tiekėju ir jo veikla susijusi informacija nėra laisvai prieinama kitiems ūkio subjektams, nereiškia, jog viešųjų pirkimų procedūrose ji yra saugotina, jei neatitinka komercinės paslapties sampratos ir nėra atskirai saugoma atitinkamomis protingomis priemonėmis. Kadangi VPI vis dėlto nėra įtvirtintas baigtinis konfidencialios informacijos sąrašas – tai vertinamoji sąvoka, kurios konstatavime viešojo pirkimo procedūrų metu svarbiausią vaidmenį atlieka visų pirma perkančioji organizacija, nes jai suteikti įgaliojimai spręsti – ar informaciją laikytina (ne)vieša viešojo pirkimo kontekste.

¹⁸⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018“, *supra note*, 152.

2.5. Kita nevieša tiekėjų pateikiama informacija viešajame pirkime

Autorės nuomone svarbus klausimas – koks yra VPĮ 20 str. 2 d. įtvirtintos ir teismų praktikoje išaiškintos konfidencialios informacijos santykis su VPĮ 86 str. 9 dalyje įtvirtintu reikalavimu perkančiosioms organizacijoms skelbti CVP IS laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminarįją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus¹⁸⁹. Mokslinėje teisės literatūroje šis klausimas nekeliamas ir nenagrinėjamas. Ši nuostata tiesiogiai susijusi su VPĮ 20 str., nuoroda į VPĮ 86 str. 9 dalį yra VPĮ 20 str. 2 dalyje nurodant, kad konfidencialia negalima laikyti informacijos, jeigu tai pažeistų šio įstatymo 86 str. 9 dalyje nustatytus reikalavimus.

Pirmą kartą į VPĮ ši nuostata įtraukta 2013 m. spalio 22 d.¹⁹⁰ įgyvendinant Šešioliktosios Vyriausybės 2012 – 2016 m. programos nuostatas dėl viešųjų pirkimų sistemos pertvarkymo taip, kad būtų garantuotas viešųjų pirkimų skaidrumas.¹⁹¹

VPĮ 86 str. 9 dalyje nustatyta, kad „perkančioji organizacija laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminarįją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo ar jų pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal ją pradžios Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka turi paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Šis reikalavimas netaikomas laimėjusio dalyvio pasiūlymui, kai pasiūlymas pateikiamas žodžiu, arba sudarytai pirkimo sutarčiai, kai pirkimo sutartis sudaroma žodžiu, pirkimams, kurie atlikti neskelbiamų derybų būdu (mažos vertės pirkimų atveju – neskelbiant apie pirkimą) esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto b ir c papunkčiuose ir 6 dalies 5, 6, 7 punktuose nustatytoms sąlygoms, jeigu jų metu laimėjusiu dalyviu nustatomas fizinis asmuo, ir esant šio įstatymo 71 straipsnio 1 dalies 2 punkto a papunktyje nustatytai sąlygai, taip pat laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalims, kai nėra techninių galimybių tokiu būdu paskelbti informacijos. Tokiu atveju perkančioji organizacija turi sudaryti

¹⁸⁹ Duomenys CVP IS turi būti viešinami Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos apraše nustatyta tvarka, kuri patvirtinta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 1S-91 „Dėl Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“ („Dėl Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 5 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/97854de2552b11e78869ae36ddd5784f/anTDILroHs>).

¹⁹⁰ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 7, 8-2, 9, 10, 13, 18, 19, 22, 24, 28, 33, 35, 39, 40, 85, 86, 87, 90, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas 2013 m. spalio 22 d. Nr. XII-569“, *supra note*, 126.

¹⁹¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 7, 8(2), 9, 10, 13, 18, 22, 24, 28, 33, 35, 39, 40, 56, 85, 86, 87, 90 ir 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2013-05-09, Nr. XIIP-545“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.447967?positionInSearchResults=65&searchModelUUID=f9d699a9-b82d-4320-aee4-35dbd222f5b2>.

galimybę susipažinti su nepaskelbtomis laimėjusio dalyvio pasiūlymo, pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties dalimis“¹⁹².

Taigi VPĮ 86 str. 9 dalies pagrindu CVP IS nėra skelbiama informacija, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

VPĮ 20 str. 2 d. yra siejama su tiekėjų teisėtų interesų užtikrinimu ir suinteresuotumu ginti jų galimai pažeistus interesus (ši tema bus atskleista kitame darbo skyriuje). Teismų praktikoje¹⁹³, mokslinėje literatūroje nurodoma, kad susipažinti su konkurentų pasiūlymais turi būti siekiama ne iš paprasto smalsumo¹⁹⁴, o tik siekiant ginti galimai pažeistas savo teises. Tuo tarpu VPĮ 86 str. 9 d. aiškiai reglamentuota, kad tiek sutartis, tiek laimėjusio tiekėjo pasiūlymas visa apimtimi privalo būti pavišinti visais atvejais (išskyrus nurodytas išimtis). Darytina išvada, kad yra prieštaravimas, nes akivaizdu, kad bet koku atveju laimėtojo pasiūlymas turi būti pavišintas viešoje, visiems atviroje sistemoje¹⁹⁵ ir tai reiškia, kad su juo gali susipažinti visa visuomenė, nepriklausomai nuo asmenų suinteresuotumo.

Taip pat darytina išvada, kad neviešos informacijos apimtis, nepaisant aukščiau aptarto LAT išaiškinimo, yra gerokai platesnė nei konfidencialios informacijos, nes perkančiosios organizacijos taip pat negali CVP IS viešinti tokios informacijos, kuri: a) yra konfidenciali VPĮ 20 str. 2 dalies prasme, b) kurios atskleidimas pažeistų Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimus (pavyzdžiui, fizinio asmens kodo, kitų jautrių duomenų viešas atskleidimas pažeistų Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 3 straipsnio 2 dalies normą), c) kuri pažeistų visuomenės interesus (pavyzdžiui, kalėjimo pastato projektavimo sutarties tam tikros sąlygos, techninės detalės gali būti neatskleidžiamos, siekiant užtikrinti visuomenės interesą, kad suprojektuotame pastate būtų garantuotas saugumas¹⁹⁶), d) pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

Praktikoje, kai perkančiosioms organizacijoms po viešojo pirkimo sutarčių pasirašymo reikia pavišinti sutartis ir laimėtojų pasiūlymus, kyla probleminių klausimų nustatant, kurie su pasiūlymu pateikti duomenys gali būti pavišinami, nes, kaip jau minėta, tiekėjai linkę beveik visus su pasiūlymu pateikiamus dokumentus, nurodyti konfidencialiais. Įprastai perkančiosios

¹⁹² „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 3: 86 str. 9 dalis.

¹⁹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018, *supra note*, 153; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018“, *supra note*, 158.

¹⁹⁴ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 28; Soloveičik, *supra note*, 177: 21-22.

¹⁹⁵ Centriniam viešųjų pirkimų portale, adresu: http://www.cvpp.lt/index.php?option=com_vptpublic&task=sutartys&Itemid=109.

¹⁹⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 937.

organizacijos pirkimo dokumentuose nustato reikalavimą, kad tiekėjas nurodytų – kurie su pasiūlymu pateikiami duomenys yra konfidencialūs ir koks konfidencialumo pagrindimas. Tiekėjų pasiūlymuose konfidencialumo sąvoka naudojama bendrąja „neviešų“ duomenų prasme. Nurodydami duomenų konfidencialumo pagrindą daugumoje atvejų tiekėjai vartoja abstraktaus pobūdžio formuluotes, tokias kaip pvz. „pateikiami asmens duomenys“, „įtraukta į tiekėjo įmonės komercinių paslapčių sąrašą“, „informacijos atskleidimas pažeistų teisėtus tiekėjo komercinius interesus ir turėtų neigiamą poveikį tiekėjo konkurencijai“.¹⁹⁷ Taigi perkančiosioms organizacijoms itin sudėtinga atlikti pareigą tinkamai paviesti tiekėjų duomenis ir užtikrinti viešojo pirkimo viešumą ir skaidrumą.

Nepaisant to, kad LAT yra pasisakęs dėl to, kas laikoma komercine paslaptimi, teisėtų interesų pažeidimo ir neigiamo poveikio tiekėjo konkurencijai įvertinimui kriterijai nėra pateikiami nei teismų nei Viešųjų pirkimų tarnybos metodinėse priemonėse. Perkančiosios organizacijos įsigyjamo pirkimo objektai įprastai labai įvairūs – nuo buitinių prekių, maisto produktų, komunalinių ar panašių paslaugų iki sudėtingų technologijų, statybos darbų, mokslinių tyrimų ir pan. – todėl kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti, kokių tiekėjo duomenų atskleidimas galėtų suponuoti neigiamą poveikį jo konkurencingumui ar interesams, yra labai sudėtinga. Be kita ko, jau pats tiekėjo dalyvavimas pirkime, pasiūlymo kainos pateikimas savaime daro poveikį jo konkurencijai. Akcentuotina ir tai, kad perkančiosios organizacijos pačios (įprastai) tose rinkose nedalyvauja ir jų galimybes vertinti labai ribotos.

Asmens duomenų teisinės apsaugos viešuosiuose pirkimuose taikymas, jų (ne)viešinimo apimtys ir kriterijai ilgą laiką nebuvo išaiškinti. 2018 m. gegužės 25 d. Europos Sąjungoje pradėjus tiesiogiai taikyti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinta Direktyva 95/46/EB¹⁹⁸ (toliau – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ir sustiprinus fizinio asmens teisės į asmens duomenų apsaugą, Viešųjų pirkimų tarnyba, siekdama padėti pirkimo vykdytojams organizuojant ir vykdant pirkimus užtikrinti asmens duomenų apsaugos standartus, 2020 m. parengė rekomendacinio pobūdžio metodinę priemonę – Asmens duomenų apsaugos vykdant pirkimus gaires (tolia – Gairės)¹⁹⁹. Gairėse detalizuota, kad pirkimo vykdytojas, būdamas duomenų valdytoju, privalo užtikrinti, kad duomenų subjektų – fizinių asmenų, kurių tapatybė gali būti nustatyta (fizinių asmenų, juridinių asmenų darbuotojų ir jų atstovų, būsimų darbuotojų vykdant sutartis, steigėjų ir kitų fizinių asmenų), asmens duomenys (vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo

¹⁹⁷ Informacija nustatyta empirinio tyrimo metu, atlikus tiekėjų pasiūlymų analizę.

¹⁹⁸ „2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB“, EUR-Lex, žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32016R0679>.

¹⁹⁹ „Asmens duomenų apsauga vykdant pirkimus“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., https://vppt.lrv.lt/uploads/vppt/documents/files/mp/adavp_gaires.pdf.

data, parašas, adresas, telefono ryšio numeris, elektroninio pašto adresas pareigos, darbovietė, kvalifikacija, išsilavinimas, darbinė patirtis, gyvenimo aprašymuose pateiktos nuotraukos, pažymėjimų kopijos su veido atvaizdu ir kita nurodyta ar tiekėjo pasiūlyme pateikta informacija, kuri laikoma asmens duomenimis (įskaitant ir specialių kategorijų asmens duomenis) būtų tvarkomi tik laikantis su asmens duomenų tvarkymu susijusių principų, įtvirtintų Bendrojo duomenų reglamento 5 str., ir kai toks asmens duomenų tvarkymas gali būti pagrįstas bent viena teisėto asmens duomenų tvarkymo sąlyga, numatyta reglamento 6 str. ir (ar) 9 str., atsižvelgiant į tvarkomų asmens duomenų kategorijas.

Siekiant nustatyti, kaip viešųjų pirkimų kontekste galėtų būti taikomos asmens duomenų apsaugos taisyklės, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija yra pateikusi abstraktų išaiškinimą²⁰⁰, kad Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nedraudžia tvarkyti asmens duomenų, įskaitant jų skelbimą viešai, tačiau nustato taisykles, kuriomis vadovaujantis turi būti tvarkomi asmens duomenys. Įgyvendinat VPĮ 86 str. 9 dalyje įtvirtintą perkančiųjų organizacijų teisinę prievolę CVP IS paskelbti laimėjusio dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį, preliminarįją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, būtina užtikrinti, kad nebūtų pažeistos reglamento nuostatos, reikalaujančios tvarkyti (skelbti) tiek duomenų, kiek reikia siekiant atitinkamų tikslų, t. y. – užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumo ir tiekėjų lygiateisiškumo principus. Pavyzdžiui, skelbti tik tiek asmens duomenų, kiek reikia identifikuoti konkretų fizinį asmenį kaip ūkio subjektą, t. y. fizinio asmens vardą, pavardę, individualios veiklos pažymėjimo arba verslo liudijimo numerį. Taip pat Vadovaujantis Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija išaiškino, kad fizinio asmens, su kuriuo sudaryta pirkimo sutartis, vardo, pavardės paskelbimas, viešinant laimėjusį pasiūlymą, pirkimo sutartį ir jos pakeitimus CVP IS neprieštarauja duomenų apsaugą reglamentuojantiems teisės aktams, jeigu tai atliekama vykdant teisinę prievolę, todėl minėta informacija turi būti skelbiama CVP IS kartu su pirkimo sutarties kaina taip užtikrinant viešųjų pirkimų skaidrumą.

Neviešos tiekėjų viešųjų pirkimų procedūrų metu pateikiamos informacijos apimtis yra žymiai platesnė, neapsiribojanti tik konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose prasme. Visais atvejais neviešos informacija viešajame pirkime – vertinamoji sąvoka, tačiau jeigu konfidencialios viešuosiuose pirkimuose informacijos nustatymo turinys yra kažkiek apibrėžtas teismų praktikoje, fizinių asmenų duomenų apsaugos kriterijai aiškinami Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendaciniuose dokumentuose, tai kitos neviešos informacijos, kuri pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai apibrėžtis neaiški.

²⁰⁰ „Asmens duomenų apsauga vykdant sutarčių bei pasiūlymų viešinimo prievolę“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/asmens-duomenu-apsauga-vykdant-sutarciau-bei-pasiulymu-viesinimo-prievoles>.

3. TEISMŲ PRAKTIKOS DĖL VIEŠUMO PRINCIPO VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE ANALIZĖ

3.1. Teismų praktika dėl informacijos kvalifikavimo (ne)vieša ir šalių teisinių interesų į komerciškai jautrios informacijos apsaugą ir teisingą bylos nagrinėjimą suderinimo

VPI įteisintu privačių ūkio subjektų informacijos konfidencialumo ribų ir viešųjų pirkimų procedūrų atvirumo reglamentavimu siekiama rasti tinkamą tiek privataus, tiek viešojo sektoriaus (privataus ir viešojo intereso) lūkesčius užtikrinančią pusiausvyrą tarp verslo komercinių paslapčių apsaugos ir viešųjų pirkimų skaidrumo principo. Tiek perkančiosios organizacijos, tiek tiekėjai turi žinoti aiškias taisykles – kuri tiekėjų pasiūlymų informacija bus saugoma, o kuri atskleista. Tai yra pagrįstas viešųjų pirkimų teisinių santykių dalyvių teisinis lūkestis, kuris šiuo metu nėra pilna apimtimi užtikrinamas.

Viešųjų pirkimų praktikos plėtojimas turi būti orientuotas į jos nuspėjamumą ir sudėtingumo mažinimą. VPI nesant vieno aiškaus apibrėžimo, kokios yra konfidencialios informacijos ribos viešajame pirkime, privačių ūkio subjektų konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose instituto praktinis įgyvendinimas ir plėtojimas vyksta teismų rūmuose²⁰¹. Teismai pagal konkrečius ginčus plėtoja konfidencialios informacijos sampratą, jos ribas, apibrėžia viešųjų pirkimų subjektų (informacijos prašytojo, perkančiosios organizacijos ir informacijos davėjo) tarpusavio santykius, jų teises ir pareigas ir taip suderindami skirtingus interesus užtikrina viešąjį interesą.

Kaip jau minėta poreikis viešuosiuose pirkimuose išviešinti tam tikrą tiekėjo pasiūlyme pateiktą informaciją (ir šios apsauga) paprastai susijęs su situacijomis, kai konkurso nelaimėjęs ūkio subjektas nori įsitikinti, ar ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą pateikęs ir todėl laimėtoju paskelbtas tiekėjas iš tiesų atitinka visus viešai paskelbtus reikalavimus, t. y. ar perkančiosios organizacijos sprendimas atitinkamą subjektą paskelbti laimėtoju yra teisėtas. Šis informacijos gavimo poreikis pagrįstas siekiu pakeisti viešojo pirkimo rezultatus. Taigi kyla ginčai tarp vieno tiekėjo teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir kitų tiekėjų teisės į jautrios informacijos apsaugą. Atkreipiamas dėmesys, kad dėl viešojo pirkimo duomenų (ne)paviešinimo (kaip tai reglamentuota VPI 86 str. 9 dalyje) ginčų teismuose nėra (arba autorei jie nežinomi). Perkančiosioms organizacijoms nepaviešinus duomenų, jeigu nėra suinteresuoto tiekėjo ginčyti nepaviešinimo fakto, tokį pažeidimą nustačiusi Viešųjų pirkimą tik pažymi tai vertinimo išvadoje ir nurodo perkančiajai organizacijai paviešinti nepaviešintus duomenis.

²⁰¹ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 23.

Nė viena iš aukščiau aprašytų vertybių negali būti paaukota kitos sąskaita – joks interesas negali likti be apsaugos, kitaip būtų demoralizuota viešųjų pirkimų teisinių santykių tvarka²⁰², o nesant pasitikėjimo tarp pasiūlymus pateikusių tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų, ūkio subjektai vengtų ateityje varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties. Būtų diskredituotas viešasis sektorius, tame tarpe ir teisinės valstybės principas.

Išanalizavus konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose jurisprudenciją (tiek Europos Sąjungos, tiek nacionalinių teismų), konstatuotina, kad iki naujausio ESTT 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimo byloje Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, ESTT jurisprudencija šiuo klausimu nebuvo išsami. Tai gali būti susiję su tuo, kad kaip jau minėta aukščiau, viešųjų pirkimų Direktyvose suteikiama teisė valstybėms narėms nacionaliniuose teisės aktuose apsibrėžti konfidencialios informacijos instituto įgyvendinimą. Tuo tarpu LAT jurisprudencijoje priskaičiuojama virš tuzino sprendimų šia tema²⁰³. Ankstesniuose šio magistrinio darbo skyriuose nurodyta nemažai atskirų LAT sprendimų, aktualių nagrinėtais klausimais. Šiame skyriuje siekiama atskleisti svarbiausius ESTT išaiškinimus ir LAT svarbiausius precedentes nagrinėjama tema bei jų vertinimus mokslinėje literatūroje.

Vienas iš svarbiausių ir pirmųjų ESTT sprendimų, susijusių su konfidencialios informacijos apsauga ir tokios informacijos atskleidimu viešųjų pirkimų procedūrų metu, yra 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C 450/06 (Varec SA prieš Belgijos valstybę)²⁰⁴. Akcentuotina, kad Lietuvos teisės doktrinoje šio ESTT sprendimo ir jo išaiškinimų reikšmės interpretacijos skiriasi.

K. Šimanskio, R. Birštono vertinimu pagrindinis šioje byloje spręstas teisės klausimas – kaip suderinti vienos šalies teises į komerciškai jautrios informacijos apsaugą su kitos šalies teise į teisingą bylos nagrinėjimą, tame tarpe, su ginču susijusių duomenų sužinojimą²⁰⁵. D. Kenstavičius akcentuoja, kad ESTT sprendime reikalavimas saugoti konfidencialią informaciją visų pirma yra grindžiamas konkurencijos užtikrinimo tikslu, „draudžiančiu nesąžiningai naudotis kitų ūkio subjektų komercinėmis paslaptimis“²⁰⁶.

Tuo tarpu D. Jankauskytės²⁰⁷, D. Soloveičik²⁰⁸ publikacijose, Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalgoje²⁰⁹ akcentuojama, kad ESTT šioje byloje nagrinėjo

²⁰² Karolis Šimanskis, „Ar konfidencialumo problematika viešuosiuose pirkimuose naujai atgimė paskutinį kartą?“, *TEISMAI.LT*, 1 (44) (2022): 11, https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2022/01/d1_zurnalas_nr28_-210x2975mm-web.pdf.

²⁰³ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 27.

²⁰⁴ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C-450/06“, InfoCuria, žiūrėta 2022 m. kovo 10 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=119506&doclang=LT>.

²⁰⁵ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 25.

²⁰⁶ Kenstavičius, *supra note*, 22: 267.

²⁰⁷ Jankauskytė, *supra note*, 24: 21-24.

²⁰⁸ Soloveičik, *supra note*, 177: 13.

²⁰⁹ „2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) AC-38-1“, *supra note*, 44: 34-35

skaidrumo viešajame pirkime koliziją su konfidencialumu, didesnę prioritetą suteikdamas konfidencialiai informacijai viešųjų pirkimų skaidrumo atžvilgiu.

ESTT aptariamose bylose išaiškino, kad tiekėjų pasiūlymų konfidenciali informacija neteikiama tretiesiems asmenims, nes viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūros grindžiamos pasitikėjimo tarp perkančiųjų organizacijų ir jose dalyvaujančių tiekėjų santykiais. Šios pareigos laikymasis neturi būti susilpnintas pralaimėjusios šalies besąlygine teise, padavus ieškinį teismui, gauti šią informaciją. Viešojo pirkimo procedūrų peržiūrėjimo metu konfidencialumą privalo užtikrinti už peržiūros procedūrą atsakinga institucija. Vis dėlto reikalavimas saugoti konfidencialią informaciją turi būti derinamas su veiksmingos teisinės apsaugos principu ir bylos šalių teise į gynybą bei teisminės institucijos pareiga užtikrinti teisingą bylos nagrinėjimą. Dėl to už viešojo pirkimo procedūrų peržiūrą atsakinga institucija (Lietuvoje – teismai) nepatenka tarp subjektų, kuriems negalima suteikti konfidencialios ir komercinę paslaptį turinčios informacijos. Tačiau ji pati privalo užtikrinti duomenų slaptumą²¹⁰. ESTT dar 1986 m. buvo pažymėta, kad dėl ypač rimtos žalos, kuri galėtų atsirasti neteisėtai atskleidus konkurentui tam tikrą informaciją, peržiūros institucija, prieš pateikdama šią informaciją bylos šaliai, turi atitinkamam ūkio subjektui suteikti galimybę reikalauti šios informacijos konfidencialumo ar komercinių paslaptčių slaptumo²¹¹.

Atkreiptinas dėmesys, kad ESTT aukščiau įvardytų interesų koliziją sprendė ne kurio vieno naudai, o bandydamas nepažeisti jų abiejų. Nepaisant to jis nepasisakė dėl konfidencialios informacijos apimties ir sampratos, nepasiūlė konkrečių sprendimų, o tik bendrą interesų suderinimo modelį, kuriame pabrėžta informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose svarba.

Lietuvos teismai priimdami sprendimus, vadovavosi ESTT nutartimi byloje Varec SA prieš Belgijos valstybę, tačiau jie tik iš dalies perėmė ESTT interesų kompromiso modelį. LAT praktikoje yra akcentuojamas pirkimo procedūrų ir jose susiklostančių santykių viešumas.

LAT praktikos esminės tendencijas dėl konfidencialios informacijos apsaugos viešajame pirkime galima išskirti pagal svarbiausius precedentes, kuriuose suformuluotos aktualios kartinės taisyklės.

Viena pirmųjų – 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje tarp ieškovės UAB „Rūdūpis“ ir atsakovės Varėnos rajono savivaldybės administracijos. Vadinamojoje „Rūdūpio“ byloje kasacinis teismas pirmą kartą suformulavo išsamias teisės taikymo taisykles (be kita ko, remdamasis ESTT išaiškinimu „Varec“ byloje), susijusias su informacijos viešajame pirkime

²¹⁰ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C-450/06“, *supra note*, 204.

²¹¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1986 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Nr. 53/85“, InfoCuria, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d., <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?oqp=&for=&mat=or&ige=&td=%3BALL&jur=C%2CT%2CF&num=53%252F85&page=1&dates=&pcs=Oor&lg=&pro=&nat=or&cit=none%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&language=lt&avg=&cid=3883881>.

pripažinimo konfidencialia bei pasisakė dėl perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų bendradarbiavimo. Teismas išaiškino, kad dėl viešųjų pirkimų santykių specifikos informacijos slaptumas – daugiau išimtinė, o ne bendro pobūdžio situacija (jau vien iš pavadinimo etimologijos matyti, kad šie santykiai vieši, ne slapti); skaidrumo principo taikymas, pasireiškiantis viešumo garantijų įgyvendinimu, dažnai sukelia koliziją tarp konfidencialumo pareigos ir viešumo; konfidencialios informacijos apsaugos tikslas – teisėta viešumo ribojimo priemonė, ji turi būti aiškinama siaurai, taikoma nepiktnaudžiaujant įstatymų suteiktomis teisėmis – visas pasiūlymas negali būti laikomas konfidencialiu; perkančioji organizacija, nors ji nėra peržiūros institucija, bet dėl ikiteisminės ginčų sprendimo sistemos turi plačius įgaliojimus bendradarbiauti su tiekėjais (prašančiuoju ir prašomuoju), o kartais ir pareigą, išplaukiančią iš tiekėjų veiksmingos teisių apsaugos tikslo, pagal jos kompetenciją ir turimas priemones imtis reikalingų veiksmų, užtikrinančių tiekėjams realias galimybes apginti galbūt pažeistus interesus; perkančiosios organizacijos turi pareigą užtikrinti tiekėjų sąžiningą varžymąsi neapsiribojant konkrečiomis VPI įtvirtintomis imperatyviosiomis nuostatomis – jei tiekėjo pasiūlyme nenurodyta, kad yra teikiama konfidenciali informacija, perkančioji organizacija gali suabejoti, ar įvykdžiusi tiekėjo prašymą, nepažeis konfidencialios informacijos apsaugos, todėl gali kreiptis į tiekėją jo klausdama, ar iš tiesų visa informacija vieša; duomenys apie ūkio subjekto kvalifikacijos (pajėgumo) atitiktį paprastai nelaikytini slaptais; perkančiosios organizacijos veiksmai, susiję su konfidencialios informacijos atskleidimu ar įslaptinimu, skųstini teismui, kuris priima sprendimą, įvertinęs ūkio subjektų sąžiningos konkurencijos ir veiksmingos teisių gynybos pusiausvyrą; informacijos kvalifikavimas konfidencialia pirmiausia priklauso nuo tiekėjo nurodymo apie tai pasiūlyme, tačiau toks įrašas perkančiajai organizacijai neturi lemiamos įtakos, ši dėl duomenų slaptumo sprendžia atsižvelgdama į tokios informacijos pobūdį, pavyzdžiui, į kituose teisės aktuose įtvirtintą pareigą išviešinti tam tikrus duomenis, taip pat į CK 1.116 straipsnio nuostatas; nei pirminė konfidencialumo žyma, nei vėlesni tiekėjo paaiškinimai neįpareigoja perkančiosios organizacijos laikytis tokios pozicijos, t. y. neatskleisti duomenų tiekėjui (ieškovui); informacijos konfidencialumas siejamas su galimos žalos grėsme, taigi duomenų slaptumas aiškinamas siaurai, neproporcingai neapribojant ieškovo teisės į gynybą ir tik tikslu nepakenkti tos informacijos šaltiniui ar kitiems asmenims.²¹²

Vadinamojoje „Rūdupio“ byloje LAT ne kartą pasisakė dėl viešojo pirkimo procedūrų viešumo, skaidrumo principo, pabrėžė etimologinę šių santykių prasmę²¹³. Pažymėtina, kad skaidrumas ir viešumas kaip atitinkamo sprendimo, sprendžiant dėl informacijos (ne)atskleidimo,

²¹² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“, *supra note*, 102.

²¹³ Ramūno Birštono ir Karolio Šimanskio vertinimu tai tebuvo „bendru motyvavimo fonu, o ne konkrečiu, tiesiogiai taikytinu teismo sprendimų priėmimo pagrindu“ (Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 27).

konkretus ir aiškus motyvavimo pagrindas buvo pritaikytas LAT 2017 m. spalio 26 d. nutartyje²¹⁴ civilinėje byloje pagal ieškovės akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Skinest Baltija“ ir 2017 m. lapkričio 30 d. nutartyje²¹⁵ civilinėje byloje pagal ieškovės akcinės bendrovės „Kauno tiltai“ ieškinį atsakovei Lietuvos automobilių kelių direkcijai prie Susisiekimo ministerijos.

Byloje tarp akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Skinest Baltija“ abi šalys pateikė teismui prašymus sudarytą taikos sutartį pripažinti nevieša bylos medžiaga argumentuodami, kad viešai paskelbus taikos sutartį, tretieji asmenys galėtų gauti informacijos, kurios panaudojimas pažeistų šalių teisę į komercinės paslapties apsaugą, suteiktą tretiesiems asmenims pranašumą verslo santykiuose. LAT, tvirtindamas tarp šalių sudarytą taikos sutartį, pažymėjo, kad šalių prašymuose nurodyti argumentai nepagrindžia taikos sutarties sąlygose nurodytos informacijos atitikties saugotinos informacijos reikalavimams, ypač atsižvelgiant į aplinkybę, kad viena iš bylos šalių yra akcinė bendrovė, kurios vienintelė akcininkė yra Lietuvos valstybė, taip pat neįrodo, dėl ko ir kaip viešas taikos sutarties sąlygų paskelbimas gali padaryti žalos šalims arba suteikti nepagrįstą pranašumą tretiesiems asmenims, todėl prašymai buvo atmesti²¹⁶.

Byloje tarp akcinės bendrovės „Kauno tiltai“ ir Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos, kurioje, be kita ko, spręsta dėl galimo neteisėto dviejų viešojo pirkimo konkurse dalyvaujančių ūkio subjektų susitarimo, kasacinis teismas pasisakė, kad viešojo pirkimo komisijos protokolai, susirašinėjimas su konkursų dalyviais, jiems paskelbti sprendimai ir pan.: „šie dokumentai, atsižvelgiant į įstatymų leidėjo valią skaidrinti viešųjų pirkimų konkursus, pagal teisinį reguliavimą negali būti pripažinti komercine paslaptimi“. Dėl trečiųjų asmenų preliminarinių susitarimų vertinimo pažymėjo, kad juose nurodyta gan abstrakti, bendro pobūdžio informacija, kurios disponavimas kitiems ūkio subjektams iš principo nesukelia konkurencinio pranašumo, todėl negali būti laikomi konfidencialiais. Kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad pirmiau nurodyti pateikti duomenys nepripažinti komercine paslaptimi ir dėl to, kad jų „vertinimas prisidėtų prie ieškovės pareikštų reikalavimų, susijusių su galimu trečiųjų asmenų neteisėtu susitarimu, nagrinėjimo. Šis ginčo aspektas turi viešojo intereso pobūdį, todėl nusveria deklaratyvius šalių argumentus dėl galimos žalos ar konkurencinės kovos pralaimėjimo“²¹⁷.

²¹⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-341-248/2017“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=00741c9f-90cb-4e59-8db8-fe6d83d2746d>.

²¹⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/44407899841070/e3K-3-354-690/2017>.

²¹⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-341-248/2017“, *op. cit.*

²¹⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017“, *supra note*, 215.

Šios dvi bylos išsiskiria iš kitų tuo, kad siekis apsaugoti informacijos turėtojo interesus buvo derinamas ne tik su kitos šalies teise į gynybą, bet dėl konkrečių faktinių aplinkybių, ir su viešuoju interesu²¹⁸.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į LAT 2017 m. birželio 2 d. nutartį²¹⁹ byloje tarp ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Roche Lietuva“ ir atsakovės viešosios įstaigos Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų. Šioje byloje teismo konstatuota, kad tiekėjui (ieškovui) nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas ginčyti perkančiųjų organizacijų sprendimus, jei ginčijami jų veiksmai nepažeidžia jo kaip viešojo prikimo dalyvių subjektinių teisių. Taigi kasaciniam teismui ėmus formuoti praktiką dėl tiekėjų teisinio suinteresuotumo inicijuoti peržiūros procedūrą, viešųjų pirkimų skaidrumą galima būtų vertinti kaip teisiškai silpnesnį pagrindą riboti konfidencialios informacijos apsaugą.

Toliau plėtodamas jurisprudenciją dėl tiekėjų teisės susipažinti su kitų dalyvių pasiūlymais kvalifikavimo, byloje tarp ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Fox vision“ ir atsakovės viešosios įstaigos Respublikinės Šiaulių ligoninės dėl įpareigojimo supažindinti su viešojo pirkimo laimėtojo pasiūlymu, kasacinis teismas išaiškino, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo teisių gynyba, jam nesuteikiama teisė inicijuoti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros tik siekiant patenkinti savo smalsumą, ypač gresiant ūkio subjektų tarpusavio konkurencijos iškraipymui dėl jautrios informacijos išslaptinimo, ar užtikrinti bendrąjį šių santykių viešumą (skaidrumą), todėl ir teismai išimtinai šiuo pagrindu negali ginti ieškovo teisių.²²⁰

Nepaisant tokio aiškinimo viešųjų pirkimų teisinių santykių viešumo argumentas pateikiamas iš esmės kiekvienoje tokio pobūdžio byloje. To priežastimi gali būti jau minėta specifinė Lietuvos viešųjų pirkimų praktika, kai tiekėjai dažnu atveju piktnaudžiauja teise beveik visą pasiūlymus sudarančią informaciją nurodydami konfidencialia, kas tapo priežastimi teismams pripažinti ir spręsti šią problemą. Taip kasacinio teismo jurisprudencijoje natūraliai akcentuojamas skaidrumas ir viešumas, ypatingai todėl, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai iš esmės linkę be ypatingo motyvavimo tenkinti prašymus pripažinti dalį pasiūlymo konfidencialia²²¹.

²¹⁸ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 28.

²¹⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ae55a45e-9d46-4e64-aced-566442ec5d74>.

²²⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018“, *supra note*, 143; ; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018, *supra note*, 153; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018“, *supra note*, 158.

²²¹ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 29; vienoje naujausių bylų („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019“, *supra note*, 13) tai pakartotinai konstatavo Lietuvos Aukščiausias Teismas.

Viena griežčiausių kasacinio teismo išvadų ir konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apibrėžtimi vertintina LAT 2018 m. sausio 4 d. byloje tarp ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „KRS“ ir atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Kėdainių vandenys“. Nors jau ankstesnėse kasacinio teismo bylose viešųjų pirkimų ginčų klausimais buvo remiamasi CK 1.116 str. įtvirtintu reguliavimu dėl komercinės informacijos traktavimo (plačiau aptarta ankstesniuose skyriuose), bet būtent šioje byloje LAT tęsė minėtos jurisprudencijos kryptį ir tiesiogiai VPI įtvirtintą konfidencialumą sutapatino su komercine paslaptimi. Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: VPI įtvirtinta tiekėjo teisė apsaugoti pasiūlyme atskirai nurodytą neviešintą informaciją apima tik tokius duomenis, kurie kvalifikuotini kaip komercinė (gamybinė) paslaptis CK 1.116 str. 1 dalies prasme. Tik pačios svarbiausios ir komerciškai jautriausios informacijos apsauga pagrįsta viešųjų pirkimų teisinių santykių reguliavimo tikslais bei aplinkybe, kad viešųjų pirkimų procedūrose patys tiekėjai, teikdami pasiūlymą, išviešina su savo veikla ar patirtimi susijusius duomenis, taigi iš esmės atsisako kai kurių duomenų slaptumo. Dėl to vien tai, kad kitais atvejais (įprastai) tam tikra su tiekėju ir jo veikla susijusi informacija nėra laisvai prieinama kitiems ūkio subjektams, nereiškia, kad viešųjų pirkimų procedūrose ji yra saugotina, jei neatitinka komercinės paslapties sampratos. Taip pat teismas pasisakė, kad teismams, visus tiekėjų pasiūlymų techninius duomenis pripažindami nevieša bylos medžiaga nukrypsta nuo kasacinio teismo praktikos ir neužtikrina VPI įtvirtintų skaidrumo ir konkurencijos principų taikymo bei tiekėjų teisės į veiksmingą pažeistų teisių gynybą. Komercine paslaptimi pripažintini tik tokie duomenys, kurie turi būti ne tik nežinomi kitiems asmenims, bet ir turėti tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę, taip pat tokia informacija yra atskirai saugoma atitinkamomis protingomis priemonėmis. Kasacinio teismo vertinimu, tiekėjui, prašančiam išviešinti pasiūlymą, gali būti pateikiami susisteminti duomenys, iš kurių būtų galima spręsti, kokią iš galimų ir rinkoje egzistuojančių technologijų jis pasirinko naudoti, turėtų būti atskleista bendra informacija apie įrenginius ir medžiagas, tačiau ne konkretūs technologiniai sprendimai (atsakymai, kaip, koku būdu veikia konkretus įrenginys, iš kokių sudėtinių dalių jis sudarytas ir pan.), jo turima know-how (praktinė patirtis, technologinės naujovės), brėžiniai ir pan. Bendro pobūdžio skaičiavimų apie įrenginių eksploatavimo sąnaudas išviešinimas neturėtų būti laikomas konkurencinio pranašumo sumažinimu.²²²

Kasacinis teismas taip pat atskirai pasisakė ir dėl teismų pareigų procese šioje srityje. Nors teismui turi būti pateikta visa ginčui spręsti būtina informacija, tačiau jis turi išsaugoti jos slaptumą, jei ji iš tiesų yra komerciškai jautri. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad tais atvejais, kai ieškovas yra nesupažindinamas su atitinkamais laimėtojo pasiūlymo duomenimis, akivaizdu, jog jis negali pagrįsti savo reikalavimų pagrįstumo, todėl būtent teismai turi užtikrinti tiekėjų teisės į

²²² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018“, *supra note*, 152.

teisminę gynybą ir informacijos slaptumo tinkamą pusiausvyrą. Teismai privalo išsamiai motyvuoti savo sprendimus dėl ginčijamų perkančiosios organizacijos veiksmų išrenkant konkurso laimėtoją, nepriklausomai nuo atitinkamos informacijos konfidencialumo pobūdžio. Tuo tikslu turėtų būti parengtos dvi procesinių sprendimų versijos – nuasmeninta ir nenuasmeninta, iš kurių pirmoji būtų teikiama ieškovui, o antroji – galimai ginčą toliau nagrinėsiančiam aukštesnės instancijos teismui. Tokia išsamaus nenuasmenintos procesinio sprendimo versijos priėmimo tvarka prisidėtų prie teisingo ginčo nagrinėjimo.²²³

Konstatuotina, kad tiek vadinamojoje „Rūdupio“ byloje, tiek tolesnėje kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad spręsti dėl tiekėjų (ne)viešų duomenų viešajame pirkime visų pirma turi perkančiosios organizacijos. Jų vaidmuo neapsiriboja formaliu nustatymu, kokią informaciją tiekėjas įvardijo konfidencialia, bet jos taip pat turi būti aktyvios sprendamos dėl pasiūlymo turinio atitikties konfidencialios informacijos kriterijams ir atitinkamai priimti sprendimus dėl tokios informacijos. Vertintina, kad praktikoje perkančiosios organizacijos vengia priiimti duomenų vertinimo atsakomybės (kitame rašto darbo skyriuje bus pateikiami duomenys, pagrindžiantys šį teiginį) ir neįgyvendina teismų joms priskiriamų funkcijų.

²²³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018“, *supra note*, 152.

3.2. Teismų praktika dėl perkančiųjų organizacijų diskrecijos įgyvendinimo sprendžiant dėl informacijos pripažinimo (ne)vieša

Nepaisant to, kad LAT tiek vadinamojoje „Rūdupio“ byloje, tiek kituose aukščiau įvardytuose kasacinio teismo sprendimuose akcentavo perkančiųjų organizacijų aktyvų vaidmenį sprendžiant dėl informacijos pripažinimo (ne)vieša, 2019 m. gruodžio 17 d. nutartyje byloje²²⁴ tarp ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice Klaipėda“ ir atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centro ši problematika buvo akcentuojama naujai. Šioje byloje kasacinis teismas (be kita ko) sprendamas dėl vieno tiekėjo konfidencialios informacijos apsaugos ir kito tiekėjo teisių gynbos veiksmingumo pusiausvyros, nutarė kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

LAT pakartojo, kad tiekėjų pasiūlymų duomenų neviešinimas – dažna, Lietuvos viešųjų pirkimų praktikai būdinga situacija (prie tokių atvejų priskirtini tiekėjų bandymai slėpti visiškai viešus duomenis, pavyzdžiui, mokslinius straipsnius, prekių naudojimo instrukcijas ir pan.), kurią savo plėtojama jurisprudencija nuosekliai bando riboti kasacinis teismas. Kasacinio teismo vertinimu, didžiausias neigiamas tokios Lietuvoje vyraujančios praktikos padarinys yra iš dalies neužtikrinta ieškovų teisių gynba, nes jie disponuoja mažesnės apimties informacija nei kitos ginčo šalys. Be to, ieškovų teisių gynbos veiksmingumas iš esmės priklauso nuo teismo sprendimo atitinkamą jų prašomą informaciją pripažinti konfidencialia (nevieša bylos medžiaga). Jei teismas ieškovui neišviešina prašomos informacijos, jo reiškiamų reikalavimų patenkinimo (ar tiesiog intereso susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu) galimybės sumažėja iki minimumo, nes teismai paprastai, savo iniciatyva nepasisako plačiau dėl įslaptintų duomenų atitikties viešojo pirkimo keliamais reikalavimams, VPĮ ar specialiam teisiniam reguliavimui, nevertina šių duomenų patikimumo ir pan.

LAT pasisakė, kad nėra aiškus konkretus perkančiųjų organizacijų pareigų saugoti tiekėjų jiems patikėtos informacijos konfidencialumą turinys ir santykis su jų pareiga užtikrinti peržiūros procedūrą inicijavusių ūkio subjektų teisių gynbos veiksmingumą. Taip pat pažymėjo, kad 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo²²⁵ (toliau – Direktyva 2016/943) iš esmės nėra jokių specifinių nuostatų, skirtų būtent viešųjų pirkimų procedūrai ir suabejojo – ar viešojo pirkimo dalyvių komercinę paslaptį sudarančios informacijos apsauga turėtų būti kitokio (didesnio) lygmens lyginant su kituose

²²⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019“, *supra note*, 13.

²²⁵ „2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943>.

teisiniuose santykiuose veikiančiais ūkio subjektais, t. y. – ar ji patenka į šios Direktyvos taikymo sritį.

Į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą be kita ko kreiptasi šiais klausimais: a) ar perkančioji organizacija peržiūros procedūrą inicijavusiam tiekėjui turi suteikti visus (nepriklausomai nuo konfidencialumo pobūdžio) kito tiekėjo pasiūlymo duomenis, jei šios procedūros objektą sudaro būtent kito tiekėjo pasiūlymo vertinimo teisėtumas, o procedūrą inicijavęs tiekėjas prieš tai aiškiai paprašė juos suteikti; b) ar perkančioji organizacija, atmesdama tiekėjo pateiktą pretenziją dėl jo konkurento pasiūlymo vertinimo teisėtumo, bet kokiu atveju turi aiškiai, išsamiai ir konkrečiai atsakyti, nepriklausomai nuo grėsmės atskleisti jai patikėtą konfidencialią pasiūlymo informaciją; c) ar perkančiosios organizacijos sprendimas nesupažindinti tiekėjo su kito dalyvio pasiūlymo konfidencialiais duomenimis yra teismui atskirai skystinas sprendimas; d) ar tiekėjas dėl tokio perkančiosios organizacijos sprendimo privalo jai teikti pretenziją ir, esant reikalui, – ieškinį teismui; e) jei atsakymas į prieš tai užduotą klausimą teigiamas – ar tiekėjas, priklausomai nuo disponuojamos informacijos apie kito tiekėjo pasiūlymo turinį apimties, ieškinį teismui gali teikti išimtinai tik dėl atsisakymo jam suteikti informaciją, atskirai nekvestionuodamas kitų perkančiosios organizacijos sprendimų teisėtumo; f) ar teismas, gavęs ieškovo prašymą išreikalauti įrodymus iš kitos ginčo šalies ir juos pateikti ieškovui susipažinti, privalo tokį prašymą tenkinti, nepriklausomai nuo perkančiosios organizacijos veiksmų pirkimo ar peržiūros procedūrų metu; g) ar teismas, netenkinęs ieškovo reikalavimo išviešinti konfidencialią kitos ginčo šalies informaciją, pats savo iniciatyva turėtų vertinti prašomų išslaptinti duomenų reikšmę ir padarinius viešojo pirkimo procedūros teisėtumui.²²⁶

Atsakydamas į šį kreipimąsi ESTT paskelbė sprendimą byloje Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, kuriame pateikė daug ne tik Lietuvai, bet ir kitoms Europos Sąjungos šalims reikšmingų teisės aiškinimų dėl viešųjų pirkimų procedūrų ir iš jų kylančių ginčų sprendimų teisinio reguliavimo ir jo taikymo. Pusę svarbiausių ESTT išaiškinimų sudaro klausimai, susiję su tiekėjų, perkančiųjų organizacijų ir ginčus nagrinėjančių teismų teisėmis ir pareigomis dėl vieno iš ūkio subjektų pirkime pateiktos konfidencialios informacijos atskleidimo kitam šio konkurso dalyviui.

ESTT pasisakė, kad ginčui, susijusiam su konkurso laimėtojo pasiūlymo išviešinimu, taikytinos tik viešųjų pirkimų teisės normos, kuriomis reglamentuojamas viešųjų pirkimų procedūrų rengimas ir ginčų nagrinėjimas, tačiau netaikytina specialioji Direktyva Nr. 2016/943, kuria atskirai reglamentuojama komercinių paslapčių apsauga.

²²⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019“, *supra* note, 13.

Pirmą kartą jurisprudencijoje pasisakyta, kad ne tik pasiūlymo neišviešinimas, bet ir informacijos atskleidimas yra savarankiškas bei atskirai skųstinas sprendimas, dėl kurio perkančiosioms organizacijoms kyla papildomų pareigų.

Informacijos išviešinimas gali pažeisti jos savininko teisėtus interesus, todėl perkančioji organizacija privalo užtikrinti jo teisių gynėbos veiksmingumą taip, kad sprendimas atskleisti pasiūlymo duomenis nesutaptų su faktiniu informacijos pateikimu jo konkurentui laiko atžvilgiu – turi praeiti tam tikras protingas laiko tarpas nuo sprendimo priėmimo iki jo įgyvendinimo (atkreiptinas dėmesys, kad dėl konkretaus protingo laiko tarpo nustatymo teismo detaliau nepasisakyta). Tokiu būdu informacijos turėtojas galėtų pateikti papildomų paaiškinimų ar dėl tokio perkančiosios organizacijos sprendimo pateikti pretenziją ir (ar) kreiptis į teismą, jo prašydamas taikyti atitinkamas laikinas apsaugos priemones.

Taip pat pateiktas svarbus ESTT išaiškinimas dėl perkančiųjų organizacijų pareigos motyvuoti sprendimus atsisakyti visiškai ar iš dalies atskleisti tiekėjo pasiūlyme esančią informaciją. Perkančiosios organizacijos, atsisakiusios išviešinti prašomą informaciją, tokį sprendimą (taip pat atsakymą į pretenziją) turi pagrįsti pagal bendrąjį Europos Sąjungos teisės gero administravimo principą taip, kad tiekėjas galėtų spręsti, ar tikslinga savo interesus ginti teisme. T. y. – perkančiosios organizacijos sprendimas dėl pasiūlymo neviešinimo negali apsiriboti tik lakonišku nurodymu apie duomenų konfidencialumą, jis privalo būti tinkamai motyvuotas neutraliai pateikiant bent kažkokią informacijos dalį. Atkreipiamas dėmesys, kad ESTT pasiūlė kelis modelius dėl skirtingo lygmens pasiūlymo išviešinimo galimybių – pateikiant dalį duomenų, kurie būtini ir pakankami teisėtiems interesams ginti, pateikiant visą pasiūlymą paslėpus jautrius duomenis ar informacijos santrauką.

Taip pat ESTT sprendime pasisakyta dėl teismo vaidmens – teismams tenka svarbiausia tiekėjų – informacijos prašytojo ir jos turėtojo – interesų derinimo ir tinkamos pusiausvyros paieškos našta. Dėl to jie pirmiausia turi įvertinti, ar perkančiosios organizacijos skundžiamas sprendimas dėl informacijos pripažinimo konfidencialia iš tiesų yra pagrįstas. Jei taip – ieškovui neatskleistina jo prašoma informacija, o teismas pagal nacionalinį reguliavimą turėtų spręsti dėl tokios konfidencialios informacijos reikšmės konkurso teisėtumo kontekste.²²⁷

Teismo vaidmens išaiškinimas tokio pobūdžio ginčuose yra labai svarbus, tačiau, autorė pastebi, jog tam, kad viešųjų pirkimų sistema funkcionuotų efektyviai, turi būti siekiama ginčus dėl informacijos (ne)pateikimo susipažinti išspręsti ikiteisminėje stadijoje.

Traktuotina, kad ESTT pateikti išaiškinimai turėtų prisidėti prie aiškesnio ir paprastesnio viešojo pirkimo laimėtojų pasiūlymų (jų dalių) ar juose esančios informacijos atskleidimo ir ginčų šioje srityje sprendimo, nes, kaip ir minėta aukščiau, informacijos prašančiam

²²⁷ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje C-927/19“, *supra note*, 14.

tiekėjui negali būti apskritai nesuteikti jokie konkurento pasiūlymo duomenys, reikšmingi sprendžiant dėl konkurso rezultatų teisėtumo.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad ESTT nepasisakė dėl konfidencialios informacijos sampratos ir nepaaiškino, kokia konkrečiai informacija gali būti priskirtina konfidencialiai, o kuri privalo būti vieša. Taip pat, nepaisant to, kad ESTT ir vėliau LAT aiškiai įvardijo, kad viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra tas fonas, kuriame turi būti vertinama informacija ir jos pobūdis, tačiau atskirai nepasisakė nei dėl viešųjų pirkimų viešumo, nei dėl skaidrumo principų.

Po gauto ESTT prejudicinio sprendimo LAT išnagrinėjo civilinę bylą pagal uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice Klaipėda“ ieškinį uždarnosios akcinės bendrovės Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centrui ir 2022 sausio 13 d. priėmė nutartį²²⁸, kurioje įtvirtino aukščiau įvardytas ESTT suformuluotas teisės taikymo taisykles.

Darytina išvada, kad naujausioje kasacinio teismo praktikoje akcentuojamas aktyvus perkančiosios organizacijos vaidmuo užtikrinant – informacijos prašytojo ir jos turėtojo – interesų pusiausvyrą. Jeigu iki šio sprendimo perkančiosios organizacijos vengė atskleisti tiekėjų konfidencialiais nurodytus dokumentus, taikydamos principą „geriau mažiau negu daugiau“, tai naujausiuose ESTT ir LAT sprendimuose ne tik pabrėžiama jų pareiga vertinti tiekėjų pateiktus dokumentus, bet ir pateikiami konkretūs metodai, kaip tas turėtų būti atliekama.

Vertintina, kad išanalizuoti ESTT ir LAT išaiškinimai turėtų prisidėti prie aiškesnės praktikos dėl viešųjų pirkimų laimėtojų pasiūlymuose (visa apimtimi) nurodytos informacijos išviešinimo. Tačiau taip pat ESTT nurodžius, kad ne tik pasiūlymo neišviešinimas, bet ir informacijos atskleidimas yra savarankiškas bei atskirai skystinas sprendimas, perkančiosioms organizacijoms atsiranda papildomos pareigos ne tik prie informacijos turėtojo, bet ir prašytojo atžvilgiu, atitinkamai didinama administracinė našta.

²²⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-185-916/2022“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. vasario 20 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=63d3623c-8f6a-47b7-b0d4-18fbdb6849e>.

4. PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS DISKRECIJA ĮGYVENDINANT VIEŠUMO PRINCIPĄ IR JO RIBOJIMĄ VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE

4.1. Perkančiosios organizacijos diskrecija viešuosiuose pirkimuose ir jos ribojimas

Tam, kad viešųjų pirkimų sistema veiktų efektyviai, o perkančiosios organizacijos įsigytų tai, ko reikia racionaliausiu ir efektyviausiu būdu, joms turi būti suteikiama atitinkama veikimo laisvė. Viešųjų pirkimų ginčų gausa teismuose iliustruoja, kad praktikoje vieno atsakymo, kokios yra perkančiosios organizacijos veikimo laisvės ribos, kada jos priimti sprendimai teisėti, o kada ne, ką ir kiek ji gali, nėra. Viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo ypatumai lemia tai, kad procedūrų įgyvendinimas dažnu atveju grindžiamas perkančiųjų organizacijų diskrecija. Vienas iš tokių atvejų, šiame darbe analizuojamas perkančiosios organizacijos vaidmuo sprendžiant dėl informacijos kvalifikavimo vieša ar konfidencialia.

Teisės moksle diskrecija klasifikuojama įvairiai. Bendrąja prasme diskrecija reiškia tam tikro elgesio apimtį, kurią riboja teisės normos.²²⁹ Viešųjų pirkimų teisėje diskrecija naudojasi Europos Sąjungos valstybės narės, priimdamos nacionalinius teisės aktus dėl viešųjų pirkimų, atskirus institutus reglamentuodamos griežčiau ir/ar plačiau (kaip jau minėta aukščiau apie konfidencialumo institutą VPĮ) nei Europos Sąjungos direktyvos. Kasdienėje praktikoje taikydamos viešųjų pirkimų teisės normas perkančiosios organizacijos įgyvendina perkančiųjų organizacijų diskreciją.²³⁰

Pagrindiniai viešųjų pirkimų dalyviai yra perkančioji organizacija, kuri atlieka pirkimo procedūras ir įgyvendina VPĮ suteiktas diskrecijos teises (sprendžia dėl pirkimo objekto poreikio, rengia pirkimo dokumentus, nustato reikalavimus tiekėjų pasiūlymams, jų kvalifikacijai, vertina pateiktus pasiūlymus, priima sprendimus tiekėjų atžvilgiu, sudaro viešojo pirkimo sutartį ir pan.) ir tiekėjas – kiekvienas ūkio subjektas, galintis pasiūlyti perkančiosios organizacijos įsigyjamą pirkimo objektą.

Kaip jau minėta, VPĮ 17 str. 1 dalyje įtvirtinta, kad perkančioji organizacija užtikrina, jog atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų. Šio straipsnio 2 dalyje nustatytas pirkimų tikslas – vadovaujantis šio įstatymo reikalavimais sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai ar tretiesiems asmenims reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. VPĮ 17 str. 3 dalyje reglamentuota, kad planuojant pirkimus ir jiems rengiantis negali būti siekiama išvengti VPĮ nustatytos tvarkos taikymo

²²⁹ Sakalauskaitė, *supra note*, 28: 5.

²³⁰ Soloveičik, *supra note*, 134: 53.

ar dirbtinai sumažinti konkurenciją. Laikoma, kad konkurencija yra dirbtinai sumažinta, kai pirkimu nepagrįstai sudaromos palankesnės ar nepalankesnės sąlygos tam tikriems tiekėjams. VPĮ 17 str. formuluotė suponuoja, kad „VPĮ principų laikymosi garantas ir jų galimo pažeidimo subjektas – perkančioji organizacija, o ne tiekėjas“²³¹.

Būtent perkančioji organizacija laikytina pagrindiniu viešojo pirkimo proceso subjektu, kuris vadovaudamasis viešuosius pirkimus reguliuojančių teisės aktų nuostatomis, inicijuoja, vykdo viešųjų pirkimų procedūras, turi teisę pasirinkti pirkimo būdą, apibrėžti pirkimo objektą, nustatyti kvalifikacinius ir kitus reikalavimus; nagrinėja tiekėjų pasiūlymus, pretenzijas, nustato laimėtoją ir pan. Be kita ko – priima daug vertinamojo pobūdžio sprendimų – vertina pirkimo dalyvių pasiūlymus, jų kainų pagrįstumą, pateiktos informacijos pobūdį bei motyvus dėl jos priskyrimo (ne)konfidencialiai. VPĮ, poįstatyminiai teisės aktai, reglamentuojantys viešųjų pirkimų procesą, nedetalizuoja visų procedūrų, todėl perkančiajai organizacijai tenka pareiga neperžengiant teisės aktuose nustatytų ribų ir viešųjų pirkimų teisės principų įgyvendinti teisės normas savo nuožiūra²³².

Atkreiptinas dėmesys, kad nepaisant VPĮ perkančiajai organizacijai suteikiamų teisių ir laisvių spręsti viešojo pirkimo procese bei pačios pirkimo proceso prigimties, įpareigojančios savarankiškai veikti nusprendžiant dėl viešojo pirkimo poreikio, su juo susijusių proceso ypatumų, perkančiųjų organizacijų diskrecija nėra neribota. Viena pagrindinių to priežasčių yra tai, kad viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose dominuoja viešajai teisei²³³ būdingas imperatyvus teisinio reguliavimo metodas²³⁴. Kaip jau minėta darbo pradžioje, teismai vadovaujasi taisykle, kad viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl VPĮ normų reikalavimai yra imperatyvaus pobūdžio ir perkančiosios organizacijos privalo vykdyti viešuosius pirkimus pagal teisės normų reikalavimus ir neturi diskrecijos veikti kitaip, nei reglamentuoja VPĮ ar Europos Sąjungos direktyvos.

Akcentuotina, kad ne tik Europos Sąjungos direktyvos, VPĮ, bet ir Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtinti poįstatyminiai teisės aktai (kurių ne mažiau kaip dešimt) detalizuoja viešųjų pirkimų organizavimo tvarką, nustato didesnę administracinę, organizavimo našta perkančiosioms organizacijoms ir riboja jų diskreciją (pvz. Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo

²³¹ „2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) AC-38-1“, *supra note*, 44: 6.

²³² Sakalauskaitė, *supra note*, 28: 22.

²³³ Atkreipiamas dėmesys, kad teisės doktrinoje nėra aiškaus sutarimo, kokiai teisės sričiai – administracinei ar civilinei – priskiriamas viešųjų pirkimų institutas. Rašto darbo autorė pritaria Agnės Tvaronavičienės daktaro disertacijoje (Tvaronavičienė, *supra note*, 27: 50-51) prieitai išvadai, kad viešųjų pirkimų institutas yra tarpšakinio pobūdžio ir negali būti vienareikšmiškai priskirtas kuriai nors administracinės ar civilinės teisės reguliavimo sričiai, nes jo reguliuojami teisiniai santykiai yra saviti ir turi šių abiejų teisės šakų bruožų.

²³⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2010“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 10 d., <https://eteismai.lt/byla/146383588898346/3K-3-145/2010>.

metodika²³⁵, Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodika²³⁶, Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas²³⁷ ir kiti). Taip pat Viešųjų pirkimų tarnyba yra priėmusi ir paskelbusi ne mažiau kaip 20 gairių ir rekomendacijų, 24 informacinius pranešimus²³⁸, kuriuose susiaurina perkančiųjų organizacijų teisę veikti savo nuožiūra įgyvendinant VPI nustatytas teisės normas.

Darytina prielaida, kad kontroliuojančios institucijos nustato griežtą procedūrinį reguliavimą, tikėtina, siekdamas išvengti galimo perkančiųjų organizacijų piktnaudžiavimo vykdant viešuosius pirkimus. Manytina, kad tai iliustruoja valstybės viešųjų pirkimų politikos kryptį, kuri nėra orientuota į kuo didesnę laisvės veikti perkančiosioms organizacijoms suteikimą, o maksimalų viešųjų pirkimų teisinių santykių reglamentavimą.

Kasacinio teismo taip pat ne kartą konstatuota, kad VPI perkančiajai organizacijai suteikiamos teisės viešojo pirkimo procese privalo būti naudojamos taip, kad tai nelemtų neribotos jos diskrecijos, perkančiosios organizacijos sprendimai pagal VPI nuostatas ar poįstatyminius aktus turi būti motyvuoti bei objektyviai pagrįsti, priimami sprendimai bet koku atveju negali pažeisti viešųjų pirkimų principų, nukrypti nuo viešųjų pirkimų tikslo²³⁹.

Skirtingose situacijose LAT yra nurodęs ne tik, kad naudojimasis neribota diskrecija yra negalimas bet ir konstatavęs, kad ji yra draudžiama²⁴⁰. 2019 m. Lietuvos Apeliacinis teismas²⁴¹ Viešųjų pirkimų tarnybos parengtą rekomenduojamojo pobūdžio dokumentą – Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gaires²⁴² – iš esmės pripažino norminiu teisės aktu konstatuodamas, kad perkančioji organizacija, norėdama reglamentuoti viešojo pirkimo sąlygas kitaip, nei numatyta aukščiau įvardytose Viešųjų pirkimų tarnybos gairėse, privalo pagrįsti ir detalai motyvuoti, kodėl ji nesivadovauja rekomendacinio pobūdžio dokumentu. Toks teismo sprendimas iš esmės dar labiau susiaurina perkančiosios organizacijos teisę veikti savo nuožiūra ir

²³⁵ „Dėl Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/01aeb1815d8c11e7a53b83ca0142260e>.

²³⁶ „Dėl Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d6742ae25c3c11e7a53b83ca0142260e/asr>.

²³⁷ „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a5a0b8525d0611e7a53b83ca0142260e/QkEGTFzqpw?jfwid=>.

²³⁸ „Gairės ir rekomendacijos“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., <https://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos>.

²³⁹ „2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) AC-38-1“, supra note, 44: 7.

²⁴⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 8 d., <https://eteismai.lt/byla/152905652859051/e3K-3-291-969/2016>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-124-248/2020“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 8 d., <https://eteismai.lt/byla/76458604772914/e3K-3-124-248/2020?word=teism%C5%B3%20nutartys%20lat>.

²⁴¹ „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1161-381/2019“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 8 d., <https://eteismai.lt/byla/87522330414207/e2A-1161-381/2019?word=priverstin%C4%97s%20hipotekos%20nustatymas>.

²⁴² „Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d., https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/ENPV_gaires.pdf.

praktiškai paneigė jos diskreciją pasirinkti pasiūlymo vertinimo kriterijaus lyginamąjį svorį, nors VPĮ²⁴³ nustato jai tokią teisę.

D. Soloveičik vertinimu, tokia situacija nedera su teisinių santykių dalyvių teisėtu lūkesčiu, nes tokiais atvejais tampa neaišku, kas privaloma, o kas – rekomenduojama, taip pat perkančiajai organizacijai išplečiama administracinės naštos apimtis bei ji skatinama veikti mechaniskai – taikyti viešųjų pirkimų teisės normas automatiškai, nesiekiant viešųjų pirkimų esminių tikslų efektyviausiais būdais.²⁴⁴ Tuo tarpu E. Sakalauskaitė laikosi pozicijos, kad siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų tikslų pasiekimą ir suderinti viešųjų ir privačiųjų interesų pusiausvyrą, vietoj rekomendacinio pobūdžio gairių, Viešųjų pirkimų tarnyba turėtų tvirtinti diskrecijos teisės taikymo ir įgyvendinimo privalomąsias metodikas ir taisykles²⁴⁵ ir riboti perkančiųjų organizacijų laisvę pasirinkti, kaip įgyvendinti VPĮ nustatytas teisės normas.

Teisės mokslinėje literatūroje išsiskiria autorių pozicijos perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribų apibrėžties (platesnės ar siauresnės) klausimu. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal viešųjų pirkimų reguliavimą ir jį aiškinančią teismų praktiką, viešojo pirkimo procesą sudaro skirtingos procedūros, reguliuojamos netapačių teisės normų, iš kurių tiek tiekėjams, tiek perkančiajai organizacijai išplaukia skirtingas teisių ir pareigų turinys²⁴⁶. Taip pat perkančiosios organizacijos pareigų turinys ir veiksmų teisėtumas priklauso nuo atitinkamo reikalavimų nustatymo ir kvalifikavimo. Viešųjų pirkimų procedūrų ir joms taikomų teisės normų atskyrimas pagrįstas šių procedūrų tikslais ir uždaviniais, todėl visiškas perkančiosios organizacijos diskrecijos išvengimas yra neįmanomas. Viešųjų pirkimų prigimtis daugialypė – perkančiosios organizacijos įsigyja įvairaus tipo pirkimo objektus (nuo paprastų buitinių prekių iki sudėtingų technologijų ar intelektinės veiklos rezultatų), susiduria su įvairiais interesais (tiek viešais, tiek privačiais) ir viešųjų pirkimų procese neišvengiamai privalo atlikti vertinamojo pobūdžio veiksmus, priimti sprendimus, o kiekvienas toks atvejis negali būti reglamentuotas teisės normose taip, kad perkančiajai organizacijai nereikėtų naudotis jos diskrecija.

Europos Sąjungos ir nacionalinėje teismų praktikoje tam tikrais atvejais pripažįstama perkančiųjų organizacijų teisė veikti savo nuožiūra. ESTT yra konstatavęs²⁴⁷, kad technines specifikacijas reglamentuojančiose Europos Sąjungos teisės normose perkančiajai organizacijai pripažįstama didelė diskrecija formuluojant technines pirkimo specifikacijas. Ši diskrecija yra

²⁴³ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 3: 64 str. 1, 6 dalys.

²⁴⁴ Soloveičik, *supra note*, 134: 57.

²⁴⁵ Sakalauskaitė, *supra note*, 28: 255.

²⁴⁶ „2013 m. spalio 23 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) AC-39-1“, LAT.LT, žiūrėta 2021 m. gruodžio 7 d., <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67>.

²⁴⁷ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 spalio 25 d. sprendimas byloje Nr. C-413/17“, Info Curia, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=207009&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3904487>.

pagrįsta, nes būtent pati perkančioji organizacija geriausiai žino prekes, kurių jai reikia, ir gali geriausiai nustatyti reikalavimus, kurie turi būti tenkinami, kad būtų gautas siekiamas rezultatas. Panašiai sprendė LAT byloje²⁴⁸ dėl perkančiosios organizacijos teisės pirkimo dokumentuose vartoti specifinę, konkrečiam kontekstui aktualią teisinę ar techninę terminologiją. LAT pasisakė, kad perkančiosioms organizacijoms suteikiama diskrecija tiekėjams kelti reikalavimus, kurie būtų ne visiškai identiški, nei tai įprasta kituose santykiuose.

Naujausioje ESTT praktikoje pabrėžiamas proporcingumo principas²⁴⁹, kuriuo turi būti vadovaujamasi, įgyvendinant perkančiųjų organizacijų diskreciją. Iš ESTT argumentavimo trijose bylose (Meca²⁵⁰, Delta²⁵¹, Tim²⁵²) (dėl skirtingų ginčų objektų) spręstina, kad perkančiosios organizacijos turi joms suteiktą diskreciją ir todėl privalo ją panaudoti, jeigu – tai atitinka proporcingumo principą ir jei tai skirta konkurencijai skatinti²⁵³. Konkurencijos užtikrinimas – vienas svarbiausių viešųjų pirkimų procedūrų reguliavimo siekių. A. S. Graells teigia, kad Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvos yra paremtos atviru ir konkurencingu viešojo pirkimo procesu, konkurencija – vienas fundamentaliausių viešųjų pirkimų principų, o jos užtikrinimas – viešųjų pirkimų teisės pagrindas ir pagrindinis tikslas užtikrinant viešąjį interesą²⁵⁴. Užtikrinta sąžininga tiekėjų konkurencija yra viešasis interesas²⁵⁵ ir kartu – teisėtas tiekėjų lūkestis, kad viešųjų pirkimų procedūros būtų atliekamos skaidriai ir sąžiningai.

Konkurencijos principas²⁵⁶ (jos įgyvendinimas) viena vertus įgalina perkančiąsias organizacijas naudotis joms suteikta diskrecijos teise, tačiau kartu reiškia ir jos ribojimą, nes

²⁴⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 8 d., <https://eteismai.lt/byla/220562575940593/e3K-3-211-969/2019?word=uab%20energo%20development>.

²⁴⁹ Vienas iš VPĮ 17 str. 1 dalyje įtvirtintų viešųjų pirkimų principų, kurio bendra reikšmė viešųjų pirkimų teisei ir jos normų taikymui pabrėžiama ir plėtojama tiek Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, tiek nacionalinių teismų.

²⁵⁰ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-41/18“, InfoCuria, žiūrėta 2022 m. kovo 17 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215214&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3906133>.

²⁵¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje Nr. C-267/18“, InfoCuria, žiūrėta 2022 m. kovo 17 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218622&pageIndex=0&doclang=lt&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3906966>.

²⁵² „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje Nr. C-395/18“, InfoCuria, žiūrėta 2022 m. kovo 17 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=222884&pageIndex=0&doclang=lt&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3907471>.

²⁵³ Soloveičik, *supra note*, 134: 58-59.

²⁵⁴ Sanchez-Graells, *supra note*, 10: 102.

²⁵⁵ Sakalauskaitė, *supra note*, 28: 78.

²⁵⁶ VPĮ konkurencijos užtikrinimas kaip principas nėra įvardytas, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė, kad nesuvaržyta tiekėjų konkurencija – iš VPĮ „implicitiškai išplaukiantis reikalavimas, jo neįtvirtinimas VPĮ *expressis verbis* nepaneigia šio perkančiajai organizacijai keliamo reikalavimo, nes vienas svarbiausių viešųjų pirkimų procedūrų reguliavimo siekių – užtikrinti konkurenciją“ („Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 17 d., <https://eteismai.lt/byla/86048453013881/3K-3-249/2011>).

perkančioji organizacija turi tinkamai taikyti šį principą praktikoje ir užtikrinti sąžiningą konkurenciją tarp tiekėjų. Jau aptartame viename pirmųjų ESTT sprendimų²⁵⁷, susijusių su konfidencialios informacijos apsauga ir tokios informacijos atskleidimu viešųjų pirkimų procedūrų metu, ESTT akcentavo, kad konfidencialios informacijos apsauga yra sudedamoji neiškraipytos konkurencijos dalis, o tarp jautrios informacijos atskleidimo ir ūkio subjektų sąžiningo varžymosi yra tiesioginė koreliacija.

Atkreiptinas dėmesys, kad ESTT paskelbus sprendimą vadinamojoje Delta byloje, kurioje Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas pasisakė dėl perkančiųjų organizacijų diskrecijos savarankiškai vertinti pirkimo aplinkybes, LAT kreipėsi į ESTT²⁵⁸ suabejojęs ar teismams yra suteikiama teisė įsiterpti ir vertinti priešingai nei vertino perkančioji organizacija ir už ją nuspręsti, kad jai buvo pateikta melaginga informacija. LAT suabejojo ar jis turi tokią teisę po to, kai aukščiau įvardytoje Delta byloje ESTT akcentavo perkančiosios ir tik jos teisę nutarti dėl tiekėjo patikimumo. Atsakydamas ESTT išaiškino²⁵⁹, kad nacionalinis teismas gali nukrypti nuo perkančiosios organizacijos atlikto vertinimo, taigi ir nustatyti savo sprendime visas būtinas iš to išplaukiančias pasekmes. Tačiau pagal lygiavertiškumo principą toks teismas gali savo iniciatyva nagrinėti pagrindą, susijusį su perkančiosios organizacijos padaryta vertinimo klaida, tik jeigu tai leidžiama pagal nacionalinę teisę.

Atlikta teisinio reguliavimo ir aktualios teismų praktikos analizė parodo, kad, perkančiųjų organizacijų diskrecija pripažįstama, jos įgalinamos veikti ir savarankiškai spręsti, tačiau veikimo laisvė joms suteikiama ne savitiksliai, o būtent konkurencijos skatinimo tikslais, kaip instrumentas suderinti skirtingus interesus viešuosiuose pirkimuose. Perkančiosios organizacijos diskrecijos teise turi naudotis vadovaudamosios proporcingumo principu, jos ribos konkretizuojamos faktinės, perkančiosios organizacijos atliekamos procedūros/priimamo sprendimo aplinkybių kontekste, vertinant viešojo pirkimo procedūros/situacijos teisinio reglamentavimo lygį (tiek VPI, tiek poįstatyminiais teisės aktais).

²⁵⁷ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C-450/06“, *supra note*, 204.

²⁵⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019“, *supra note*, 13.

²⁵⁹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje C-927/19“, *supra note*, 14.

4.2. Perkančiosios organizacijos diskrecijos įgyvendinimas sprendžiant dėl tiekėjų pateiktos informacijos (ne)konfidencialumo

VPĮ 20 str. 1 dalyje imperatyviai apribota perkančiųjų organizacijų, viešųjų pirkimų komisijų, jų narių, ekspertų ir kitų asmenų, dalyvaujančių viešojo pirkimo procedūrose, diskrecija atskleisti iš tiekėjų gautą informaciją, kurią jie nurodė konfidencialia. Tačiau kartu kitose VPĮ 20 str. dalyse, 86 str. 9 dalyje įtvirtinta pareiga užtikrinti nustatytus reikalavimus dėl paskelbimo apie sutartį, laimėjusio dalyvio pasiūlymą, kitų duomenų prieinamumą, kad nebūtų pažeisti įstatymai, nustatantys informacijos atskleidimo ar teisės gauti informaciją reikalavimus, šių įstatymų įgyvendinamieji aktai. VPĮ 20 str. 3 dalyje reglamentuota, kad „jeigu perkančiajai organizacijai kyla abejonių dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, ji privalo prašyti tiekėjo įrodyti, kodėl nurodyta informacija yra konfidenciali. Jeigu tiekėjas per perkančiosios organizacijos nurodytą terminą, kuris negali būti trumpesnis nei 5 darbo dienos, nepateikia tokių įrodymų arba pateikia netinkamus įrodymus, laikoma, kad tokia informacija yra nekonfidenciali“²⁶⁰.

Lingvistiškai vertinant aukščiau įvardytą VPĮ reglamentavimą konstatuotina, kad perkančiosioms organizacijoms imperatyviai įtvirtinta pareiga užtikrinti tos informacijos, kurios slaptumo poreikį nurodė pats tiekėjas (informacijos savininkas), apsaugą. Taip pat perkančiajai organizacijai suteikta teisė suabejoti tiekėjo nurodytos informacijos konfidencialumu. Kilus abejonių dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, ji turi pareigą kreiptis į tiekėją su prašymu pagrįsti nurodytos informacijos konfidencialumą. VPĮ 20 str. 3 dalies nuostata reiškia, kad (kaip jau minėta) nors informacijos kvalifikavimas konfidencialia visų pirma priklauso nuo tiekėjo nurodymo apie tai pasiūlyme, toks tiekėjo nurodymas nėra savaime privalomas perkančiajai organizacijai²⁶¹. Atkreiptinas dėmesys, kad teisinis reglamentavimas palieka perkančiosios organizacijos diskrecijai – „suabejoti“ ar ne.

Tuo tarpu LAT ne kartą yra konstatavęs, kad perkančioji organizacija pagal jos kompetenciją ir turimas priemones privalo imtis veiksmų, užtikrinančių tiekėjų pažeistų teisių gynbos veiksmingumą²⁶². Nors perkančioji organizacija nėra peržiūros institucija, dėl ikiteisminės ginčų sprendimo tvarkos turi plačius įgaliojimus bendradarbiauti su tiekėjais, o kartais ir pareigą užtikrinti tiekėjams realias galimybes apginti galbūt pažeistus jų interesus. Kasacinio teismo konstatuota, kad perkančioji organizacija kiekvienu atveju sprendžia dėl jai pateiktos informacijos

²⁶⁰ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 3: 20 str. 3 dalis.

²⁶¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-301-469/2017“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 12 d., <https://eteismai.lt/byla/182302728372485/e3K-3-301-469/2017>.

²⁶² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 12 d., <https://eteismai.lt/byla/26793844672157/3K-3-119/2011>.

pripažinimo nevieša ir tai ji privalo daryti ypač atidžiai, vertindama jai pateiktos informacijos pobūdį, kad nebūtų pažeisti viešųjų pirkimų principai ir suvaržytos tiekėjų teisės peržiūros procedūroje²⁶³.

Taip pat tiek teismų praktikoje²⁶⁴, tiek teisės mokslo doktrinoje²⁶⁵ pasisakoma, kad perkančioji organizacija gali ir turėtų suabejoti ir tais atvejais, kai tiekėjo pasiūlyme nenurodyta, kad yra teikiama konfidenciali informacija. Perkančioji organizacija gali suabejoti ar paviešinusi tiekėjo pasiūlyme nurodytą informaciją nepažeis konfidencialios informacijos apsaugos, todėl gali kreiptis į tiekėją patikslinimo, ar iš tikrųjų visa jo pasiūlymo informacija yra vieša. Viešųjų pirkimų įstatymo komentare pateikiamas vertinimas, kad tokio pobūdžio pareigos perkančiajai organizacijai kiltų, kai objektyviai, vidutiniam atitinkamos informacijos vertintojui būtų akivaizdu, jog tiekėjo pateikta informacija galimai yra komerciškai jautri, nors tokia įvardyta ir nėra. Taip pat Viešųjų pirkimo įstatymo komentare rekomenduojama perkančiosioms organizacijoms, siekiant išvengti galimų informacijos tiekėjo pretenzijų, visuomet kreiptis į informacijos šaltinį, prašant paaiškinti ar ir kiek jai taikytina įstatyme įtvirtinta apsauga²⁶⁶. Šis siūlymas grindžiamas ESTT formuojama praktika, kurioje yra išaiškinta, jog viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūros grindžiamos pasitikėjimo tarp perkančiųjų organizacijų ir joje dalyvaujančių ūkio subjektų santykiais. Pastarieji privalo turėti galimybę perkančiosioms organizacijoms pateikti bet kokią sutarčiai sudaryti naudingą informaciją, nebijodami, kad šios organizacijos ją pateiks tretiesiems asmenims, nes tokios informacijos atskleidimas gali būti žalingas šiems ūkio subjektams²⁶⁷.

Autorės vertinimu toks požiūris abejotinas todėl, kad nepagrįstai išplečiamas neatskleistinos informacijos kiekis, nors VPI 20 str. 1 dalyje nustatyta, kad neatskleistina ta informacija, kurią tiekėjas nurodė konfidencialią. Taip pat perkančiajai organizacijai suteikiama per daug diskrecijos ir atsakomybės vertinant tiekėjo pateiktus dokumentus (atkreiptinas dėmesys, kad vartojamas terminas „gali“). Primintina, kad kaip jau minėta, būtent tiekėjas yra informacijos savininkas ir privalo būti atidus bei imtis tinkamų priemonių savo informacijai apsaugoti, tuo tarpu minėta praktika gali lemti situacijas, kai tiekėjai nedės pastangų konfidencialiai informacijai apsaugoti teikdami pasiūlymus, tikėdamiesi, kad už juos tai atliks perkančiosios organizacijos.

Taip pat pritartina D. Soloveičik²⁶⁸, kad toks perkančiųjų organizacijų diskrecijos išplėtimas gali sukelti painiavą ir dar daugiau ginčų. Efektyvios valstybinio reguliavimo politikos pagrindas yra nuspėjamumas ir aiškumas, tuo tarpu gali susiklostyti situacijos, kai viena perkančioji

²⁶³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“, *supra note*, 102.

²⁶⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 12 d., <https://eteismai.lt/byla/251802022113265/3K-3-340/2013>.

²⁶⁵ Soloveičik, *supra note*, 177: 14.

²⁶⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 236.

²⁶⁷ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C-450/06“, *supra note*, 204.

²⁶⁸ Soloveičik, *supra note*, 177: 15.

organizacija traktuos atitinkamą informaciją konfidencialia, tuo tarpu kita bus pasyvi, nesikreips į tiekėją dėl jos pagrindimo, ir ją paviešins.

Akcentuotina, kad ne tik perkančioji organizacija turi pareigas, visų pirma tiekėjas, siekiantis, kad būtų tinkamai užtikrinta jo teisė į informacijos apsaugą, turi pareigą tinkamai ją įgyvendinti. Sistemiškai aiškinant VPI 20 str. 1 ir 3 dalį, tiekėjo teisė į konfidencialios informacijos apsaugą neturi apsiriboti formaliu jos nurodymu, toks nurodymas perkančiosios organizacijos neįpareigoja²⁶⁹, tiekėjas turi pagrįsti atitinkamos informacijos apsaugos poreikį. Nepakankama deklaratyvus nurodymo, turi būti pateikiami konfidencialumą pagrindžiantys įrodymai. Tokių įrodymų tinkamumą vertina ir galutinį sprendimą dėl informacijos kvalifikavimo priima perkančioji organizacija (jos sprendimas gali būti peržiūrėtas teisme). Tiekėjai privalo dėti maksimalias pastangas, kad informacijos konfidencialumas būtų tinkamai pagrįstas, kadangi tai būtina sąlyga, siekiant užtikrinti informacijos slaptumą. Kasacinis teismas formuoja praktiką, kad prašantis įslaptinti informaciją subjektas privalo pateikti argumentus, kaip atskleidimas pažeis jo teisėtus interesus²⁷⁰. Viešųjų pirkimų tarnyba rekomendacinio pobūdžio gairėse²⁷¹ aiškina, kad tiekėjas ne formaliai, o realiai, laikantis tai sričiai taikomos praktikos, pagrindžia būtinybę išsaugoti informacijos slaptumą. Toks aiškinimas grindžiamas teismų suformuotos praktikos apie išimtinį, siaurai taikytiną viešumo ribojimą, draudimą piktnaudžiauti tiekėjo teisėmis pažeidžiant informacijos prašančio subjekto teisę į interesų gynybą.

Praktikoje perkančiosios organizacijos pasiūlyme nurodytos informacijos viešumą ar konfidencialumą kiekvienu atveju vertina individualiai, atsižvelgdamos į visas su konkrečia situacija susijusias aplinkybes: viešojo pirkimo rūšį (prekių, paslaugų ar darbų viešasis pirkimas), pateiktos informacijos, kuri nurodyta konfidencialia, rūšį (pasiūlymas siaurąja ar plačiąja prasme; informacija susijusi su pirkimo objektu ar tiekėjo kvalifikacija, ar pašalinimo pagrindais ir pan.), sutarties kainodarą.

Darbo autorė išanalizavo 20 tiekėjų pateiktų pasiūlymų įvairios rūšies viešiesiems pirkimams 2021 m. (beveik visi pasiūlymai pateikti pirkimams, kuriuose taikomi pašalinimo pagrindai ir kvalifikaciniai reikalavimai. Tokie pasiūlymai pasirinkti sąmoningai, kad būtų galima identifikuoti spektrą dokumentų, kuriuos tiekėjai linkę nurodyti konfidencialiais). Visų viešųjų pirkimų, kuriems pateikti aptariami pasiūlymai, dokumentuose buvo pateikta nuoroda į VPI 20 str. 2 dalies 1, 2, 3, 4 punktų reikalavimus ir aiškiai nurodyta pareiga užpildyti su pasiūlymu pateikiamų dokumentų sąrašą bei nurodyti, kurie iš jų konfidencialūs (jei tokių yra) ir pateikti konfidencialumo

²⁶⁹ Birštonas, Šimanskis, *supra note*, 21: 28.

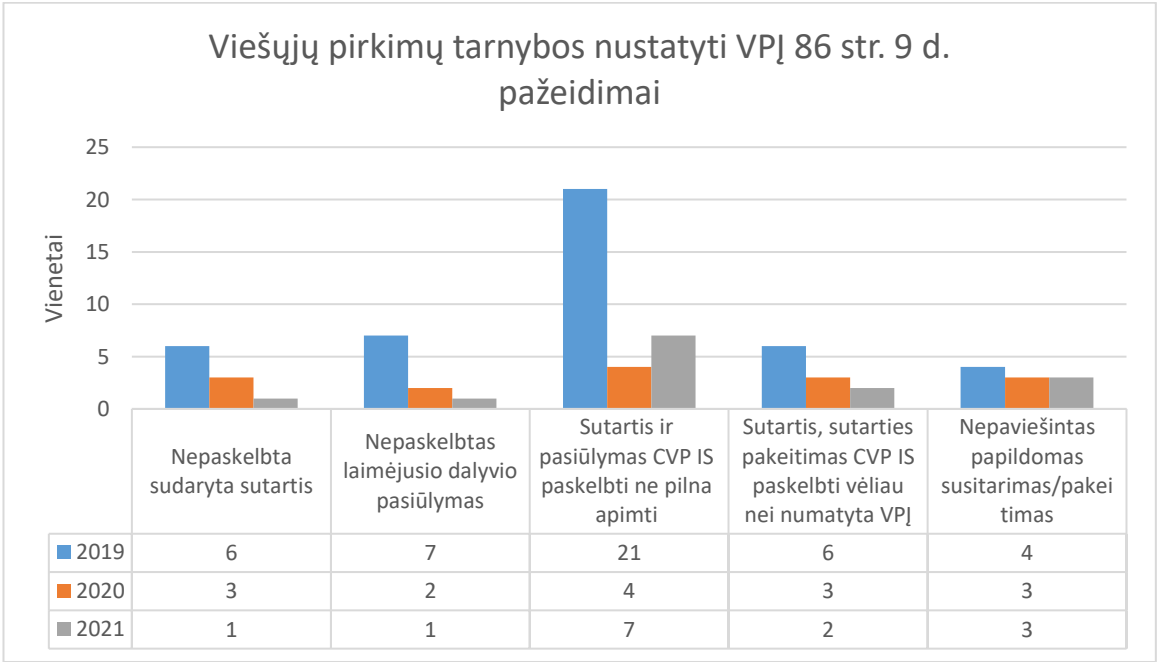
²⁷⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017“, *supra note*, 215.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018“, *supra note*, 152.

²⁷¹ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

pagrindimą. Iš 20 pasiūlymų tik 5 pasiūlymuose buvo nurodyta, kad visi pateikiami dokumentai nekonfidencialūs, 4 pasiūlymai visa apimtimi (įskaitant ir kainą) nurodyti konfidencialiais. Nustatyta tendencija, kad tiekėjai konfidencialiais linkę įvardyti: duomenis pateikiamus pašalinimo pagrindų nebuvimui pagrįsti (išrašai iš Juridinių asmenų registro, duomenys apie pajamas ir pan.); duomenis, teikiamus pagrįsti atitiktį nustatytiems kvalifikacijos reikalavimams (pasitelkiamų ekspertų kvalifikaciją pagrindžiantys išsilavinimo dokumentai, gyvenimo aprašymai, sertifikatai; tiekėjų tinkamai įvykdytų sutarčių sąrašai, pažymos iš užsakovų ir pan.); ekonominio naudingumo kriterijų atitikčiai pagrįsti teikiami dokumentai; Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas; siūlomos techninės įrangos komponentai ir kiekiai, modeliai, gamintojai. Skiltyje, kurioje tiekėjai turi pagrįsti pateikiamų duomenų konfidencialumą, praktiškai visi tiekėjai nurodo tipines frazes – „pateikiami asmens duomenys“, „įtraukta į tiekėjo įmonės komercinių paslapčių sąrašą“, „informacijos atskleidimas pažeistų teisėtus tiekėjo komercinius interesus ir turėtų neigiamą poveikį tiekėjo konkurencijai“.

Taip pat išanalizuotos Viešųjų pirkimų tarnybos 2019 m. pateiktos 107, 2020 m. 114, 2021 m. 116 viešųjų pirkimų/sutarčių vertinimo išvados (toliau – vertinimo išvados) (atkreipiamas dėmesys, kad kai kurie pirkimai buvo skaidomi į dalis, todėl, viešojo pirkimo sutarties ir laimėtojo pasiūlymas turėjo būti paviešinti dėl kiekvienos iš dalių, taip pat vertinimo išvados teiktos dėl vykdomų pirkimų (iki sutarties pasirašymo) ir jau pasirašytų sutarčių).

Lentelė Nr. 1

Išanalizavus vertinimo išvados nustatytus pažeidimus (lentelė Nr. 1) konstatuotina, kad nepaisant to, kad dar 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojo prievolė viešinti ne tik susistemintą informaciją apie sudarytą sutartį, bet ir sutarties tekstą bei tiekėjo pasiūlymą, 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojo VPĮ redakcija, kurioje plačiau reglamentuotas konfidencialios informacijos instituto

taikymas bei įstatyminiu lygmeniu susiaurinta informacijos, galimos laikyti konfidencialia viešuosiuose pirkimuose, apimtis, vis dar ne visos viešųjų pirkimų sutartys, jų pakeitimai ir laimėtojų pasiūlymai yra paviešinami²⁷²; dalis šios informacijos paviešinama nesilaikant VPĮ 86 str. 9 dalyje nustatyto termino, tiekėjai linkę pateikiamus duomenis laikyti konfidencialiais ir neatskleisti galimiems konkurentams ar visuomenei, ir ne visos perkančiosios organizacijos vykdo pareigą viešinti sutartis ir pasiūlymus visa apimtimi²⁷³.

Nepaisant ankstesniuose darbo skyriuose jau pristatyto teisinio reglamentavimo, gausios teismų praktikos, Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacinių gairių dėl viešos ir konfidencialios informacijos traktavimo viešuosiuose pirkimuose tiek teismų sprendimuose, tiek teisės mokslinėje literatūroje konstatuojama, kad praktikoje perkančiosios organizacijos nėra linkusios atskleisti ir paskelbti viešai tiekėjų konfidencialia nurodytos informacijos, o tiekėjai piktnaudžiauja teise į jautrios informacijos apsaugą didžiąją dalį su pasiūlymu pateikiamos informacijos ar net visą pasiūlymą nurodydami konfidencialiais (nepaisant to, kad VPĮ 20 str. 2 dalyje imperatyviai nustatyta, kad visas tiekėjo pasiūlymas negali būti konfidencialus). Tai iliustruoja bei patvirtina ir darbo autorės atlikta perkančiųjų organizacijų pirkimo dokumentų ir tiekėjų pasiūlymų analizė bei Viešųjų pirkimų tarnybos vertinimo išvadų²⁷⁴ už 2019 – 2021 m. analizė.

Perkančiosios organizacijos nėra linkusios naudotis joms suteikta diskrecija spręsti dėl tiekėjų pateiktų duomenų konfidencialumo. Atkreiptinas dėmesys, kad tam yra kelios priežastys. Šiuo metu, sistemiškai vertinant VPĮ 20 str. ir 86 str. 9 dalį ir viešumo ribojimo viešuosiuose pirkimuose teismų praktiką, susidaro dvilypė situacija: a) teismų išaiškinimuose pasisakoma apie perkančiosios organizacijos veiksmus, kai informacijos prašo ūkio subjektas, siekiantis susipažinti su kito tiekėjo (laimėtojo) pasiūlymu (taigi atskleidimas nėra automatinis) – šiuo atveju perkančioji organizacija įpareigota įvertinti prašomos pateikti informacijos pobūdį (ją kvalifikuoti (ne)konfidencialia) bei įvertinti prašomos informacijos įtaką jos prašančiojo asmens

²⁷² Viešųjų pirkimų tarnyba 2021 m. veiklos ataskaitoje nurodo, kad 2021 m. CVP IS paskelbta 90,6 proc., 2020 m. 90,9 proc. visų sudarytų sutarčių, tačiau neteikia informacijos apie tiekėjų pasiūlymų paviešinimo rodiklius.

²⁷³ Atkreipiamas dėmesys, kad pasiūlymas turi būti suprantamas kaip reglamentuota VPĮ 2 str. 45 dalyje: „viešojo pirkimo pasiūlymas (toliau – pasiūlymas) – tiekėjo raštu pateikiamų dokumentų ir duomenų visuma ar žodžiu pateiktas siūlymas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus pagal perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustatytas sąlygas“. Todėl Viešųjų pirkimų pabrėžia, kad skelbiama CVP IS turi būti ne tik pasiūlymo forma, kurioje pateikiama kaina, o pasiūlymas visa apimtimi (Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas, kvalifikaciją įrodantys dokumentai, pasiūlymo galiojimo užtikrinimas ir t.t.), išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai („Ar reikia viešinti visus laimėjusio tiekėjo su pasiūlymu pateiktus dokumentus?“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2021 m. gruodžio 8 d., <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360001446625-Ar-reikia-vie%C5%A1inti-visus-laim%C4%97jusio-tiek%C4%97jo-su-pasi%C5%ABlymu-pateiktus-dokumentus->).

²⁷⁴ „Vertinimo išvados“, Viešųjų pirkimų tarnyba, žiūrėta 2022 m. vasario 19 d., <https://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/isvados-ataskaitos/vertinimo-isvados-4>.

realiai teisių gynybai²⁷⁵. Kaip jau minėta analizuojant teismų praktiką nagrinėjama tema, teismai suformavo taisyklę, kad teisė susipažinti su kito tiekėjo pasiūlymu iš esmės siejama su tiekėjo teisių gynyba. Jam nesuteikiama teisė inicijuoti perkančiosios organizacijos sprendimų peržiūros procedūros tik siekiant patenkinti smalsumą ar užtikrinti bendrąjį santykių viešumą²⁷⁶; b) kai pralaimėjęs ūkio subjektas nesikreipia su prašymu susipažinti su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu, perkančiajai organizacijai išlieka pareiga pavišinti pasirašytą sutartį ir laimėjusio tiekėjo pasiūlymą visa apimti, vadovaujantis VPĮ 86 str. 9 dalimi – atsižvelgiant į tai, kad kaip jau įrodyta aukščiau, daugeliu atvejų tiekėjai su pasiūlymu pateikia duomenų, kuriuos nurodo konfidencialiais, perkančioji organizacija, siekdama tinkamai, vadovaudamasi teisės normomis ir teismų praktika, įgyvendinti pareigą, prieš skelbdama kiekvieną sutartį ir laimėjusį pasiūlymą, kreiptis į tiekėją (informacijos savininką CK 1.116 str. prasme) ir suteikti jam ne trumpesnę nei 5 darbo dienų terminą pagrįstumo motyvams pateikti (kaip nustatyta VPĮ 20 str. 3 dalyje).

Taigi pirmuoju atveju perkančiosios organizacijos diskrecija išplečiama, nes ji turi spręsti ir dėl laimėtojo informacijos pobūdžio, jo pateiktų motyvų, ir įrodymų pagrįstumo bei ar informacijos prašantis tiekėjas iš tiesų siekia ginti savo pažeistas teises. Antruoju atveju perkančiosioms organizacijoms uždėdama neproporcingai didelę administracinę naštą kiekvieno pasiūlymo skelbimo atveju įvertinti pateiktos informacijos (ne)konfidencialumą.

Akcentuotina, kad, kaip jau minėta, perkančiosios organizacijos įprastai įsigyja labai platų spektrą pirkimų objektų, todėl kiekvienu atveju spręsti ar tiekėjo pateikta informacija sudaro komercinę paslaptį, vadovaujantis komercinės paslapties nustatymo kriterijais (kaip nurodo Viešųjų pirkimų tarnyba, laikantis tai sričiai taikomos praktikos²⁷⁷), perkančiajai organizacijai yra varginanti užduotis ir dažnu atveju – kompetenciškai neįveikiama. Perkančiosioms organizacijoms yra paprasčiau formaliai laikytis konfidencialumo pareigos tokiose situacijose dar ir todėl, kad tiekėjai, grįsdami informacijos slaptumą, pabrėžia, kad perkančiajai organizacijai atskleidus komerciškai jautrią informaciją, jie patirs žalą. Perkančiųjų organizacijų atstovai bijo civilinės atsakomybės už konfidencialios informacijos atskleidimą.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į VPĮ 20 str. 3 dalyje nustatytą ne mažesnę nei 5 darbo dienų terminą²⁷⁸ tiekėjui motyvams dėl informacijos slaptumo pateikti. Supaprastintų pirkimų

²⁷⁵ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 245.

²⁷⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018“, *supra note*, 143; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018, *supra note*, 153; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018“, *supra note*, 158.

²⁷⁷ „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“, *supra note*, 149.

²⁷⁸ Šį aspektą probleminiu identifiko ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija. Įvertinusi tai, kad VPĮ tiekėjams yra įtvirtinta pareiga pagrįsti jų nurodomos informacijos konfidencialumą, bei siekdama efektyvesnio viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo trumpinant pirkimų procedūras, 2022 m. vasario 3 d. registravo VPĮ pakeitimo įstatymo projektą Nr. 22-1286 („Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projektas“, LRS, žiūrėta 2022 m. vasario 25 d., <https://e->

atvejais taikomas sutarties sudarymo atidėjimo terminas, skirtas tiekėjų galimai pažeistų interesų gynimui pateikiant pretenziją, jeigu jie mano, kad laimėtoju tiekėjas paskelbtas neteisėtai, taip pat yra 5 darbo dienos, tarptautinių pirkimų atveju – 10 kalendorinių dienų²⁷⁹. Tuo tarpu perkančioji organizacija privalo suteikti praktiškai analogišką terminą tiekėjui motyvuoti informacijos konfidencialumą, o gavusi jo atsakymą, dar turi jį įvertinti ir priimti sprendimą. Taigi dažnu atveju tiekėjai (informacijos prašytojai) informaciją ar jos dalį gauna pavėluotai ir ginčai dėl tiekėjų pasiūlymų išviešinimo sprendžiasi teismuose, nors „informacijos slaptumo ir viešojo pirkimo procedūrų viešumo kolizija turėtų būti išspręsta būtent perkančiosios organizacijos“²⁸⁰.

Manytina, kad prie aiškesnio perkančiosios organizacijos pareigos saugoti konfidencialią informaciją ir pareigos užtikrinti teisę į veiksmingą teisinę gynybą įgyvendinimo praktikoje prisidės jau analizuotas ESTT Didžiosios kolegijos sprendimas byloje Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19²⁸¹. ESTT sprendime pasisakė dėl skirtingo lygmens pasiūlymo išviešinimo galimybių ir nurodė, kaip perkančioji organizacija turėtų jį atlikti. ESTT pakartojo ir LAT suformuotą aiškinimą, kad perkančiajai organizacijai negali būti privalomas paprastas ūkio subjekto teiginys, kad perduota informacija yra konfidenciali. Jis turi įrodyti, kad informacija iš tikrųjų yra konfidenciali, pavyzdžiui, pateikdamas įrodymų, kad joje yra techninių ar komercinių paslapčių ir, kad ja būtų galima pasinaudoti siekiant iškreipti konkurenciją. Jeigu perkančiajai organizacijai kyla klausimas dėl subjekto perduotos informacijos konfidencialumo, ji turi suteikti subjektui galimybę pateikti papildomų įrodymų, kad būtų užtikrintas jo teisės į gynybą paisymas.

Taip pat ESTT apribojo perkančiosios organizacijos diskreciją formaliai atsisakyti pateikti konfidencialią informaciją vienam iš subjektų, teismas nurodė, kad atsisakymas perduoti konfidencialią informaciją vienam iš ūkio subjekto konkurentų perkančiosios organizacijos turi būti tinkamai motyvuotas. Konfidencialios informacijos ir komercinių paslapčių apsaugos principas turi būti įgyvendinamas atsižvelgiant į veiksmingos teisminės apsaugos reikalavimus ir paisant ginčo šalių teisės į gynybą. Perkančioji organizacija turi motyvuoti ir savo sprendimą tam tikrus duomenis laikyti konfidencialiais bei apie taip pat pranešti – kiek įmanoma neutraliau ir išsaugant šių duomenų konkrečių elementų konfidencialumą, – jų esminį turinį tiekėjui, kuris to prašo.

Perkančioji organizacija gali, be kita ko, pateikti tam tikrų paraiškos ar pasiūlymo aspektų santrauką ir jų technines charakteristikas, kad nebūtų galima nustatyti konfidencialios informacijos. Tai iš esmės išplėstas reikalavimas, pagal kurį perkančioji organizacija nebegalės

seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6f65d6f384cd11ecb8b0fe92fb660e20?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=42848cd5-9b73-466a-b4e2-3ce05a0c92a5), kuriame siūloma nustatyti trumpesnę 3 darbo dienų terminą, kurį perkančioji organizacija turi duoti tiekėjui, kad jis pagrįstą nurodytą konfidencialią informaciją.

²⁷⁹ „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“, *supra note*, 3: 86 str. 8 dalis.

²⁸⁰ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras, *supra note*, 29: 247.

²⁸¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje C-927/19“, *supra note*, 14.

tiesiog informuoti, kad pasiūlyme yra komercinė paslaptis, nuo šiol ji privalės argumentuoti, kokia informacija ir kodėl sudaro komercinę paslaptį (jeigu tokia yra) ir pan.

Taip pat ESTT įpareigojo perkančiąsias organizacijas laiku, dar prieš pradedant vykdyti sprendimą atskleisti informaciją, kurią ūkio subjektas nurodė kaip konfidencialią, informuoti atitinkamą ūkio subjektą apie tokį savo sprendimą, kad jis galėtų prašyti perkančiosios organizacijos ar kompetentingo nacionalinio teismo imtis laikinųjų apsaugos priemonių ir taip išvengti žalos. Perkančioji organizacija privalo palyginti pareiškėjo teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir konkurento teisę į jo konfidencialios informacijos apsaugą taip, kad jos sprendimas atsisakyti pateikti informaciją ar atmesti pretenziją būtų motyvuotas ir kad teisė į veiksmingą teisinę gynybą, kuria naudojasi nelaimėjęs konkurso dalyvis, neprarastų veiksmingumo. Atkreiptinas dėmesys, kad ESTT nedetalizavo ar toks aiškinimas reiškia, kad turės būti nustatytas ir atidėjimo terminas. Autorei kyla abejonė, kaip perkančioji organizacija turėtų įgyvendinti praktikoje tokį nurodymą ir ar perkančiosioms organizacijoms, siekiant išvengti laikinųjų apsaugos priemonių nebus palankiau atsisakyti suteikti tokią informaciją.

Šis ESTT sprendimas svarbus ir tuo, kad jame padalintos pareigos – nustatyta, kad perkančiosios organizacijos pareiga – saugoti konfidencialią informaciją, o teismo pareiga – patikrinti informacijos konfidencialumą ir taip pat patikrinti, ar pakanka sprendimo, kuriuo perkančioji organizacija atsisakė atskleisti konfidencialią informaciją arba kuriuo atmetė pretenziją dėl prieš tai priimto sprendimo atsisakyti pateikti šią informaciją, motyvų.

Nepaisant to, kad ESTT nepasisakė dėl viešumo ir skaidrumo viešajame pirkime santykio su konfidencialios informacijos apsauga, autorės vertinimu, ESTT priskirta pareiga perkančiajai organizacijai pagrįsti, motyvuoti sprendimą neatskleisti tam tikro informacijos dar kartą pabrėžia informacijos konfidencialumo viešuosiuose pirkimuose išimtinumą ir perkančiosios organizacijos vaidmenį ne tik formaliai priimant tiekėjo valią saugoti jo informaciją, bet ir būti aktyviai nagrinėjant pateiktus įrodymus ir pačios informacijos pobūdį bei pateikiant argumentus, kuom pagrįstas jos sprendimas dėl informacijos (ne)išviešinimo.

IŠVADOS

1. Direktyvoje 2014/24/ES ir VPĮ imperatyviai įtvirtinti lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principai yra fundamentalios teisės normos, kuriomis turi būti remiamasi aiškinant tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų teisių ir pareigų turinį konkrečioje jų tarpusavio santykių situacijoje, tačiau praktikoje, sprendžiant skirtingų interesų kolizijas, jų taikymas yra kompliktuotas.

2. Vienas iš esminių viešųjų pirkimų tikslų yra konkurencijos užtikrinimas, todėl perteklinis viešumas yra negalimas. Privatių subjektų interesas apsaugoti jų informacijos konfidencialumą pagrįstas tiek, kiek būtinas šiam tikslui pasiekti, veiksmingai galimai pažeistų teisių gynbai užtikrinti ir nepaneigiant viešojo intereso skaidrių ir atvirų pirkimo procedūrų užtikrinimu.

3. Nepaisant to, kad VPĮ plačiau ir griežčiau nei Direktyvoje 2014/24/ES reglamentuojama, kokia informacija laikoma (ne) konfidencialia viešuosiuose pirkimuose, dėl perkančiųjų organizacijų poreikių ir viešųjų pirkimų objektų įvairumo nėra baigtinio (ne)konfidencialios informacijos sąrašo.

4. LAT naujausia teismų praktika plėtojama taip, kad dėl viešųjų pirkimų santykių specifikos informacijos slaptumas yra išimtinė, o ne bendro pobūdžio situacija – viešuosiuose pirkimuose saugoma tik komercinė paslaptis. Tačiau teismų praktikoje nepateikiamas išaiškinimas, kokia informacija turėtų būti priskiriama prie konfidencialiųjų pasiūlymų aspektų, taip pat įvardytų konfidencialia informacija VPĮ 20 str. 2 dalyje.

5. Viešuosiuose pirkimuose visas pasiūlymas negali būtų konfidencialus. Vieša turi būti: pasiūlymo kaina ar įkainiai; tiekėjo pavadinimas; siūlomų prekių gamintojai bei modeliai; prekių aprašymai; katalogai; informacija, kuri savo esme yra vieša – moksliniai straipsniai, informacija apie sutartis su viešaisiais subjektais; tiekėjų pašalinimo pagrindų nebuvimą, atitiktį kvalifikacijos reikalavimams, kokybės vadybos sistemos ir aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartams patvirtinantys dokumentai (su išlygomis); informacija apie pasitelktus ūkio subjektus, kurių pajėgumais remiasi tiekėjas (su išlygomis) ir kiti dokumentai, kurių konfidencialumą motyvuotai pagrindžia tiekėjas.

6. VPĮ be konfidencialios, įtvirtinta ir kita nevieša informacija, kurios sąvoka platesnė nei konfidencialios informacijos – informacija, kurios atskleidimas pažeistų Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo reikalavimus; informacija, kuri pažeistų visuomenės interesus; informacija, kurios atskleidimas pažeistų teisėtus konkrečius tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai.

7. Teisės doktrinoje susipažinimas su tiekėjo pasiūlymą sudarančiais dokumentais siejamas su tiekėjų teisėtų interesų užtikrinimu ir suinteresuotumu ginti jų galimai pažeistus interesus.

Tačiau mokslinėje doktrinoje ir teismų praktikoje nėra pateiktas aiškinimas, kaip tai koreliuoja su VPI imperatyviu reglamentavimu, kad tiek sutartis, tiek laimėjusio tiekėjo pasiūlymas visa apimtimi privalo būti paviešinti visais atvejais (išskyrus nurodytas išimtis).

8. Perkančiosios organizacijos turi teisę veikti savo nuožiūra – diskreciją – viešuosiuose pirkimuose sprendžiant dėl informacijos pripažinimo (ne)vieša viešajame pirkime. Nepaisant to, Europos Sąjungos ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisinio reglamentavimo ir jo pagrindu formuojamos teismų praktikos analizė parodė, kad perkančiųjų organizacijų teisė veikti savo nuožiūra yra ribojama. Ją riboja visų pirma viešumo ir skaidrumo principų bei proporcingo principų užtikrinimo būtinybė suderinant privačių subjektų interesą apsaugoti jų informacijos konfidencialumą ir viešojo interesą skaidriomis ir atviromis viešojo pirkimo procedūromis. Taip pat perkančiųjų organizacijų diskrecija ribojama dėl poveikio konkurencijai viešuosiuose pirkimuose.

9. Formuojamoje Europos Sąjungos ir nacionalinėje teismų praktikoje perkančiosioms organizacijoms nustatyta pareiga aktyviai naudotis turima diskrecija sprendžiant dėl tiekėjų pasiūlymų duomenų viešinimo, tačiau praktikoje perkančiosios organizacijos nėra linkusios atskleisti ir paskelbti viešai tiekėjų konfidencialia nurodytos informacijos, o tiekėjai piktnaudžiauja teise į jautrios informacijos apsaugą ir didžiąją dalį su pasiūlymu pateikiamos informacijos ar net visą pasiūlymą vis dar nurodo konfidencialiais.

10. Tyrimo duomenų analizė leidžia teigti, kad tam, kad perkančiosios organizacijos tinkamai įgyvendintų pareigą užtikrinti balansą tarp viešojo intereso skaidriomis ir atviromis pirkimo procedūromis ir privataus intereso informacijos konfidencialumo apsauga, Viešųjų pirkimų tarnyba turi parengti imperatyvaus pobūdžio metodiką dėl viešos ir konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose nustatymo. Įvertinus padarytas išvadas, konstatuojama, kad ginamasis teiginys pasitvirtino.

PASIŪLYMAI

Konstatuotina, kad tiek VPI įtvirtintose teisės normose, tiek gausioje teismų praktikoje išaiškintas nemažas sąrašas duomenų, kurie įvardyti viešais, todėl darytina išvada, kad viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose, siekiant suderinti skirtingus viešųjų subjektų ir privačių ūkio subjektų interesus, t. y. efektyviai įgyvendinti teisės aktuose ir teismų praktikoje įtvirtintas pareigas dėl viešųjų pirkimų viešumo ir tiekėjų konfidencialios informacijos apsaugos, turėtų būti įgyvendintos tokios priemonės:

- Įstatymų leidėjas turėtų pritarti Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos 2022 m. vasario 3 d. registruotame Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekte Nr. 22-1286, nustatytam trumpesniui 3 darbo dienų terminui, kurį perkančioji organizacija turi duoti tiekėjui, kad jis pagrįstų nurodytą konfidencialią informaciją. Šiuo metu galiojančioje VPI redakcijoje, 20 str. 3 dalyje nustatytas 5 darbo dienų terminas yra neproporcingai ilgas, nekoreliuojantis su VPI 86 str. nustatyto sutarties sudarymo atidėjimo terminu.

- perkančiosios organizacijos viešojo pirkimo dokumentų parengimo stadijoje turėtų imtis aktyvių veiksmų su tikslu užkardyti ateityje galinčius kilti ginčus dėl tiekėjų pateiktos informacijos traktavimo konfidencialia: pirkimo dokumentuose aiškiai įvardyti, kokia tiekėjų pateikta informacija/duomenys bus laikomi konfidencialiais. Tokiu atveju tiekėjas jau prieš teikdamas pasiūlymą galės įsivertinti ar esant tokiai sąlygai sutinka teikti pasiūlymą ir atskleisti nurodytus duomenis, o perkančioji organizacija išvengia galimo ginčo laimėtojo paskelbimo stadijoje. Taip pat sutrumpėja pirkimo procedūrų trukmė, nes nereikia skirti laiko susirašinėjimui su tiekėju dėl konfidencialios informacijos motyvuoto pagrindimo;

- Viešųjų pirkimų tarnyba turėtų patvirtinti privalomo pobūdžio poįstatyminių teisės aktų/us, kuriame būtų išvardyti duomenys, kurie turi būti laikomi vieši viešuosiuose pirkimuose, bei pateiktas aiškesnis su pasiūlymu pateikiamų duomenų priskyrimo viešai ar konfidencialiai informacijai metodas. Šis dokumentas turėtų būti privalomas tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams (informacijos savininkams), kad perkančiosios organizacijos realiai pasidalintų pareiga ir atsakomybe dėl jautrią tiekėjų informacijos apsaugos ir viešumo užtikrinimo, o tiekėjai jau prieš teikdami pasiūlymą deramai įsivertintų viešą dalyvavimo pirkime pobūdį ir galimas rizikas dėl informacijos atskleidimo;

- Siekiant sumažinti administracinę naštą perkančiųjų organizacijų atstovams, vykdančiams viešuosius pirkimus ir eliminuoti šiuo metu egzistuojančią baimę prisiimti atsakomybę dėl galimai konfidencialios informacijos atskleidimo, perkančiosios organizacijos turėtų drausti viešuosius pirkimus vykdančius specialistus profesinės civilinės atsakomybės draudimu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Europos Sąjungos ir tarptautiniai teisės aktai

1. „Visuotinė žmogaus teisių deklaracija“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.278385>.
2. „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19841>.
3. „Tarybos 1971 m. liepos 26 d. direktyva 71/305/EEB dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“. *Oficialusis leidinys*. L185. (1971).
4. „Tarybos 1976 m. gruodžio 21 d. direktyva 77/62/EEB“ dėl viešojo prekių pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 gruodžio 28 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1977:013:FULL&from=EN>.
5. „Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 15 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.133597>.
6. „2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0017>.
7. „2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32004L0018>.
8. „2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB“. EUR-Lex. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 10 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32014L0024>.
9. „2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB“. EUR-Lex. Žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32016R0679>.
10. „2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/943 dėl neatskleistos praktinės patirties ir verslo informacijos (komercinių paslapčių) apsaugos nuo neteisėto jų gavimo, naudojimo ir atskleidimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

11. „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 1 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.
12. „Dėl Informacijos viešinimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 5 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/97854de2552b11e78869ae36ddd5784f/anTDILroHs>.
13. „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d. <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a5a0b8525d0611e7a53b83ca0142260e/QkEGTFzqpw?jfwid=>.

14. „Dėl Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikos patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d6742ae25c3c11e7a53b83ca0142260e/asr>.
15. „Dėl Tiekėjo kvalifikacijos reikalavimų nustatymo metodikos patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/01aeb1815d8c11e7a53b83ca0142260e>.
16. „Dėl Valstybinio pirkimo laikinųjų taisyklių patvirtinimo“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.17373>.
17. „Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 sausio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29193/asr>.
18. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>.
19. „Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 sausio 8 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.94745/DtYXIrOZVU>.
20. „Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 sausio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.23069/sAhqFttYls?jfwid=1ack7lc87h>.
21. „Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 sausio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.91654/BnLuwmQrpO>.
22. „Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 sausio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.29884/krcFwQJUhV?jfwid=1ack7lc7xz>.
23. „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. sausio 18 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83679/vmXbvFEvOo>.
24. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614?jfwid=1ack7lbhws>.
25. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“. Suvestinė redakcija nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2017 m. birželio 30 d. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/PnTQldYunI>.
26. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“. Suvestinė redakcija nuo 2019 m. birželio 11 d. iki 2019 m. spalio 31 d. LRS. Žiūrėta 2022 m. vasario 2 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/YpLUPnibTV>.
27. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas“. Suvestinė redakcija nuo 2022 m. sausio 1 d. iki 2022 m. kovo 23 d. LRS. Žiūrėta 2022 m. vasario 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.30614/FgJuzQwRLG>.
28. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 1, 2, 5, 6, 7, 11, 12, 15, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 41 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas 2002 m. gegužės 2 d. Nr. IX-865“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 28 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.166206?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=87a7ade3-cb58-477b-a071-7c8cb40079ca>.
29. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas 2002 m. gruodžio 3 d. Nr. IX-1217“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 28. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.197163?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=87a7ade3-cb58-477b-a071-7c8cb40079ca>.
30. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas 2005 m. gruodžio 22 d. Nr. X-471“. LRS. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 28. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.268778?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547>.

31. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 31, 33, 38, 39, 41, 51, 57, 58, 70, 72, 75, 79, 81, 93, 95, 98, 100 straipsnių, IV skyriaus, 1 ir 2 priedėlių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas 2008 m. liepos 3 d. Nr. X-1673“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.324492>.
32. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 21-1, 94-1, 95-1, 95-2 straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas 2010 m. vasario 11 d. Nr. XI-678“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.365476/asr>.
33. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 7, 8-2, 9, 10, 13, 18, 19, 22, 24, 28, 33, 35, 39, 40, 85, 86, 87, 90, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas 2013 m. spalio 22 d. Nr. XII-569“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.458234>.
34. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymas 2017 m. gegužės 2 d. Nr. XIII-327“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 28 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b63962122fcb11e79f4996496b137f39>.
35. „Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5884/JomyFstsvQ>.
36. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 18 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5807/LeGJXqmPNU>.

37. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1986 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Nr. 53/85“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d.
<https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?oqp=&for=&mat=or&jge=&td=%3BALL&jur=C%2CT%2CF&num=53%252F85&page=1&dates=&pccs=Oor&lq=&pro=&nat=or&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctue%252Cfalse%252Cfalse&language=lt&avg=&cid=3883881>.
38. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. vasario 9 d. sprendimas byloje C-226/04 ir C-228/04“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 m. sausio 7 d.
<https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=55648&pageIndex=0&doclang=lt&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3996658>.
39. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. vasario 14 d. sprendimas byloje Nr. C-450/06“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 m. kovo 10 d.
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=119506&doclang=LT>.
40. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2018 spalio 25 d. sprendimas byloje Nr. C-413/17“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=207009&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3904487>.
41. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. birželio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-41/18“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 m. kovo 17 d.
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215214&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3906133>.
42. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. spalio 3 d. sprendimas byloje Nr. C-267/18“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 m. kovo 17 d.
<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218622&pageIndex=0&doclang=lt&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3906966>.

43. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2020 m. sausio 30 d. sprendimas byloje Nr. C-395/18“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 m. kovo 17 d. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=222884&pageIndex=0&doclang=lt&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3907471>.
44. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje C-927/19“. InfoCuria. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 20 d. <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-927/19>.
45. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje C-27/15“. InfoCuria. Žiūrėta 2022 sausio 10 d. <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-27/15>.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

46. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-583/2008“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. sausio 10 d. <https://eteismai.lt/byla/55021446586492/3K-3-583/2008>.
47. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2009“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. sausio 25 d. <https://eteismai.lt/byla/241116509296193/3K-3-323/2009>.
48. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2010“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 10 d. <https://eteismai.lt/byla/146383588898346/3K-3-145/2010>.
49. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2011“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 12 d. <https://eteismai.lt/byla/26793844672157/3K-3-119/2011>.
50. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-155/2011“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. sausio 15 d. <https://eteismai.lt/byla/61176299133220/3K-3-155/2011>.
51. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-158/2011“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. sausio 25 d. <https://eteismai.lt/byla/226940219063698/3K-3-158/2011>.
52. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2011“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 17 d. <https://eteismai.lt/byla/86048453013881/3K-3-249/2011>.
53. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326/2012“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 20 d. <https://eteismai.lt/byla/192431674193464/3K-3-326/2012>.
54. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2013“. eTeismai, Žiūrėta 2022 m. sausio 25 d. <https://eteismai.lt/byla/195679875277170/3K-3-94/2013>.
55. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 12 d. <https://eteismai.lt/byla/251802022113265/3K-3-340/2013>.
56. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-495/2013“. eTeismai. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 8 d. <https://eteismai.lt/byla/199317259635132/3K-3-495/2013>.
57. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-317-916/2015“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. sausio 7 d. <https://eteismai.lt/byla/123661006785802/3K-3-317-916/2015>.

58. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-674-969/2015“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. sausio 25 d. <https://eteismai.lt/byla/124695395216135/3K-3-674-969/2015>.
59. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016“. LITEKO. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=54e950b3-eaee-4ee0-865fa7fa0e41cf39>
60. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-291-969/2016“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 8 d. <https://eteismai.lt/byla/152905652859051/e3K-3-291-969/2016>.
61. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017“. LITEKO. Žiūrėta 2022 m. sausio 10 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1316ed6e-b667-4c03-83d6-87d2dee06db6>.
62. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-378/2017“. LITEKO. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ae55a45e-9d46-4e64-aced566442ec5d74>.
63. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-301-469/2017“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 12 d. <https://eteismai.lt/byla/182302728372485/e3K-3-301-469/2017>.
64. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-341-248/2017“. LITEKO. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=00741c9f-90cb-4e59-8db8-fe6d83d2746d>.
65. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/44407899841070/e3K-3-354-690/2017>.
66. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018“. eTeismai. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 28 d. <https://eteismai.lt/byla/186763729664698/e3K-3-16-378/2018>.
67. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-248/2018“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://eteismai.lt/byla/265892217266910/e3K-3-211-248/2018>.
68. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-360-248/2018“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://eteismai.lt/byla/75776348257271/e3K-3-360-248/2018?word=teism%C5%B3%20nutartys%20lat>.
69. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-371-378/2018“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. vasario 2 d. <https://eteismai.lt/byla/72299564190375/e3K-3-371-378/2018>.
70. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-359-469/2018“. LITEKO. Žiūrėta 2022 m. sausio 15 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e42c3f41-886f-4107-8b21-4e96b32bb1c2>.
71. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-211-969/2019“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 8 d.

<https://eteismai.lt/byla/220562575940593/e3K-3-211-969/2019?word=uab%20energo%20development>.

72. „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-1161-381/2019“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 8 d. <https://eteismai.lt/byla/87522330414207/e2A-1161-381/2019?word=priverstin%C4%97s%20hipotekos%20nustatymas>.

73. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019“. LAT.LT. Žiūrėta 2022 m. kovo 13 d. <https://www.lat.lt/lt/doclib/i6to1xxpcdmde7nvfsja65dsd14k4css>.

74. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-124-248/2020“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 8 d. <https://eteismai.lt/byla/76458604772914/e3K-3-124-248/2020?word=teism%C5%B3%20nutartys%20lat>.

75. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-185-916/2022“. LITEKO. Žiūrėta 2022 m. vasario 20 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=63d3623c-8f6a-47b7-b0d4-18fbdb6849e>.

76. „Lietuvos Apeliacinio Teismo 2012 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje 2A-1514/2012“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. sausio 11 d. <https://eteismai.lt/byla/83746547422895/2A-1514/2012>.

77. „Lietuvos Apeliacinio Teismo 2019 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E2A-495-790/2019“. eTeismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 10 d. <https://eteismai.lt/byla/170638838319926/e2A-495-790/2019>.

78. „Lietuvos Apeliacinio Teismo 2020 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1513-302/2020“. LITEKO. Žiūrėta 2022 m. kovo 15 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7aa47eeb-185d-4082-8aea-44fddbc68ecd>.

Specialioji literatūra

79. Arrowsmith, Sue. *The Law of Public and Utilities and Procurement*. London: Sweet & Maxwell, 2005.

80. Ambrazevičienė, Rima. „Teisėtumo užtikrinimo priemonės vykdant viešuosius pirkimus“. *Jurisprudencija* 38(46) (2003): 107-115. <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3350/3146>.

81. Beliūnienė, Lina ir kt. *Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai*. Vilnius: „Eugrimas“, 2015. <https://teise.org/wp-content/uploads/2016/06/Viesojo-intereso-atpazinimo-problema-Lietuvoje.pdf>.

82. Birštonas, Ramūnas, Karolis Šimanskis. „Komerinių paslapčių apsaugos ypatumai viešųjų pirkimų santykiuose“. *Teisė* 112, (2019): 21-45. <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/14479/13396/>.

83. Bovis, Christopher, H. *EU public procurement law*. Cheltenham; Northampton (Mass.): Edward Elgar, 2007.

84. Bovis, Christopher, H. *Public procurement in the European Union*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2005.

85. Halonen, Kirsi-Maria. „Many faces of transparency in public procurement“. Iš *Transparency in EU Procurements. Disclosure Within Public Procurement and During Contract Execution*. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar, 2019. <https://www.elgar.com/shop/gbp/transparency-in-eu-procurements-9781788975667.html>.

86. Halonen, Kirsi-Maria, Roberto Caranta ir Albert Sanchez-Graells. „Transparency in EU procurements: an introduction“. Iš *Transparency in EU Procurements. Disclosure Within Public Procurement and During Contract Execution*. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar, 2019. <https://www.e-elgar.com/shop/gbp/transparency-in-eu-procurements-9781788975667.html>.
87. Jankauskytė, Dovilė. „Konfidencialumo užtikrinimo ir skaidrumo principo santykis viešuosiuose pirkimuose“. *Teisės apžvalga* 1 (17) (2018): 4-30. <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/7188a515-b6fc-461e-afa5-21822fb1b49e/content>.
88. Kenstavičius, Dainius. „Konfidencialumo reikalavimų teisiniai pagrindai viešuosiuose pirkimuose“. *Jurisprudencija* 21 (3) (2014): 803-821. <https://ojs-dev.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3951/3708>.
89. Kenstavičius, Dainius. „Konkurencijos užtikrinimas organizuojant viešuosius pirkimus“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2019. <https://vb.mruni.eu/object/elaba:39610870/39610870.pdf>.
90. Kenstavičius, Dainius. „Viešųjų pirkimų konfidencialumo reikalavimai: konkurencijos užtikrinimo ir teisės į gynybą pusiausvyra“. *Jurisprudencija* 22 (2) (2015): 252-268. <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14490/4283-9427%201PB.pdf?sequence=1&isAllowed=>.
91. Lastauskienė, Giedrė, Rimantė Rudauskienė. „Viešųjų pirkimų skaidrumas kaip įstatymų leidėją saistantis principas“. *Teisė* 96, (2015): 71-95. <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/8758/7644/>.
92. Palidauskaitė, Jolanta, Simona Ereminaitė. „Korupcija viešuosiuose pirkimuose: nuo teorinės apibrėžties iki atvejo studijos (II dalis)“. *Viešojo politika ir administravimas* 33, (2010). <https://ojs.mruni.eu/ojs/public-policy-and-administration/article/download/1137/1089>.
93. Sakalauskaitė, Eglė. „Perkančiųjų organizacijų diskrecijos problemos derinant skirtingus interesus viešuosiuose pirkimuose“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2017.
94. *Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras*. Vilnius: 2020. https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/komentarai/VPI_komentaras.pdf.
95. Sanchez-Graells, Albert. *Public procurement and the EU competition rules*. Oxford: Hart Publishing, 2011.
96. Sanchez-Graells, Albert. „Territorial Extension and Case Law of the Court of Justice. Good administration and access to justice in procurement as a case study“. *Europe and the World: A Law Review, Forthcoming*, (2017). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3081061.
97. Sanchez-Graells, Albert. „The difficult balance between transparency and competition in public procurement: Some recent trends in the case law of the European Courts and a look at the new Directives“. University of Leicester School of Law Research Paper, 13-11 (2013): 1-25. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2353005.
98. Soloveičik, Deividas. „Rethinking the confidentiality in public procurement: does public mean naked public?“. *UrT* 1, (2018): 11-26. https://www.urt.cc/sites/default/files/UrT_2018-1_Soloveicik.pdf.
99. Soloveičik, Deividas. „Perkančiosios organizacijos diskrecijos panaudojimas nutraukiant viešojo pirkimo sutartį dėl esminio jos pažeidimo“. *Teisė* 116, (2020): 51-71. <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/20256/19383/>.
100. Soloveičik, Deividas. „Viešųjų pirkimų teisės tikslai ir jų įgyvendinimas“. *Teisė* 91, (2014): 42-63. <https://www.journals.vu.lt/teise/article/view/3373/2441>.
101. Trepte, Peter-Armin. *Public Procurement in the EU. A Practitioner's Guide*. Oxford: 2007.

102. Trepte, Peter-Armin. *Regulating procurement: understanding the ends and means of public procurement regulation*. Oxford; New York (N.Y.): Oxford University Press, 2006.
103. Trumpulis, Ugnius. „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011.
104. Tvaronavičienė, Agnė. „Viešųjų pirkimų ginčų sprendimo tvarkos ypatumai ir efektyvumas“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2015.

Kiti šaltiniai

105. „Ar tiekėjas gali susipažinti su laimėtojo pasiūlymu, nors jau nebėra laikomas suinteresuotu dalyviu?“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2022 m. vasario 20 d. <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360018734100-Ar-tiek%C4%97jas-gali-susipa%C5%BEinti-su-laim%C4%97tojo-pasi%C5%ABlymu-nors-jau-neb%C4%97ra-laikomas-suinteresuotu-dalyviu->.
106. „Ar reikia viešinti visus laimėjusio tiekėjo su pasiūlymu pateiktus dokumentus?“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 8 d. <https://klausk.vpt.lt/hc/lt/articles/360001446625-Ar-reikia-vie%C5%A1inti-visus-laim%C4%97jusio-tiek%C4%97jo-su-pasi%C5%ABlymu-pateiktus-dokumentus->.
107. „Asmens duomenų apsauga vykdant pirkimus“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d. https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/adavp_gaires.pdf.
108. „Asmens duomenų apsauga vykdant sutarčių bei pasiūlymų viešinimo prievolę“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d. <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/asmens-duomeniu-apsauga-vykdan-sutarciau-bei-pasiulymu-viesinimo-prievole>.
109. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. 7-as pataisytas ir papildytas leidimas“. Žiūrėta 2022 m. sausio 13 d.. <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/vie%C5%A1as,%20~ai,%20~yb%C4%97,%20~umas?i=d98c817a-3fbd-452c-83bd-a506ca6af709>.
110. Directorate for Public Governance and Territorial Development. „OECD recommendation of The Council on public procurement“. OECD.org. Žiūrėta 2022 m. kovo 26 d. <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/OECD-Recommendation-on-Public-Procurement.pdf>.
111. „Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo gairės“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d. https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/ENPV_gaires.pdf.
112. „Find Law Legal Dictionary“. Žiūrėta 2022 m. sausio 13 d. <https://dictionary.findlaw.com/definition/public.html>.
113. „Gairės ir rekomendacijos“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 18 d. <https://vpt.lrv.lt/lt/metodine-pagalba/gaires-ir-rekomendacijos>.
114. „Kaip turi būti suprantamas konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose (Viešųjų pirkimų įstatymo (VPI) 20 straipsnis/Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo (PI) 32 straipsnis)?“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2022 kovo 28 d. https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/E_vedlys/4_convenience/VPT_konfidencialumoisaiskinimas.pdf.
115. „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Veiksmingi viešieji pirkimai Europoje ir Europai. Strasbūras, 2017 10 03 COM(2017) 572 final“. Žiūrėta 2022-01-04. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM%3A2017%3A572%3AFIN>.
116. „Konfidencialumas viešuosiuose pirkimuose“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d. https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/konfidenciali_informacija.pdf.

117. „Viešųjų pirkimų tarnybos 2021 m. veiklos ataskaita“. Žiūrėta balandžio 1 d. <https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Vie%C5%A1%C5%B3j%C5%B3%20pirkim%C5%B3%20tarnybos%202021%20met%C5%B3%20veiklos%20ataskaita.pdf>.
118. „Viešųjų pirkimų tarnybos 2020 m. veiklos ataskaita“. Žiūrėta 2022 m. sausio 4 d. <https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/Vies%CC%8Cu%CC%A8ju%CC%A8%20pirkimu%CC%A8%20tarnybos%202020%20metu%CC%A8%20veiklos%20ataskaita.pdf>.
119. Transparency International Latvia, Transparency International Lithuania, Open Knowledge Sweden. „Open data and political integrity in the Nordic region“. Transparency.lt. Žiūrėta 2022 m. kovo 29 d. https://www.transparency.lt/wp-content/uploads/2019/11/Open_Data_Report.pdf.
120. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6, 18, 31, 32, 39, 58 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2009 m. birželio 30 d.“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.869?jfwid=1ack7lcjvo>.
121. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6, 18, 31, 32, 39, 58 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas 2009 m. birželio 30 d.“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAPIS.867?positionInSearchResults=308&searchModelUUID=f9d699a9-b82d-4320-ae4-35dbd222f5b2>.
122. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2011-05-13 Nr. XIP-3218“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.398843?positionInSearchResults=351&searchModelUUID=f9d699a9-b82d-4320-ae4-35dbd222f5b2>.
123. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 28 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/aca64590968a11e68adcd1bb2f432d1?jfwid=-ji9gt4osi>.
124. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo Nr. XIII-328 pakeitimo įstatymo projekto ir Koncesijų įstatymo Nr. I-1510 3 ir 23 straipsnių ir 7 priedo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2018-11-26 Nr. XIIIIP-2970“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/24124e50f14f11e89d4ad92e8434e309?jfwid=1ack7lcns8>.
125. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 7, 8(2), 9, 10, 13, 18, 22, 24, 28, 33, 35, 39, 40, 56, 85, 86, 87, 90 ir 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2013-05-09, Nr. XIIP-545“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.447967?positionInSearchResults=65&searchModelUUID=f9d699a9-b82d-4320-ae4-35dbd222f5b2>.
126. „Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projektas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. vasario 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6f65d6f384cd11ecb8b0fe92fb660e20?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=42848cd5-9b73-466a-b4e2-3ce05a0c92a5>.
127. „Lietuvių kalbos žodynas“. Žiūrėta 2022 m. sausio 13 d. <http://www.lkz.lt>.
128. „Neįprastai mažos pasiūlytos kainos ar sąnaudų nustatymas ir pagrindimas“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2022 m. kovo 10 d. https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/mp/neiprastai_mazos_kainos_ar_sanaudu_pagrindimo_gaires.pdf.
129. „Pagrindinio komiteto išvada dėl viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui Nr. XP-2704“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 8 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/XP.2704?jfwid=1ack7lcjvo>.

seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.322586?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547.

130. „Priminimas dėl konfidencialumo viešuosiuose pirkimuose“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 15 d. <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/priminimas-del-konfidencialumo-viesuosiuose-pirkimuose>.

131. Šimanskis, Karolis. „Ar konfidencialumo problematika viešuosiuose pirkimuose naujai atgimė paskutinį kartą?“. *TEISMAI.LT*, 1(44) (2022): 11. https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2022/01/d1_zurnalas_nr28_-210x2975mm-web.pdf.

132. Transparency International Lietuvos skyrius. *Kaip praskaidrinti viešuosius pirkimus?*. Vilnius: 2006. https://www.transparency.lt/wp-content/uploads/2015/10/kaip_praskaidrinti_viesieji_pirkimai.pdf.

133. „Vertinimo išvados“. Viešųjų pirkimų tarnyba. Žiūrėta 2022 m. vasario 19 d. <https://vpt.lrv.lt/lt/ukio-subjektu-prieziura/isvados-ataskaitos/vertinimo-isvados-4>.

134. „Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas 2007 m. lapkričio 22 d. Nr. XP-2704“. LRS. Žiūrėta 2022 sausio 8 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.309397?positionInSearchResults=5&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547>.

135. „Viešųjų pirkimų įstatymo 6 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas 2007 m. lapkričio 22 d. Nr. XP-2704“. LRS. Žiūrėta 2022 m. sausio 8 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.309399?positionInSearchResults=7&searchModelUUID=462b1809-b53e-41c5-b5ef-152f5e0e4547>.

136. „2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (I) AC-38-1“. LAT.LT. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 7 d. <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67>.

137. „2013 m. spalio 23 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga (II) AC-39-1“. LAT.LT. Žiūrėta 2021 m. gruodžio 7 d. <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/civiliniu-bylu-apzvalgos/67>.

ANOTACIJA

Šiame magistro baigiamajame darbe analizuojamas viešos ir konfidencialios informacijos teisinis reglamentavimas viešuosiuose pirkimuose siekiant nustatyti viešumo principo ir konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose tarpusavio santykį, leidžiantį užtikrinti viešojo ir privataus interesų pusiausvyrą. Atskleidžiamas viešumo principo turinys viešuosiuose pirkimuose, viešumo ribojimo sąlygos, perkančiųjų organizacijų diskrecijos įgyvendinimo problematika taikant konfidencialumo institutą viešuosiuose pirkimuose, pateikiami siūlymai, kaip užtikrinti aiškesnį ir paprastesnį viešųjų pirkimų laimėtojų pasiūlymų duomenų viešinimą, užtikrinant visų šalių interesų, susijusių su teisių gynyba ir konfidencialios informacijos apsauga, pusiausvyrą.

Reikšmingi žodžiai: viešumas, skaidrumas, konfidencialumas, viešasis pirkimas, diskrecija.

ANNOTATION

The present master's thesis analyses the legal framework of public and confidential information in public procurement in order to determine the correlation between the principle of publicity and protection of confidential information in public procurement, allowing one to ensure the balance between public and private interests. The thesis reveals the principle of publicity in public procurement, discusses the conditions of limiting publicity and the issue of contracting entities exercising discretion when applying the principle of confidentiality in public procurement. There are also some suggestions made how to ensure a clearer and simpler way to make data of winning bids public by maintaining a balance between all the parties' interests in defending their rights and protecting their confidential information.

Key words: publicity, transparency, confidentiality, public procurement, discretion.

SANTRAUKA

VIEŠUMO PRINCIPO RIBOJIMAI VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE

Viešieji pirkimai yra reikšminga viešosios valdžios veikimo sritis, kurioje aukšta korupcijos pasireiškimo rizika. Dėl šios priežasties viešųjų pirkimų reglamentavimas ir įgyvendinimas turi būti pagrįstas viešojo valdymo siekiamais tikslais – viešumo, skaidrumo, sąžiningumo užtikrinimu, interesų konfliktų ir korupcijos prevencija. Šiame magistro baigiamajame darbe, siekiant nustatyti viešumo principo ir konfidencialios informacijos apsaugos viešuosiuose pirkimuose tarpusavio santykį, leidžiantį užtikrinti viešojo ir privataus interesų pusiausvyrą, išanalizuotas viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas, moksliniai šaltiniai ir apibrėžtas viešumo principo ir viešumo ribojimo Lietuvos viešuosiuose pirkimuose turinys, funkcinė paskirtis ir teisinis reguliavimas, skaidrumo ir viešumo principų santykis, atskleista konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose samprata. Taip pat analizuotas viešumo ir konfidencialumo principų santykis, viešos ir konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose apimtys, išanalizuota ESTT ir Lietuvos teismų praktika viešumo ir viešumo ribojimo klausimais viešųjų pirkimų bylose.

(Ne)konfidencialios informacijos viešuosiuose pirkimuose reglamentavimo raida ir pokyčiai joje iliustruoja įstatymų leidėjo valią siekti maksimalaus viešumo viešajame pirkime. Tokia pati išvada darytina ir atsižvelgiant į išanalizuotą teismų praktiką, Viešųjų pirkimų tarnybos išaiškinimus – informacijos viešuosiuose pirkimuose viešumas yra prioretizuojamas, iš esmės turėtų būti laikomasi principo, kad tiekėjo pasiūlymo informacija yra vieša, nebent jis konkrečiai įrodytų (pagrįstų) jos komercinės paslapties pobūdį, duomenų slaptumo užtikrinimo poreikį. Nepaisant šių išvadų, viešųjų pirkimų santykių specifiškumas, privačių subjektų teisė į konfidencialios informacijos apsaugą lemia tai, kad perteklinis viešumas yra negalimas.

VPI, CK, teismų praktikoje nėra atskleistas baigtinis (ne)konfidencialios informacijos sąrašas, todėl viešuosiuose pirkimuose, sprendžiant dėl informacijos pripažinimo (ne)vieša viešajame pirkime, diskrecijos teisę įgyvendina perkančiosios organizacijos, kurios linkusios neatskleisti viešai tiekėjų konfidencialia nurodytos informacijos, nes šiuo metu nėra teisės akto, kuriame būtų aiškiai išvardyti duomenys, kurie turi būti laikomi vieši viešuosiuose pirkimuose, bei nėra aiškaus su pasiūlymu pateikiamų duomenų priskyrimo viešai ar konfidencialiai informacijai metodo.

SUMMARY

RESTRICTIONS ON THE PRINCIPLE OF PUBLICITY IN PUBLIC PROCUREMENT

Public procurement falls within the remit of public authorities and constitutes a substantial part of it. It faces a high risk of corruption. Due to these reasons, the regulation and implementation of public procurement has to be grounded on the aims of public governance, i.e. publicity, transparency, ensuring honesty and preventing conflicts of interest and corruption. In order to determine the correlation between the principle of publicity and protection of confidential information in public procurement in terms of which balance can be maintained between public and private interests, the present master's thesis has analysed the legal framework of public procurement, research which has been made on it and determined what constitutes the principle of publicity and limitation of publicity in public procurement in Lithuania as well as their function and legal framework, has explored the correlation between the principles of transparency and publicity while also revealing the concept of confidential information in public procurement. Besides, the correlation between the principles of publicity and confidentiality as well as the amount of public and confidential information in public procurement have been analysed, at the same time examining the case law of the Court of Justice of The European Union and Lithuanian courts in the area of publicity and limitation of publicity found in cases of public procurement.

The development of regulation of (un)confidential information in public procurement and changes thereof manifest the legislator's will to seek maximum publicity in public procurement. The same conclusions can be drawn in terms of the analysed case law and interpretations made by the Public Procurement Office. The publicity of information in public procurement is prioritised, while one should generally stick to the principle that all the information of a supplier is public, unless it proves (justifies) the type of its commercial secret and the need for keeping its data secret. Despite these conclusions, the specificity in relationships of public procurement and the right of private entities to the protection of their confidential information means that excessive publicity is not possible.

The Public Procurement Law, the Civil Code of the Republic of Lithuania and the case law do not provide us with a complete list of (un)confidential information. Therefore, when deciding whether or not information in public procurement shall be considered as public, the discretion of choice is given to contracting entities, which tend not to publicly reveal the information that has been indicated as confidential by the suppliers. This is the case because currently there is no legal act clearly indicating which data shall be deemed public in public procurement, and there is a lack of a

clear method to determine whether or not the data submitted together with a bid shall be considered as public or confidential information.